

Mendelova univerzita v Brně
Zahradnická fakulta
Ústav zahradní a krajinářské architektury

Diplomový projekt systému veřejných prostorů dotvorených metodami a nástroji krajinářské architektury

Diplomová práce

Vedúci diplomovej práce:
prof. Ing. Jiří Dávec, CSc.

Lednice, 2017

Vypracovala:
Bc. Natálie Polesňáková

Čestné prehlásenie:

Prehlasujem, že som tuto prácu: **Diplomový projekt systému verejných priestorov dotvorených metódami a nástrojmi krajinárskej architektúry** vypracovala samostatne a všetky použité pramene a informácie sú uvedené v zozname použitej literatúry. Súhlasím, aby moja práca bola zverejnená v súlade s § 47b zákona . 111/1998 Sb. o vysokých školách v znení neskorších predpisov a v súlade s platnou Smernicou o zverejňovaní vysokoškolských záverečných prac.

Som si vedomá, že sa na moju prácu vzťahuje zákon . 121/2000 Sb., autorský zákon, a že Mendelova univerzita v Brne má právo na uzatvorenie licenčnej zmluvy a použitie tejto práce ako školného diela podľa § 60 odst. 1 Autorského zákona.

Ďalej sa zaväzujem, že pred spísaním licenčnej zmluvy o využití diela inou osobou (subjektom) si vyžiadam písomné stanovisko univerzity o tom, že predmetná licenčná zmluva nie je v rozpore s oprávnenými záujmami univerzity a zaväzujem sa uhradiť prípadný príspevok na úhradu nákladov spojených so vznikom diela, a to až do jej skutočnej výšky.

V Lednici dňa: 4.5.2017

..... podpis

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Zpracovatelka: **Bc. Natália Polesňáková**
Studijní program: Zahradní a krajinářská architektura
Obor: Zahradní a krajinářská architektura
Název tématu: **Diplomní projekt systému veřejných prostorů dotvořených metodami a nástroji krajinářské architektury**
Rozsah práce: 30 stran textu, průkazná grafická dokumentace řešení max 5xA1

Zásady pro vypracování:

1. Hledejte, prostudujte a analyzujte literární, výtvarné a tvůrčí inspirační podněty, jako prameny k zadanému tématu a zpracujte rešerši.
2. Po dohodě s vedoucím DP zvolte modelový objekt, vymezte území a soustřeďte podklady pro jeho řešení.
3. Analyzujte možnosti modelového území z hlediska tématu DP. Postupujte od širších vztahů území k detailu. Syntézu rozborů srozumitelně vyjádřete graficky.
4. Formulujte koncept dotvoření vybraného urbánních prostorů v souznění nových i stávajících forem terénu, vody, staveb, výtvarného umění, vegetace, mobiliáře a dalších medií.
5. Zpracujte diplomní projekt v rozsahu architektonické studie, řešící průkazně funkční, provozní, prostorové, výtvarné, programové, rekreační, biologické a ekologické aspekty v půdorysech, řezech, pohledech, perspektivách a 3D modelu průkazně dokumentujících vlastní řešení.
6. Zobecněte výsledky řešení.
7. Výsledky předešlého postupu konzultujte alespoň 3x s vedoucím práce.

Seznam odborné literatury:

1. JELICOE, G. – JELICOE, S. *The landscape of man : shaping the environment from prehistory to the present day*. 3. vyd. New York, N.Y.: Thames and Hudson, 1995. 408 s. ISBN 978-0-500-27819-2.
2. DURAN, S C. *Contemporary landscape architecture*. 1. vyd. Köln [u.a.]: daab, 2008. 383 s. ISBN 978-3-86654-021-7.
3. MCLEOD, V. *Detail in contemporary landscape architecture*. London: King, 2008. 192 s. ISBN 978-1-85669-498-8.
4. OLIN, L. – STILGOE, J R. a kol. *Olin : placemaking*. 1. vyd. New York: Monacelli Press, 2008. 297 s. ISBN 978-1-58093-210-3.
5. WEILACHER, U. *In gardens : profiles of contemporary European landscape architecture*. Basel: Birkhauser-Publishers for Architecture, 2005. 183 s. ISBN 3-7643-7078-5.
6. PROMINSKI, M. – WEILACHER, U. *Landschaft entwerfen: zur Theorie aktueller Landschaftsarchitektur*. Berlin: Reimer, 2004. 163 s. ISBN 3-496-01307-9.
7. WEILACHER, U. – WULLSCHLEGER, P. *Landschaftsarchitekturführer Schweiz*. Basel: Birkhäuser, 2002. 355 s. ISBN 3-7643-6587-0.
8. WEILACHER, U. *Syntax of landscape : the landscape architecture of Peter Latz and Partners*. Basel: Birkhäuser, 2008. 199 s. ISBN 9783764376147.
9. WILHELMOVÁ, D. – DAMEC, J. *Zahrada a město : katalog výstav*. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2015. 159 s. ISBN 978-80-7509-312-7.
10. DAMEC, J. *New Landscapes for Old Structures and New Structures in Old Landscapes*. In FINGEROVÁ, R. *IFLA Central Region Conference Prague 2004*. 1. vyd. Prague: Czech Landscape and Garden Society, 2004, s. 1–3.

Datum zadání diplomové práce: prosinec 2015

Termín odevzdání diplomové práce: květen 2017

L. S.

Bc. Natália Polesňáková
Autorka práce

doc. Dr. Ing. Dana Wilhelmová
Vedoucí ústavu

prof. Ing. Jiří Damec, CSc.
Vedoucí práce

prof. Ing. Robert Pokluda, Ph.D.
Děkan ZF MENDELU

POĎAKOVANIE:

Moje poďakovanie patrí predovšetkým prof. Ing. Jiřímu Damcovi, CSc. za jeho ústretovosť a podnetný prístup, ktorý ma motivoval k napísaniu tejto práce, Magistrátu hlavného mesta SR Bratislavy za ochotu a otvorenosť konzultovať a Bc. Martinovi Vysokému za jeho odborné rady a cenné pripomienky. V neposlednom rade ďakujem svojej rodine a kamarátom za ich oporu a vytvorenie príjemnej a kreatívnej atmosféry pri písaní práce.

OBSAH:

ÚVOD.....	6
CIEĽ PRÁCE.....	6
METODIKA PRÁCE.....	7
SÚČASNÝ STAV PROBLÉMU.....	7

A/ LITERÁRNA ČASŤ

1. VYSVETLENIE POJMOV.....	9
1.1. Verejný priestor.....	9
1.2. Systém verejných priestorov.....	9
1.3. Systém zelene.....	9
1.4. Nástroje krajinárskej architektúry.....	9
2. VZNIK A VÝVOJ VEREJNÝCH PRIESTOROV.....	10
2.1. Starovek.....	10
2.2. Stredovek.....	10
2.3. Renesancia, barok a klasicizmus.....	10
2.4. 19. a prelom 20. storočia.....	10
2.5. Moderna a funkcionalizmus.....	11
2.6. Druhá polovica 20. storočia.....	11
3. SYSTÉM OTVORENÝCH PRIESTOROV, ICH HIERARCHIA A KONEKTIVITA.....	11
4. TPOLOGIA VEREJNÝCH PRIESTOROV.....	12
4.1. Typy plošných verejných priestorov.....	12
4.2. Typy lineárnych verejných priestorov – prepojenia.....	14
5. METÓDY A NÁSTROJE TVORBY VEREJNÉHO PRIESTORU.....	14
5.1. Prieskum verejnej mienky.....	14

5.2. Prvky záhradnej a krajinárskej architektúry dotvárajúce verejný priestor.....	15
5.3. Podpora faktorov kvalitného verejného priestoru.....	15
5.3.1. Sociálne aspekty.....	17
5.3.2. Priestorové aspekty.....	18
5.3.3. Enviromentálne a ekologické aspekty.....	18

6. SÚČASNÉ TRENDY.....	19
6.1. Koncept Smart cities.....	19
6.2. Program Urban adapt.....	19
7. REFERENČNÉ PRÍKLADY.....	20
7.1. Lyon, Francúzsko.....	20
7.2. Viedeň, Rakúsko.....	21
7.3. Malmö, Švédsko.....	22
7.4. Hradec Králové.....	23

B/ ANALYTICKÁ ČASŤ

8. LOKALIZÁCIA A CHARAKTERISTIKA.....	25
8.1. Širšie vzťahy.....	25
8.2. Významné uzly a línie MČ Staré mesto.....	26
9. HISTORICKÝ VÝVOJ ÚZEMIA.....	28
10. OCHRANA KULTÚRNYCH PAMIAŤOK A PRÍRODY.....	29
11. PREVÁDZKOVÉ VZŤAHY.....	30
12. FUNKČNÉ VZŤAHY.....	31
13. SOCIÁLNE VZŤAHY.....	32
13.1. Kultúra a cestovný ruch.....	32
14. PRÍRODNÉ POMERY.....	32
14.1. Klimatické pomery.....	32
14.2. Geomorfológia a reliéf.....	32

14.3. Geologické pomery.....	33
14.4. Pedologické pomery.....	33
14.5. Hydrologické pomery.....	34
14.6. ÚSES v okolí mestskej časti Staré mesto.....	35
14.7. Fytogeografická diferenciácia.....	35

C/ NÁVRHOVÁ ČASŤ

15. KAMENNÉ NÁMESTIE.....	37
16. ŠTÚROVA ULICA.....	42
17. FAJNOROVO NÁBREŽIE.....	46
18. NÁVRH RIEŠENIA.....	51
19. DISKUSIA.....	76
20. ZÁVER.....	76
21. ZHRNUTIE.....	77
22. RESUMÉ.....	77
23. ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY.....	78
24. ZOZNAM OBRÁZKOV.....	81
25. ZOZNAM PRÍLOH.....	82

ÚVOD

Štruktúry našich miest prechádzajú v priebehu svojho vývoja neustálymi zmenami. Dochádza k ich kvantitatívnym a kvalitatívnym premenám a vzťahy medzi jednotlivými mestskými súčasťami sa tak stávajú čo raz viac zložitejšie. Táto skutočnosť sa odráža v snahách chápať mestský priestor nie ako jednoduchý súhrn a aditívny súčet prvkov ale ako jeden celok, organizmus, ktorého súčasti a zložky nežijú svojim vlastným životom ale sú medzi sebou do určitej miery prepojené a z priestorového, funkčného a prevádzkového hľadiska závislé. Toto tvrdenie by malo platiť nie len o mestu ako celku ale aj na nižších hierarchických úrovniach. Jednotlivé verejné priestory ulíc, námestí, nábreží, parkov a ďalších priestorov by sa v rámci mestského organizmu nemali vyskytovať izolovane ale vytvárať kontinuálny systém, ktorý zabezpečí stabilitu mesta a podporí jeho základné životné funkcie. Úspešnosť fungovania jednotlivých miest je okrem iného posudzovaná podľa kvality ich verejných priestorov, podľa existencie peších zón, stavu námestí, parkov a nábreží, nakoľko to nie sú len voľné zvyškové priestory medzi budovami, ale hrajú dôležitú úlohu v každodennom živote ľudí. Spája sa s nimi veľký počet aktivít, dôležitých činností, ako aj drobných udalostí, ktoré spolu prinášajú ďalšiu dimenziu života v meste. Verejné mestské priestory nepredstavujú len dôležité trasy a body, ktoré umožňujú presuny medzi lokalitami aktivít, ale sú taktiež miestami pre oddych, rekreáciu, voľnočasové aktivity, miestami stretávania sa a sociálnej interakcie. Z toho vyplýva, že problematika systému verejných priestorov nie je len vecou samotného urbanizmu a architektúry. Verejný priestor zahŕňa množstvo prelínajúcich sa vrstiev a je indikátorom celkovej úrovne spoločnosti a v nej prebiehajúcich javov.

Verejné priestory majú v duchu európskej tradície bezpodmienečne zásadný význam pre fungovanie každého mesta, ako aj pre život jeho obyvateľov. Okrem formovania hmotného prostredia mesta sa verejné priestory podieľajú na prístupnosti jednotlivých pozemkov a objektov, integrujú technickú a zároveň dopravnú infraštruktúru a predovšetkým nimi prúdi život. Vzhľad a ich kvalita sú odrazom kultúrnej, sociálnej a ekonomickej vyspelosti spoločnosti a dôležitým ukazateľom kvality mestského a obytného prostredia.

Verejné priestory v mnohých prípadoch ovplyvňujú kvalitu nášho života oveľa viac, ako si uvedomujeme, a každý sa svojim spôsobom podieľa na tom ako verejné priestory vyzerajú a ako fungujú.

CIEĽ PRÁCE

Cieľom práce je vyhľadanie, zhromaždenie a interpretovanie relevantných podkladov s nasledovným spracovaním literárnej rešerše na tému Systém verejných priestorov dotvorených metódami a nástrojmi krajinárskej architektúry ako aj preštudovanie inšpiračných zdrojov, ktoré poslúžia ako referenčné pramene k zadanej téme. Poznatky z praktickej časti, ktorá detailne spracuje analýzy modelového územia z historického, urbanistického, biologického, prevádzkového, funkčného, esteticky-vizuálneho hľadiska, autorka spracuje do textového a grafického elaborátu. Pre modelové územie bude formovaný koncept systému verejných priestorov v súlade s novými a existujúcimi formami terénu, vody, stavieb, výtvarného umenia, vegetácie, mobiliára a ďalších médií. Zadaním práce stanovuje vytvorenie návrhu na úrovni architektonickej štúdie s presvedčivou grafickou dokumentáciou vlastného riešenia.

Cieľom práce bude taktiež upozorniť na zanedbaný stav verejných priestorov v území hlavného mesta Bratislava a ich segregované postavenie v rámci komplexného chápania mestského systému. Snahou bude priniesť nový výtvarný a funkčný rozmer vybraným plochám na základe konfrontácie názorov verejnosti ako aj ich systémové prepojenie a začlenenie do organizmu mesta. Pri naplňovaní tohto cieľa autorka zohľadní súčasné tendencie zvyšovania kvality života v mestách ako aj možnosti kultúrneho a rekreačného vyžitia.

METODIKA PRÁCE

Pri spracovaní práce bolo nutné prejsť niekoľkými na seba naväzujúcimi fázami nutnými pre správne uchopenie témy a získanie údajov a poznatkov uplatnených v samotnom návrhu. Práca sa metodicky delí do troch hlavných častí: teoretickej, analytickej, ktorej súčasťou bol terénny prieskum, a návrhovej.

Prvá časť sa zameriava na prácu s odbornou literatúrou a zhromažďovanie relevantných informácií a podkladov týkajúce sa riešenej témy, pričom všetky použité pramene sú uvedené v zozname použitej literatúry. Pre uvedenie do problematiky a jej pochopenie bola vypracovaná literárna rešerš zameraná na mestské verejné priestory, ich stručný vývoj, stanovenie typológie a možnosti ich dotvorenia v rámci systému verejných priestorov dotvorených metódami a nástrojmi krajinárskej architektúry. Súčasťou práce je niekoľko referenčných príkladov dokladajúce súčasné prístupy k tvorbe verejného priestoru ako jednotného systému v zahraničí a v Českej republike.

Druhá časť sa zaoberá analytickým rozborom riešeného modelového objektu v teréne a návštevou príslušných inštitúcií (Magistrát hlavného mesta SR, Bratislavy) a tvorbou výstupov vo forme mapových podkladov. Riešené územie je analyzované v rôznych hierarchických úrovniach. Od širšieho okolia, definovaného katastrálnym územím až po detailne riešené územie definované vlastnými hranicami, ktoré vychádzajú z funkčných plôch a charakteru územia. Podľa predmetu skúmania spadajú jednotlivé analýzy detailne riešeného územia pod kategórie: prevádzková, funkčná, esteticko-vizuálna, problémová a analýza zelene. Pri mapovaní a vyhodnotení vegetačných prvkov je využitá zjednodušená metodika podľa PEJCHALA a ŠIMKA (2012) so stupnicou sadovnickej hodnoty 1-5.

V širšom kontexte sú na základe dátových údajov vyhodnotené prírodné podmienky územia, ochrana prírodných a historických pamiatok a historický vývoj územia.

Súčasťou zhromažďovania podkladov v teréne je práca s verejnosťou vo forme mentálneho mapovania a dotazovania za účelom získania informácií o dôležitosti a postavení verejných priestorov v území z pohľadu ich užívateľov. Po zhromaždení všetkých potrebných materiálov prišlo k syntéze analyzovaných údajov, ktoré viedli k východiskám pre nové riešenie.

V návrhovej časti bolo na základe stanovených východísk z analytickej časti vypracovaný návrh v rozsahu architektonickej štúdie.

SÚČASNÝ STAV PROBLÉMU

V posledných rokoch vzrastá všeobecný záujem o verejné priestory nie len v krajinách západnej Európy ale postupne sa tento trend dostáva aj do krajín bývalého východného bloku. Vo viacerých prípadoch dochádza k viac či menej systematickej obnove či rehabilitácii verejných priestorov. Je presadzovaný názor, že verejné priestory je v rámci mesta nutné chápať komplexne ako ucelený systém. Kvalita života je dnes veľmi častým pojmom, spájajúcim sa s udržateľným rozvojom a prosperitou spoločnosti, ktorá je podmienená prostredím, v ktorom žijeme. Základným východiskom je fakt, že nielen človek formuje prostredie ale samotné fyzické prostredie dokáže formovať spôsoby sociálnej interakcie a správania užívateľov v priestore. V súčasných trendoch pri formovaní verejného priestoru sú tendencie miest zamerané na transformácie priestoru, ktoré ľudia nielen môžu ale aj chcú navštevovať. Pri utváraní súčasných priestorov je vidieť snahy upriamenia pozornosti na užívateľa, ako aj snahy obnoviť dimenzie, ktoré mesto stratilo svojím zameraním na automobil. Vyspelé mestá tento problém iniciatívne riešia skvalitňovaním verejných priestorov určených pre chodcov a cyklistov v snahe zvýšiť priechodnosť mesta a zapojovať tak ľudí do verejného života. Paradigma spôsobu rozvoja miest sa mení. Vzhľadom na celosvetovú situáciu sú postavená pred nové výzvy ako je spôsob adaptácie na klimatické zmeny, zdravie a bezpečnosť spoločnosti, tvorba živých verejných priestorov a ich celková udržateľnosť. Významnú úlohu tu v posledných desaťročia zohráva uplatňovanie princípov zelenej a modrej infraštruktúry v kontexte adaptačných opatrení a zvyšovania kvality života v mestách.

A/ LITERÁRNA ČASŤ

1. VYSVETLENIE POJMOV

1.1. Verejný priestor

Termín verejný priestor vychádza z prekladu anglického slovného spojenia „*public space*“. Svojim názvom vymedzuje jeho chápanie v zmysle priestoru, ktorý nie je privátny a teda nie je súčasťou sféry súkromného života. V architektonickom a urbanistickom pojatí sa často používa pojem „*open space*“. Termín otvorený priestor potom označuje urbánny priestor, ktorý nie je zastavaný budovami (ČABLOVÁ et al., 2011).

Ako je naznačené, pojem verejný priestor možno špecifikovať v prvom rade z hľadiska urbánneho, podstatnú časť však zohráva aj jeho socioekonomický rozmer. Niektorí autori ho chápu ako priestor, v ktorom sú sústredené produkčné, vzdelávacie, politické a administratívne funkcie spolu so socioekonomickými aktivitami (ŠIMON, 2006). Zo zmieneného pohľadu je teda všeobecne dostupným miestom, určeným pre atraktívne trávenie voľného času a zábavy ako aj miestom pre obchod, komunikáciu a užívanie služieb.

Z hľadiska legislatívy pojem verejný priestor nie je v Českej republike právne ukotvený. V zákon o obcích č. 128/2000 Sb. sa objavuje pojem verejných priestranstiev, do ktorého podľa zákona spadajú „*Všechna ulice, náměstí, tržiště, chodníky, veřejná zeleň, parky a další prostory přístupné každému bez omezení, tedy sloužící obecnému užívání a to bez ohledu na vlatnictví k tomuto prostoru.*“

1.2. Systém verejných priestorov

ŠINDLEROVÁ (2009) definuje systém verejných priestorov ako „*soustavu jednotlivých veřejně přístupných prostorů města určených pro užívání veřejností, které na sebe vzájemně prostorově,*

provozně a funkčně navazují, jsou v neustálé vzájemné interakci a vytvářejí jednotný celek.“

Verejné priestory v meste tvoria systém, ktorý môžeme chápať ako maticu priestorov, v ktorých sú umiestnené stavebné prvky mesta, a ktoré umožňujú užívateľom mesta ich verejný život a pohyb, rozvoj aktivít a presun na iné miesta. Nejedná sa o izolované priestory, ale naopak medzi základné charakteristiky patrí ich spojitosť a hierarchické úrovne. Jednotlivé úrovne popisuje napríklad ČABLOVÁ et al. (2011), ktorá delí priestory podľa ich významu a postavenia v rámci mesta na: „*nadmestské, celomestské, okrskové a miestne.*“

Konektivita mestských priestorov je dôležitá z viacerých dôvodov. Ich prepojenosť priamo súvisí s ich funkčnosťou či už z pohľadu urbánneho, sociálneho alebo ekologického. Výraz zelená infraštruktúra alebo systém zelene predstavuje súbor otvorených priestorov s dominantným postavením vegetácie. Systémové riešenie verejných priestorov výrazne ovplyvňuje chod mestskej klímy a pozitívne pôsobí na existenciu flóry a fauny v mestskom prostredí. Prepojenie viacerých oblastí tak umožňuje lepšie prúdenie vzduchu ako aj organizmov (STILES, 2013)

1.3. Systém zelene

Systém zelene označuje autor KUČERA (1997) ako „*mozaiku vegetačních prvků, mezi nimiž existují prostorové, nebo funkční vztahy*“. Ďalej dodáva, že systém zelene predstavuje jeden z celomestských systémov, ktorého obdobou je napríklad dopravný systém mesta, sieť mestskej hromadnej dopravy, systém kanalizačných zberačov apod.

V zahraničných odborných zdrojoch sa často používa termín „*green space*“ často s prívlastkom mestská - „*urban green space*“*. Tento pojem definuje KABISCH, HAASE (2013) ako „*akúkoľvek vegetáciu, ktorá sa nachádza v mestskom prostredí, vrátane parkov, vegetácie otvorených priestranstiev, obytných záhrad a uličných stromov*“.

Z hľadiska formy a priestorového usporiadanie charakterizuje systém zelene VOREL et al. (2009) ako „*sústavu plôch a línii, prípadne významných bodov, prestupujúcich štruktúrov sídiel.*“ Plochy predstavujú veľké mestské parky, historické záhrady, arboréta, rekreačné areály apod. Detailnejší pohľad zahŕňa ešte menšie útvary zelene ako sú parkové námestia, parkovo upravené plochy, zeleň vnútroblokov, zeleň obytných súborov a ďalšie plochy. Línie sú tvorené predovšetkým uličnými stromoradiami, líniovou zeleňou vodných tokov a komunikácií. Významné body sú potom napríklad vhodne vysadené či ponechané stromy a ich skupiny.

1.4. Nástroje krajinárskej architektúry

Medzi nástroje a prostriedky krajinárskej architektúry patria prvky a princípy na základe, ktorých sú utvárané, dotvárané, prípadne spoluvytvárané riešené priestory. Riešenia majú viac variant možností, ktoré sú dané kombináciami základných kompozičných prvkov a ich vlastností. Tieto základné prvky krajinárskej architektúry sú vyjadrené formou terénu, vodných prvkov, vegetáciou a doplnujúcimi prvkami ako je architektúra, umenie a mobiliár. Ich kompozičným usporiadaním je zhmotňovaný obsah a idey autora (KRÁTKÁ ADÁMKOVÁ; MAGNI, 2016).

* v kontexte možno preložiť ako mestská zeleň či plochy mestskej zelene

2. VZNIK A VÝVOJ VEREJNÝCH PRIESTOROV

Ako tvrdí JELLICOE (1995): „Zatiaľ čo svet a spoločnosť je stále v pohybe a vyvíja sa vo svojich fázach, prítomnosť tvorby priestoru je možné vo všeobecnosti vnímať ako jedno z najustálenejších typov umeleckých počinov.“ Dôvody k tvorbe verejných priestorov už od počiatku súvisia s potrebami ľudskej spoločnosti. Niektorí autori spájajú potrebu existencie verejného priestoru so spoločnosťou, ktorá je na svojom hospodárskom vrchole a potrebuje sa určitým spôsobom kultúrne reprezentovať (VOKÁLOVÁ, 2011). Ďalšie príčiny súvisia so snahou kompenzovať dlhy spoločnosti, ktorá svojou deštruktívnou činnosťou narušila chod biosféry. Svojím uvedomením a v snahe vlastnej sebazáchovy tvorí udržateľné systémy verejného priestranstva v obklopení zelene (JELLICOE, 1995).

2.1. Starovek

Verejné priestory európskych starovekých sídiel možno považovať za unikátne dedičstvo a produkt vyspelej spoločnosti. Primárne mali poskytovať priestor pre: obchod, duchovné ceremónie, no v neposlednom rade boli priestorom pre demokratické vyjadrenie spoločnosti. Veľa autorov považuje staroveké Grécko za prvú civilizáciu v Európe, o ktorej sa dá povedať, že tvorila plnohodnotné verejné priestory. Gréci ako nábožensky založená spoločnosť, tvorila architektúru, ktorá reagovala na duchovný rozmer a spoločenské potreby. Pre naplnenie funkcie priestoru pre duchovné a spoločenské zhromaždenia spočiatku slúžili otvorené priestranstvá, tzv. agory, ktoré boli neskorej doplnené o rôzne architektonické doplnky (MIKOVÁ, 2010).

Staroveký Rím sa inšpiroval gréckou koncepciou verejného priestoru. Rímske fórum bolo spoločenské a priestorové ťažisko, pôvodne s tržnou a zhromažďovacou funkciou. Rovnako dôležitá

bola jeho politická funkcia vyjadrujúca moc a význam štátu a jeho vládcov. Fórum bolo doplnené celou radou verejných budov a umeleckou výzdobou (VOKÁLOVÁ, 2011). ŠILHÁNKOVÁ (2003) popisuje rímsky systém verejných priestorov ako „axiálne prepojené priestory podľa napojenia na terén s osovou orientáciou na hlavný priestor fóra.“ Okrem fóra plnili funkciu verejného života široké ulice obklopené verejnými budovami. Súčasne s takýmto typom verejných ulíc existovali ulice duchovného rázu tzv. Via Sacra, ktoré boli budované pre účely náboženských procesií.

2.2. Stredovek

Obdobie ranného stredoveku bolo poznačené nájazdmi barbarov na čo typovo reaguje vzhľad stredovekých miest. Vznikajú tak mestá ako opevnenia ohradené mestskými hradbami. Podľa niektorých autorov je práve ohraničené mesto symbolom verejného priestoru v stredoveku (ŠILHÁNKOVÁ, 2003). Ohraničenosť a uzavretosť brali obyvatelia aj ako súčasť priestorov námestí. Stredoveké mestá boli vystavané predovšetkým pre pešiu priechodnosť. Chôdzi boli prispôsobené ulice, námestia boli určené funkciám, ktoré boli náročné na priestor. Trhy, občianske zhromaždenia, vojenské prehliadky a cirkevné úkony boli typickými príkladmi využitia plochy námestí. (GEHL a GEMZØE, 2002).

2.3. Renesancia, barok a klasicizmus

Nové etapa vo vývoji verejného priestoru nastáva v novoveku. V tomto období nie je usporiadanie mesta náhodným procesom, ale je výsledkom prepracovaného systému. ŠILHÁNKOVÁ (2003) upozorňuje na odlišný prístup ku kompozícií v rámci renesancie, baroka alebo klasicizmu. Všetky epochy sa však v konečnom dôsledku snažia o totožnú myšlienku a to je vytvorenie funkčne a priestorovo spojitého systému verejných priestorov.

V období renesancie dochádza k prestavbe miest, predovšetkým v rámci ich vnútornej štruktúry. Jednotlivé stavby mali byť začlenené do kompozície mesta a vytvárať tak priečelia ulíc a námestia (ŠTENCEL, 1983). V systéme verejných priestorov je vidieť uplatnenie geometrických princípov, ako je výtvarný rád, usporiadanosť a matematická presnosť (ŠILHÁNKOVÁ, 2003).

Rozvoj a výstavba miest v období baroka je podporovaná predovšetkým zo strany šľachty ako podrnutie mocenského a správneho potenciálu mesta. ŠTENCEL (1983) definuje barok ako obdobie „práce s priestorom, mierkou a úsilím prepojiť priestor s krajinou.“ Hlavnú úlohu v tvorbe prepojeného systému verejných priestorov zohráva Francúzsko za vlády Ľudovíta XIV. Polycentrická kompozícia hlavných parkových os bola obohatená budovami, ktoré určujú priestorové pôsobenie. Uplatňuje sa tu gradácia, stupňovanie dojmu a priestorové komponovanie v čase (VOKÁLOVÁ, 2011). Typickým príkladom takéhoto systému je osa parížskeho diametru, ktorá prepája niekoľko unikátnych priestorov. Za prvok prepojenia je možné považovať viacradové aleje, ktoré sú charakteristickým znakom tohto uličného priestoru.

2.4. 19. a prelom 20. storočia

Obdobie 19. storočia možno charakterizovať ako prechod od obdobia historického do modernej doby. Je to doba prudkých spoločenských zmien a technického pokroku, čo taktiež prispelo k zmene charakteru miest a verejných priestorov, ktoré sa v nich nachádzali. Zhoršujúci sa hygienický stav, prašnosť a neprijateľné podmienky bývania odráža prudký nárast automobilovej dopravy (ŠTENCEL, 1983). Potlačenie obývateľnosti ulíc na úkor dopravy vyúsťuje v druhej polovici 19. storočia k rôznym konceptom ideálnych miest. Koncept ekologicky vyrovnaného a zároveň ekonomicky životaschopného mesta predniesol Ebenzer Howard

v roku 1898 vo svojom diagrame Záhradného mesta. Tento koncept mal riešiť problém rastúceho počtu obyvateľstva a zároveň poskytnúť atraktívnu kombináciu mestského a vidieckeho života. Okrem ekonomicky funkčného mesta Howard vo svojom koncepte uvažuje o hierarchii mestských priestorov. Vo svojej publikácii *Garden Cities of To-Morrow* opisuje ako centrum mesta „verejne zavlažovanú záhradu kruhového pôdorysu o rozlohe 5 akrov obklopenú verejnými budovami. Tieto budovy by mali ďalšie priečelie obrátené do centrálného parku predstavujúci široký prstenec o rozlohe 145 akrov. Park by zároveň slúžil pre športové využitie – futbal, kriket, tenis a ďalšie hry“ (JEBAVÝ, 2012). Ďalším prvkom v jeho koncepte je Grand avenue, ktorá je predstavená ako vnútorný zelený pás ohraničujúci obytnú časť, ktorú oddeľuje od priemyselnej zóny. Tento zelený pruh by podľa autora slúžil ako „Park pre obyvateľov o rozlohe 115 akrov v dosahu 240 yardov od najvzdialenejšieho domu. Ďalej by tento priestor slúžil pre umiestnenie škôl a kostolov vrátane ich príľahlých pozemkov“ (JEBAVÝ, 2012).

Teória Záhradných miest prináša rôzne pohľady na utváranie urbánnych priestorov. JELLICOE (1995) popisuje u záhradného mesta Welwyn konflikt medzi jeho prezentovanou a skutočnou funkciou. Mesto bolo predstavované ako ideálne miesto na bývanie s priateľskou atmosférou pre rodinný život. V skutočnosti sa však jednalo o spoločensky rozdelenú štruktúru mesta s typizovaným zónovaním centra a oblasťami bývania, priemyslu a vidieckej zelene. Samotná idea Záhradného mesta je v konečnom dôsledku podnetná pri zakladaní a rozvoju systému zelene sídiel a jej vplyv je vidieť v mnohých krajinách sveta.

Na prelome 19. a 20. storočia sa v USA pod vplyvom F. L. Olmsteda rozvíja niekoľko konceptov založených na systémovom prepojení verejných priestorov (JELLICOE, 1995). Modelovým príkladom je

projekt parkového systému v Bostone - Emerald Necklace, ktorý okrem estetických požiadaviek dopĺňa návrh o hygienickú a ekologickú funkciu. HELLMUND a SMITH (2006) popisujú integráciu systému stok a protipovodňových nádrží v parkovom systéme. Táto štruktúra v sebe spája funkciu rekreácie, dopravy, kontroly kvality vody a jej regulácie. Slúži taktiež ako prirodzené stanovisko rastlinných a živočíšnych druhov. V ďalšom vývoji pod vplyvom Charlesa Eliota dochádza k rozšíreniu pôvodného Olmstedovho plánu na regionálny systém verejných priestorov.

2.5. Moderna a funkcionalizmus

Toto obdobie sa nesie v znamení ideálov organizácie CIAM a jej snahy o vytváranie mesta ako funkčného celku formulované v roku 1933 Aténskou chartou. Dokument určujúci zásady modernej výstavby miest definuje pojem funkčného mesta, ktorého forma je určená jeho základnými funkciami: bývanie, práca, rekreácia a doprava. Ako uvádza HRŮZA (2002) výňatok z charty Čl. 79: „Kolobeh denných funkcií – bývanie, práca a rekreácia – bude urbanizmom riadený k docielení čo najväčšej možnej úspory času.“

2.6. Druhá polovica 20. storočia

Na usporiadaní a funkcií miest strednej Európy sa v tomto období podpísal politický a ideový vývoj. V súlade s ideami komunistickej strany dochádza v novo vzniknutých mestských častiach k vytvoreniu len malému počtu verejných priestorov. Na ich úkor sa budujú nákupné strediská a celkovo mizne priestor k relaxácií (ŠILHÁNKOVÁ, 2003).

Zvýšená pozornosť o verejné priestory zo strany štátu nastáva v období normalizácie avšak iba účelovo, nakoľko sa záujem obrátil na verejné priestory typu námestie, vhodné k presadzovaniu štátnych cieľov. Zásahy do štruktúry miest v tomto období možno

vo všeobecnosti hodnotiť ako negatívne. Snahy o revitalizácie námestí miest boli často krát prevádzané necitlivými zásahmi do jeho pôvodného historického vzhľadu (ŠILHÁNKOVÁ, 2003).

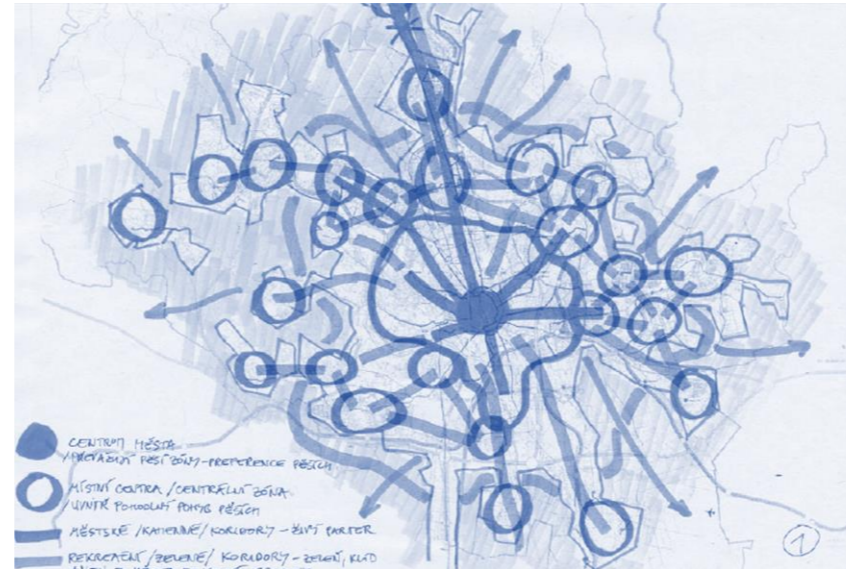
3. SYSTÉM OTVORENÝCH PRIESTOROV, ICH HIERARCHIA A KONEKTIVITA

Podľa mnohých autorov, jednotlivé otvorené verejné priestory je nutné vnímať ako súčasť súvislej matice nezastavaného územia mesta. Zjednodušene povedané systém otvorených priestorov predstavuje sieť uzlov, ohnísk aktivít - námestí a ich vzájomných väzieb – ulíc a nábreží (LYNCH, 2004). Ako systém otvorených priestorov sa taktiež chápe pojem zelená infraštruktúra, ktorá popisuje súbor verých priestorov, kde dominantnú úlohu zohráva vegetácia. Jej funkciou je na rozdiel od klasického pojatia verejného priestoru predovšetkým naplňať ekosystémová. Organizácia priestorov, vytvárajúcich zelenú infraštruktúru, sa zväčša uskutočňuje spojením priestorov vnútorného mesta s jeho okrajovými časťami prostredníctvom systému parkov a „zelených“ plôch. Rovnako významnú úlohu v systéme otvorených verejných priestorov zohrávajú aj „nezelené“ otvorené priestory, ktoré naplňajú sociálne a estetické funkcie, a preto by mali byť neodmysliteľnou súčasťou strategického pohľadu pri tvorbe mestského priestoru. Obzvlášť významnou kategóriou sú ulice, ktoré zabezpečujú konektivitu s ostatnými priestormi (STILES, 2013).

Jednotlivé verejné priestory „zelené“ aj „nezelené“ by mali byť integrované do jednotného celkového systému rôznych hierarchických úrovní. Každý z verejných priestorov je podľa preferencie jeho využitia nositeľom rôzneho významu, pričom jeho atraktivnosť a lokalizácia v rámci mesta môže ovplyvniť intenzitu jeho využívania, a teda aj jeho postavenie v hierarchii mestského

organizmu. Koncept hierarchií otvorených priestorov je spojený s myšlienkou spádových území. V závislosti na veľkosti otvoreného priestoru a atraktivít, ktoré ponúka oslovuje rôzne skupiny ľudí a ich záujem prekonať určitú vzdialenosť, aby daný priestor navštívili (STILES, 2013)

ČABLOVÁ et al. (2011) rozdeľuje mestské priestory podľa ich významu na nadmestské, celomestské, okrskové a miestne. Pričom nadmestskými verejnými priestormi autorka rozumie tie priestory, ktoré presahujú významový rámec samotného mesta, fungujú ako centra širšieho okolia a nesú väčší symbolický význam pre región, prípadne celý národ. Verejné priestory celomestského charakteru sú obyvateľmi vnímané ako dôležité a veľmi významné priestranstvá nachádzajúce sa obvykle v historickom jadre mesta. Je pre nich typická obchodná a kultúrne spoločenská funkcia, vysoká intenzita pešieho pohybu a snaha potlačiť individuálnu automobilovú dopravu. Užívatelia tohto mestského priestoru majú medzi sebou zväčša neformálny kontakt. Existencia okrskových verejných priestranstiev je charakteristická pre určité mestské časti alebo štvrte. Na tejto úrovni systému je podľa autorky viditeľný posun k poloformálnemu kontaktu, ktoré sa odohráva predovšetkým medzi obyvateľmi danej mestskej štvrte. Miestne verejné priestranstvá sú dimenzované a vybavované tak, aby zabezpečili intenzívne formy spoločenského kontaktu. Ide o priestory vďaka ktorým sa ich užívatelia identifikujú s miestom svojho bydliska a okolím, rozvíjajú svoje každodenné aktivity a upevňujú susedské vzťahy. Dochádza tu k sociálnym kontaktom, ktoré majú komplexný charakter.

Obr. 1: Koncept systému verejných priestorov pre mesto Brno

4. TYPOLÓGIA VEREJNÝCH PRIESTOROV

Táto kapitola rozoberá a charakterizuje jednotlivé verejné priestory v meste z pohľadu viacerých autorov. Je vytvorená pre potreby práce vymedziť existujúce typy verejných priestorov v meste a ich funkciu v systéme verejných priestorov.

4.1. Typy plošných verejných priestorov

A) Námestie

Námestie je jedným zo základných kompozičných prvkov mesta, je ohniskom osnovy systému verejných priestorov. Zjednodušene ho možno definovať ako plochu s voľným stredom obklopenú významnými budovami, ktoré jeho priestor uzatvárajú. SITTE (2012) vyzdvihuje dôležitosť estetickej zložky námestia a jeho funkcie: „Rovnako ako existujú miestnosti vybavené nábytkom a miestnosti prázdne je možné hovoriť o zariadených a nezariadených námestiach, pričom podmienkou ich vlastností je uzavretosť priestoru.“ Usporiadanie a tvaroslovie námestia, ako aj jeho

vegetačných a technických prvkov, by malo byť podriadené kompozícií celku.

MELKOVÁ et al. (2014) popisuje podstatu námestia ako významného miesta identifikácie a permanentného potvrdzovania spoločnosti: „Námestie je miestom stretávania a salónom mesta.“ Plochu námestia možno považovať za zdrojový bod hierarchického usporiadania systému verejných priestorov a je jedným z najdôležitejších orientačných bodov v mentálnej mape mesta.

SITTE (2012) vo svojej práci popisuje dôležitosť zachovania proporcií veľkosti medzi otvoreným priestorom námestia a jeho obklopujúcimi budovami: „Príliš malé námestie neumožňuje veľkým budovám plné uplatnenie a naopak príliš veľké je ešte nevhodnejšie, pretože mohutnejšie budovy vyzerajú v pomere k nemu malé.“

Požiadavky k vytvoreniu kvalitného verejného priestoru v podobe námestia odrážajú potreby jeho polyfunkčnosti. MELKOVÁ et al. (2014) zdôrazňuje význam voľného pohybu v celej ploche bez časového obmedzenia a slobodnú voľbu činností, ktoré môžu jednotlivci uskutočňovať. Ďalej by malo umožniť funkciu zhromažďovania, poskytovať dostatočný počet miest na sedenie a odpočinok, tieň a vodné alebo umelecké prvky, spríjemňujúce a obohacujúce pobyt v tomto prostredí.

B) Park

Parky sú verejným priestorom komplementárnym ku kamenným námestiam. Doplňujú neživý systém verejných priestorov o výrazné prvky vegetácie. Predstavujú základné ohniska zelenej štruktúry reprezentujúcu krajinu v urbanizovanom prostredí.

Z hľadiska verejného života plnia parky funkciu pobytového priestranstva a zelenej oázy, ktorá zaisťuje celú škálu aktivít a foriem rekreácie v prírodnom prostredí. Je dôležitým miestom

regenerácie psychických a fyzických síl (WILHELMOVÁ, DAMEC; 2015). Z pohľadu užívateľa slúžia predovšetkým ku krátkodobej rekreácii, ale aj pre spoločenské, kultúrne a športové podujatia. Podľa verejného prieskumu CHIESURA (2003) sú najčastejšími motívmi návštevy verejného parku relax, útek z urbanizovaného prostredia a blízkosť prírody (CHIESURA, 2003).

Každý park by mal okrem rekreačnej funkcie plniť funkciu ekologickú a poskytovať ekosystémové služby. Podľa stratégie európskej komisie *Green infrastructure* (2010) je zapájanie systému zelene do verejných priestorov neodmysliteľnou súčasťou zodpovednej enviromentálnej politiky a môže hrať dôležitú úlohu pri adaptácii mestských priestorov s ohľadom na klimatické zmeny. Parky taktiež vytvárajú príležitosť k ich zapojeniu do systému decentralizovaného odvodňovania v rámci hospodárenia s dažďovou vodou (MELKOVÁ et al, 2014)

C) Mestská záhrada

Mestskú záhradu v klasickom ponímaní možno charakterizovať ako zelenú plochu s prevahou vegetácie, ktorá má vyššie nároky na údržbu. ČABLOVÁ (2011) popisuje mestskú záhradu ako intenzívne udržiavanú plochu, ktorá vznikla na mieste bývalých súkromných záhrad zámkov, vil a iných reprezentačných budov, ktoré boli predané do užívania verejnosti. Ich funkcia spočíva predovšetkým v pasívnej rekreácii, prechádzkam a spoločenským akciám.

V súčasnosti sa stávajú čoraz väčším trendom, tzv. komunitné mestské záhrady, ktoré v mestách často vznikajú na opustených a zdevastovaných plochách, a ich obnovou prichádza k skvalitneniu mestského priestoru. DAWSON (2016) definuje komunitnú záhradu ako výsledok organizovanej miestnej iniciatívy, ktorá využíva pozemky k produkcii potravín alebo kvetín v urbánnom prostredí pre individuálne alebo skupinové potreby.

Neodmysliteľným prínosom komunitných záhrad je ich sociálny rozmer, nakoľko nespájajú len osoby s prostredím, v ktorom žijú ale aj obyvateľov samotných, ktorý daný priestor zdieľajú.

D) Priestory vo vyšších úrovniach mesta

Verejným priestorom v meste môžu byť aj verejne prístupné plochy, ktoré nie sú pevne spojené s terénom. Primárne sa jedná o terasy, plochy striech alebo revitalizované plochy starých konštrukcií. Čoraz väčším trendom sa v rámci súčasnej mestskej krajiny stáva tzv. „záhrada na konštrukcii“. WILHELMOVÁ, DAMEC (2015) Výška je jednu z mnohých výhod tohto typu verejného priestoru. Toto špecifikum dáva priestoru nový rozmer a možnosť panoramatických výhľadov do mesta alebo blízkosť oblohy, koruny stromov, do ktorých možno vstupovať (WILHELMOVÁ; DAMEC , 2015).

Vplyvom koncentrácie budov a dopravy v mestách je umiestňovanie zelených plôch aj nad úroveň mestského parteru dôležitým faktorom zlepšovania mestskej klímy. Okrem iného je nezanedbateľný význam vegetácie pre správny chod mestského ekosystému. Najväčšie prínosy sú v regulácii vlhkosti a znižovaní prašnosti. Ďalej vegetácia napomáha k zachytávaniu dažďovej vody a dáva tak priestor k racionálnemu hospodáreniu s ňou a príležitosť k rozširovaniu životných podmienok pre faunu a flóru v meste. Zároveň tieto plochy ako priestory verejného stretávania naplňajú funkciu spoločenskú (ŠIMEČKOVÁ; VEČEROVÁ, 2010).

E) Vnútroblok

SOJKOVÁ et al. (2008) definuje pojem obytný vnútroblok ako priestor obklopený úplne alebo čiastočne obytnou zástavbou a využívaný hlavne jeho obyvateľmi. Môžu plniť úlohu

oddychového priestranstva pre obyvateľov a pre najbližšie prostredie.

Vnútroblok je opakom rušného uličného priestoru s intímnou atmosférou, ktorý ponúka originálny pohľad na mesto, pretože budovy sa do neho obracajú spravidla ich „zadnou“ fasádou (MELKOVÁ et al, 2014). Podmienkou začlenenia vnútroblokov do verejného priestoru je existencia napojenia na verejný uličný priestor. Ako popisuje autorka význam vnútroblokov pre mestský organizmus môže byť aj v ich úlohe ďalších mestských záhrad, kde prítomná vegetácia uplatňuje svoj klimatický prínos. Ďalším benefitom týchto priestorov je možnosť dobrej sociálnej kontroly zo strany obyvateľov, čo dáva možnosť vytvoriť bezpečný verejný priestor.

F) Priestory obytných súborov

OBERSTEIN (2001) vo svojom Názvosloví urbanizmu definuje obytný súbor ako cieľavedome navrhnutú, komplexne vybavenú a ucelenú časť obytnej zóny.

V celomestskom kontexte sú obytné súbory urbanistickými celkami, ktoré sú viac či menej priestorovo prepojené so staršou urbánnou štruktúrou, kde výrazne prevláda funkcia bývania. Okrem komunikácií a chodníkov sú tieto plochy najčastejšie využité pre detské ihriska s uplatnením rôznych foriem zelene (ČABLOVÁ, 2011).

G) Lesopark

Lesopark sa nachádza v prírodnom zázemí mesta a je dôležitý predovšetkým pre kontakt mestského človeka s prírodou. V lesoparku je zvýraznená rekreačná funkcia lesa na úkor hospodárskej (ČABLOVÁ, 2011)

Podľa sadovníckej terminológie pojem lesopark označuje typ zelene prechodného stupňa medzi mestským parkom a prímestský lesom. Územie lesoparku je určené predovšetkým k aktívnej celodennej rekreácii. Je súčasťou tzv. „green belts“, ktoré obopínajú mesto a prináša tak funkciu ekologického koridoru. Je možné ho chápať ako vstupnú bránu fauny a flóry z prírody do mesta.

4.2. Typy lineárnych verejných priestorov – prepojenia

A) Ulica

Ulica je lineárny prvok základnej osnove systému verejných priestorov. Jej úloha by pri tom nemala byť redukovaná iba na dopravnú funkciu. Má veľký význam v priestorovej a spoločenskej štruktúre mesta.

LYNCH (2004) charakterizuje ulicu ako základný prvok priestorovej orientácie v meste. „*Ulice sprístupňujú a organizujú územia, môžeme sa po nich premiestňovať a nájsť hľadaný objekt.*“ Mesto sa tak stáva prehľadnejším, pochopiteľným a v tomto zmysle aj bezpečným priestorom.“

Ulica má zmysel nie len v tom, že prepája jednotlivé časti mesta, dôležitý je aj jej priestorový a časový rozmer. Ako opisuje autor CHRISTIAN NORBERG-SCHULZ (1994): „*ulica je najdôležitejším existenciálnym symbolom mesta, konkretizujúcou dimenziu času v jeho hmotnej štruktúre.*“

Ulica je taktiež polyfunkčným priestorom. Podľa toho aké služby ulica mestu poskytuje, je možné ju deliť do kategórií: obytná, obchodne spoločenská, mestská ulica, mestská trieda alebo zelená ulica. (KOPÁČIK, 2005)

B) Nábregie

Voda patrí k najväčším mestským fenoménom. Vodné prvky ako potoky, rieky, jazerá prinášajú do organizmu mesta prírodné elementy a umožňujú spôsob trávenia voľného času v príjemnom prostredí.

Do polovice 19. storočia nábregia v mestách nemali charakter plnohodnotného verejného priestoru. Hybnou silou v rozvoji revitalizačných opatrení nábregí vodných tokov bola práve potreba fyzického a vizuálneho kontaktu s vodným prvkom (MELKOVÁ et al., 2014).

WILHELMOVÁ, DAMEC (2015) popisujú ďalší rozmer a význam vody v mestskom priestore, ktorá svojím pohybom a plynutím prináša do mesta organické tvary a línie, typickú flóru, faunu a ponúka rozmanitosť zvukových, čuchových a vizuálnych vnemov.

Rieku je teda nutné chápať ako dynamický krajinný prvok, ktorý svojím plynutím vnáša do statického mestského priestoru pohyb a život. Rieka prináša kvalitu verejného priestoru v podobe nábregia, ktoré má najčastejšie charakter promenádný, pobytový a reprezentačný. Pre jeho správne pochopenie ako verejného priestoru je nábregie potrebné vnímať ako sled zmyslovo rôzne uchopiteľných prostredí a nie ako jeden lineárny celok. MELKOVÁ et al. (2014) charakterizuje nábregie ako „*pestrú mozaiku priestorov, ktoré lemujú rieku.*“ Táto autorka taktiež rozlišuje vertikálne členenie verejných priestranstiev rieky. Okrem nábregia, ktoré tvorí hornú úroveň a na jeho kvalite sa podieľajú partery priliehajúcich budov, popisuje „*náplavky*“ a prírodné brehy ako súčasť verejných priestorov, ktoré prinášajú do mesta vodné toky. Dôležitou podmienkou kvality verejného priestoru rieky je dodržanie jeho kontinuity a priestupnosti pre peších v celom rozsahu mesta a jeho napojenie na systém verejných priestorov (MELKOVÁ et al., 2014).

C) Pasáže a priechody

Špecifickou kategóriou verejného priestoru sú zastrešené pasáže a podchody. Ide o funkčný prvok v skladbe mesta, ktorý zvyšuje jeho priestupnosť a umožňuje osobám priechod z jednej ulice do druhej. Pozitívne obohacujú uličnú sieť a sprístupňujú uzavreté štruktúry zástavby. Pasáže a priechody sa od seba mierne odlišujú. Autorka MELKOVÁ et al. (2014) pasáž chápe ako pretiahnutie verejného priestoru mesta do vnútornej štruktúry bloku pri zachovaní parteru, ktorý do pasáže vstupuje. Okrem iného pasáže majú často krát pridanú funkciu v podobe poskytovania reštauračných, nákupných alebo zábavných služieb. Naproti tomu priechody sú prvkom výrazne funkčným, ktoré pretínajú obytné bloky či polyfunkčné a nákupné domy (NĚMCOVÁ, 2009). Spoločným znakom pasáží a priechodov je ich krytý priestor, ktorý približuje inak vzdialené a horšie dostupné miesta. Sú neodmysliteľnou súčasťou peších ťahov a prepojení v meste.

5. METÓDY A NÁSTROJE TVORBY VEREJNÉHO PRIESTORU

Plánovanie verejných priestorov je často v našich podmienkach prevádzané takzvané „*od rysovacieho stola*“ bez znalosti samotného priestoru a potrieb jeho užívateľov. Dôležité je však aby riešenie vzišlo z podnetov samotných obyvateľov, ktorí budú priestor využívať. Na základe toho sú v priestore aplikované postupy, akým smerom sa bude verejný priestor uberať. Významnú úlohu zohrávajú jednotlivé prvky umiestnené v priestore, ktoré generujú príležitosť pre vytvorenie kvalitného verejného priestoru.

5.1. Prieskum verejnej mienky

Zapojenie verejnosti do rozhodovacích procesov by mala byť čím ďalej tým využívanějšía metóda pri plánovaní verejných priestorov.

Tento proces nabral na väčšej váhe v súvislosti s vývojom konceptu udržateľného rozvoja. Pričom už v prvých medzinárodných dokumentoch Agendy 21 bol kladený silný dôraz na úlohu miestneho spoločenstva v naplnení konceptu udržateľnosti. Všeobecný princíp konceptu spočíva vo vyváženom rozvoji ekonomickej, ekologickej a sociálnej zložky prostredia. Účasť verejnosti napomáha k zberu informácií o lokalite a poskytuje spätnú väzbu o charakteru rozvoja daného miesta (STILES, 2013).

Metódy a techniky zapojenia a informovania verejnosti môžu mať rôzne formy. Medzi najčastejšie aplikované techniky informovania a zapájania občanov patrí podľa mnohých autorov predovšetkým: forma zdieľovania informácií pomocou webových portálov, miestnej televízie, rozhlasu alebo novín. Priame zapojenie verejnosti potom môže prebiehať na úrovni usporiadania happeningov, interaktívnych výstav, dotazníkového šetrenia alebo kresby mentálnych máp. (ČABLOVÁ, 2011).

5.2. Prvky záhradnej a krajinárskej architektúry dotvárajúce verejný priestor

Finálny vzhľad verejného priestoru vychádza predovšetkým z použitých prvkov, ktoré taktiež udávajú celkovú kvalitu priestoru, ovplyvňujú možnosti jeho využívania, atraktivnosť a bezpečnosť. Použitím typizovaných prvkov a ich správnym usporiadaním možno vytvoriť jedinečný image priestoru, ktorý zároveň prispeje k lepšej orientácii a prehľadnosti. Vytvorenie kvalitného systému verejných priestranstiev teda závisí aj od kvality a vhodnosti použitých prvkov, ktoré okrem iného môžu podporiť koherentnosť jednotlivých priestorov. Najviac uplatňované a literatúrou spomínané sú prvky, ktoré možno zhrnúť do kategórií: materiály a povrchy, stromy a vegetácia, dopravné prvky, osvetlenie, mobiliár a umelecké objekty.

A) Materiály a povrchy

Podľa niektorých autorov možno verejné priestranstvá chápať „ako horizontálnou fasádou mesta, ktorej je nutné venovať rovnakú pozornosť ako fasádam objektov, ktoré ich obklopujú“ (MELKOVÁ et al., 2014). Kvalita povrchov a materiálov pridáva na estetickú hodnotu, kvalite pohybu v priestore a taktiež môže byť nositeľom informácie pri orientácii v meste. Samotná voľba materiálu by mala v prvom rade vychádzať z lokálnych zdrojov, pričom sa pri ich použití rešpektujú historické súvislosti. V mnohých prípadoch svojim charakterom a špecifickým spracovaním odrážajú pamäť miesta.

B) Stromy a vegetácia

Stromy a vegetácia sú živými a dynamickými prvkami verejných priestorov. ŠIMEK (2014) rozvádza termín mestská zeleň, ktorý definuje ako: „súbor objektov zelene územia, ktorých existencia je podmienená starostlivosťou človeka,“ Rovnakú váhu ako kvalita založenia má aj kvalitný systém starostlivosti, ktorý v priebehu života vegetačných prvkov ovplyvňuje ich vývoj.

Strom plní dôležitú úlohu v organizme mesta či už ako prvok: solitérny strom, skupina stromov, stromoradie alebo alej. Strom ako prvok verejného priestoru nezastáva len funkciu jeho kompozičného dotvorenia ale je zároveň súčasťou živej prírody a plní funkciu biotopu mnohým živočíchom (MELKOVÁ et al., 2014). Podľa normy ČSN 83 9001 Sadovníctví a krajinářství je termín stromoradie definovaná ako: „*líniová výsadba stromov, spravidla jedného druhu, obvykle v pravidelných rozstupoch.*“ Často krát tvorí sprievod líniovému prvku komunikácie, zástavby, vodného toku apod. Alej je ďalej definovaná rovnakou normou ako: „*dvoj alebo viacradové stromoradie pozdĺž pozemnej komunikácie.*“

C) Umelecké a vodné prvky

Kvalitné a správne vybrané umelecké dielo vo verejnom priestore je pridanou hodnotou, ktorá podporuje obraz miesta, posilňuje lokálnu identitu a môže fungovať ako významný orientačný prvok. Umenie je osvetovým prostriedkom pracujúcim s pozitívnou motiváciou. Preto sa často využíva aj ako forma oživenia pre sociálne segregované oblasti za účelom zvýšenia sociability a atraktivnosti miesta. Forma umenia vo verejnom priestore môže byť rôzna. Okrem trvalých inštalácií by malo svoju úlohu v mestskom priestore zohrávať dočasné umenie vo forme akcií – hudba, divadlo, tanec, ktoré verejné priestranstvá oživujú.

Vodné prvky vo verejnom priestore prispievajú k zabezpečeniu základnej hygieny a osvieženia počas horúcich letných dní. Mimo iné môžu dotvárať reprezentatívnu tvár významného priestoru. Fontány a ďalšie vodné prvky môžu slúžiť k sociálnej interakcii a vodným hrám alebo poznávaniu fyzikálnych zákonov.

D) Mobiliár

Kategória mobiliáru je rozsiahlejšou skupinou prvkov, ktoré tvoria objektové zázemie pre pohodlné užívanie verejného priestoru. Podľa *Manuálu tvorby verejných priestranstiev (2014)* sú sem zaradované nasledujúce prvky: sedací mobiliár, nádoby na odpadky, stojany na kola, zastávky verejnej dopravy, orientačné a informačné prvky.

Pre umiestnenie mobiliáru je žiaduce brať na zreteľ niekoľko logických súvislostí ako napríklad voľba sedacieho mobiliáru s ohľadom na polohu osvetlenia, vegetácie, výhľadov apod. Často je sedací mobiliár doplnený o ďalšie prvky ako nádoby na odpad a stojany na kola pri zachovaní priestupnosti daného priestoru.

Zastávky verejnej dopravy vo forme prístrešku majú za úlohu poskytnúť pohodlie čakajúcim predovšetkým za nepriaznivého počasia.

Orientačné a informačné prvky by mali napomáhať k efektívnejšiemu využívaniu verejných priestorov, informovanosti o udalostiach a aktivitách a tak podporiť identifikáciu obyvateľov s vlastným prostredím (MELKOVÁ et al., 2014)

E) Dopravné prvky

Dopravné prvky a technická infraštruktúra sú významnými podpornými prvkami mestského prostredia, ktoré zefektívňujú a uľahčujú mobilitu vo verejných priestoroch. Tieto prvky by sa však vo vizuálnom a v zmyslovom vnímaní priestoru mali uplatňovať čo najmenej a nemali by negatívne determinovať celkové priestorové riešenie miesta (MELKOVÁ et al., 2014). Optimálnym riešením je smerovať a podporovať predovšetkým spôsob transportu v meste prostredníctvom mestskej verejnej dopravy a vo verejných priestranstvách automobilovú dopravu redukovať v čo najväčšej miere. Čoraz väčší potenciál a popularitu naberá forma cyklistickej prepravy a budovanie sietí cyklistických chodníkov.

V prípade nemožnosti vylúčenia automobilovej dopravy, jedným z riešení je jej eliminácia použitím fyzických či psychologických prvkov zmierňovania dopravy, ktorých cieľom je zvýšenie bezpečnosti a zlepšenie prístupnosti mesta peším. Moderným prístupom k riešeniu dopravného priestoru je koncept „*shared space*“, v ktorom sa zrovnoprávňujú všetci účastníci dopravnej prevádzky s rezignáciou na dopravné značenie (HAMILTON-BAILLIE, 2010).

F) Osvetlenie

Vonkajšie osvetlenie výrazne zlepšuje kvalitu a obývateľnosť verejných priestorov aj v dobe bez denného svetla. Osvetlenie ovplyvňuje podobu verejných priestorov a spoluvytvára obraz nočného mesta, podieľa sa na vytvorení nočnej atmosféry a pocitu bezpečia (MELKOVÁ et al., 2014).

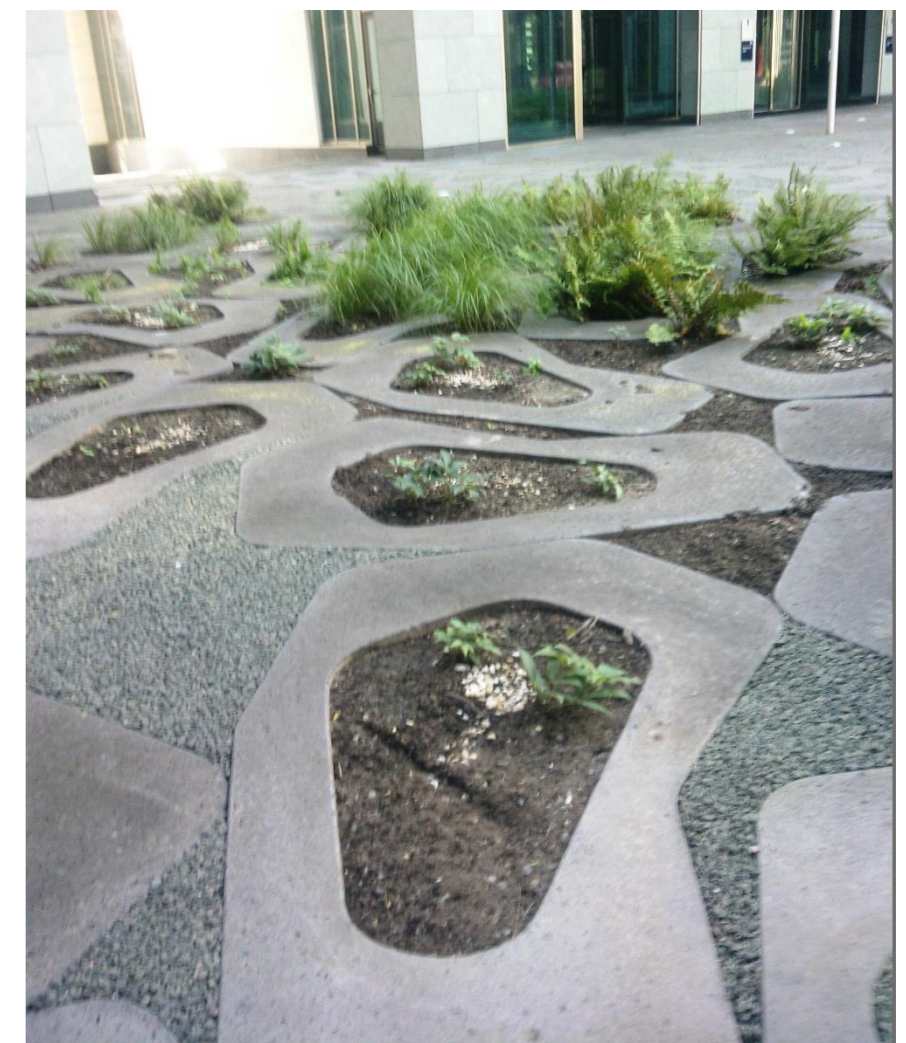
Okrem klasického verejného osvetlenia, ktoré možno vnímať ako osvetlenie funkčné sa vo verejnom priestore vyskytuje osvetlenie architektonické, ktoré slúži k dotváraniu kompozície a napomáha zdôrazniť význam určitých architektonických objektov v priestore.

Obr. 2: Pobytová strešná záhrada v Porte

Obr. 3: La Géode -Park La Vilette v Paríži

Obr. 4: Odpočívadlo a dlažobné povrchy v centre Eusebiushof, Arnhem

5.3. Podpora faktorov kvalitného verejného priestoru

5.3.1. Sociálne aspekty

„Patriť k nejakému miestu znamená nájsť existenčnú oporu – v konkrétnom a každodennom zmysle.“ Autor NORBERG-SCHULZ (1994) tu naznačuje, že každý človek je úzko spätý s nejakým jemu blízkym miestom, s ktorým sa stotožňuje. Preto porozumieť vzťahu medzi ľuďmi a ich životným prostredím je bezpodmienečnou úlohou pri práci s akýmkoľvek verejným priestorom. ČABLOVÁ et al. (2011) hodnotí verejný priestor ako jeden z prostriedkov ovplyvnenia segregácie a integrácie spoločnosti. Špatne riešený priestor môže vyvolať alebo prehĺbiť sociálne nerovnosti a vylúčenie. Naopak vhodné riešenie eliminuje sociálne rozdiely a posilňuje sociálne začleňovanie, ako aj schopnosť celej spoločnosti vyrovnávať sa s rozdielnosťou.

•Sociabilita

V urbanistickej terminológii je týmto termínom popisovaná vlastnosť podporujúca stretávanie a zhukovanie jedincov (KOPÁČIK, 2005). Nakoľko je človek tvor sociálny a jeho pobyt vonku nemá často krátko len materiálny účel nakupovania, návštevy reštaurácií a kaviarní, cieľom môžu byť aj ostatní ľudia. Ako píše dánsky architekt GEHL (2000): „Verejný priestor alebo obytné zóny poskytujú príležitosti pre stretávanie a denné aktivity ľudí, umožňujú im byť v spoločnosti iných ľudí, vidieť a počuť sa navzájom a poznávať jednanie spoluobčanov v najrôznejších situáciách.“ ČABLOVÁ et al. (2011) sociabilitu verejných priestorov rozoberá po stránke štruktúry spoločnosti ako je vek, pohlavie, orientácia či vyznanie užívateľa. Tolerancii sa jedinec môže naučiť len v dostatočne štruktúrovanej a pestrej spoločnosti, kde odlišnosť nie je zdrojom násillia, ale naopak je obohacujúca a môže byť zdrojom inšpirácie. Aby však vzájomné sociálne pôsobenie mohlo využiť svoj

potenciál, a to v celomestskej úrovni, je podľa autorky nutné zabezpečiť celú radu funkčne a veľkostne rozdielných alebo odstupňovaných priestranstiev umožňujúce rôznu mieru sociálnej interakcie. Tieto priestranstvá zároveň musia vytvárať ucelenú sieť.

•Aktivity a atraktivita

Kvalitný urbánny priestor s pestrou ponukou rôznych aktivít je podmienkou zvýšenia jeho atraktivity a prilákania ľudí. GEHL (2000) rozlišuje tri typy vonkajších aktivít. Sú to „nútené aktivity, voliteľné aktivity a spoločenské aktivity“.

Ako „nútené aktivity“ chápe tie, ktoré sú viac menej bezpodmienečné pre spoločensky prijateľné fungovanie. Začleňuje sem aktivity ako chodenie do školy a práce, nakupovanie, čakanie na autobus apod. Všeobecne povedané jedná sa o každodenné činnosti a vonkajšie prostredie má na ne len malý vplyv. „Voliteľné aktivity“ sú úplne inej povahy ako predchádzajúce. Účastníci ich vykonávajú iba ak sami chcú a umožňuje im to miesto a čas. Táto kategória zahŕňa aktivity ako sú prechádzky a relax vo vonkajšom prostredí. Tieto aktivity prebiehajú len za optimálnych podmienok a ich uplatnenie úzko súvisí s materiálnym projektovaním. „Spoločenské aktivity“ sú všetky aktivity, ktoré závisia na prítomnosti iných ľudí vo verejnom priestore. Spoločenské aktivity zahŕňajú deti hrajúce sa na ihrisku, zdravenie, konverzáciu a pasívne kontakty ako obyčajné pozorovanie a poslúchanie iných ľudí. Tieto aktivity možno tiež nazvať ako výsledné aktivity, pretože skoro vo všetkých prípadoch vznikajú z aktivít spojených s predchádzajúcimi dvoma kategóriami.

GEHL (2002) tu stanovuje jasný vzťah medzi kvalitou verejného priestoru a jeho užívateľskou atraktivitou na základe prevládania určitého typu aktivít. Ak sú vonkajšie priestory nekvalitné vyskytujú sa v nich iba „nútené aktivity“, odohráva sa tam len minimum

spoločenského života, ľudia sa ponáhľajú domov. Ak majú naopak vysokú kvalitu, nutné aktivity prebiehajú asi rovnako často ale pre lepšie materiálne podmienky majú tendenciu sa predlžovať. Okrem toho sa objaví široká škála voliteľných aktivít pretože miesto láka ľudí. Vďaka ľuďom a aktivitám vzniká spoločensky živé a atraktívne miesto. Ako opisuje GEHL (2002): *Keď niekto začína niečo robiť, to je jasná výzva pre ostatných aby sa pridali buď priamou účasťou alebo pozorovaním toho čo robia ostatní.*

•Bezpečnosť

Bezpečnosť či už ako objektívny stav alebo subjektívny pocit jednotlivca je jedným z najdôležitejších aspektov kvalitného verejného priestoru. Kvalita objektívnej bezpečnosti je podľa autorov ONDREJIČKA a ONDREJIČKOVÁ (2013) vyhodnotená na základe určitých objektívnych údajov ako napríklad štatistika nehôd, počet kriminálnych javov apod. Na druhú stranu subjektívna bezpečnosť je subjektívne vnímaná a individuálna každému človeku, závisí od jeho psychických a fyzických daností.

Podľa KOPÁČIKA (2004) jedinci psychologicky prežívajú pocit bezpečia ak „sa necítia stratení v chaose a zmätku cudzieho a nepriateľského prostredia, nie sú ohrození javmi kriminality a nehrozí im kolízia s dopravnými prostriedkami.“

GEHL (2003) dodáva, že pocit bezpečia taktiež závisí na miere opustenosti priestoru. „Ak je miesto opustené, stáva sa nebezpečným. Miesto bez dohľadu ľahko podľahne vandalizmu a kriminálnym činom.“ Riešením je podľa neho také priestranstvo, na ktoré môžu celodenne dohliadať ľudia a teda ponúka jednotlivcom rôzne funkcie ako napríklad bývanie, obchod, služby apod. Ďalším faktorom bezpečnosti je vhodne riešená doprava, ktorá taktiež zásadne ovplyvňuje kvalitu verejného priestoru. Motorová doprava kvalitu výrazne znižuje hlučnosťou, splodinami

a obmedzením priestoru pre chodcov. Dopravné koridory sa stávajú bariérami pre voľný pohyb a stávajú sa príčinou konfliktných miest a strachu z pešej chôdze.

5.3.2. Priestorové aspekty

•Dostupnosť

Jednou zo základných požiadaviek na verejný priestor je ich dobrá dostupnosť pre jeho užívateľov, či už je to peši, na kole alebo pomocou mestskej hromadnej dopravy. Zanedbávať by sa nemali ani bezbariérové vstupy pre hendikepovaných, matky s kočiarimi, deti apod. (ŠILHÁNKOVÁ, 2003)

•Orientácia a prehľadnosť

Nemenej dôležitá je aj prehľadnosť priestoru a schopnosť jedinca sa v ňom orientovať. LYNCH (1960) považuje výrazné a čitateľné prostredie za základ určitých istôt v rámci vnímania priestoru a prehľbuje a posilňuje ľudskú skúsenosť pri pohybe v ňom. „*Pri hľadaní cesty je dôležité mať už dopredu vytvorený akýsi image prostredia, teda všeobecnú mentálnu predstavu o určitej časti fyzického sveta.*“ Z toho vyplýva, že jasné a integrované usporiadanie miesta nám dáva aj jeho jasnejší a čitateľnejší obraz.

•Ľudská mierka

Ľudskú mierku má pre užívateľa prostredie, ktoré je pre neho príjemné a nepripadá mu gigantické. Napríklad námestie by malo byť dostatočne priestranné ale zároveň by nemalo svoju rozľahlosť významne prekračovať GEHL (2003).

5.3.3. Enviromentálne a ekologické aspekty

Ako bolo spomínané v kapitole 5.2. Prvky zahradnej a krajinárskej architektúry dotvárajúce verejný priestor, prvok vegetácie má v štruktúre mesta svoju nezastupiteľnú úlohu. Podieľa sa na

vytváraní charakteristického obrazu mesta, ovplyvňuje jeho mikroklimatický režim, zvyšuje rekreačnú hodnotu, obývateľnosť, hygienické podmienky a estetickú úroveň územia. V súčasnosti sa hovorí o prínose zelene v oblasti tzv. ekosystémových služieb, ktoré prinášajú úžitok nie len jednotlivcovi, ale aj celej spoločnosti v rôznych oblastiach.

•Zmierňovanie klímy

Územie mesta je často krát disponuje zástavbu z materiálu s vysoko akumulácnou schopnosťou tepla. Nedostatok zelene, množstvo odpadného tepla z budov, priemyselných procesov a dopravy má za dôsledok zmenu klímy v mestách. Podľa niektorých autorov je priestor mesta kvôli uvádzaným faktom o 1,5 až 3 °C teplejší než okolitá krajina (ČABLOVÁ et al., 2011). Otvorené priestranstvá verejných priestorov sú preto významným prvkom v štruktúre mesta, kde je možné uplatniť zeleň, ktorá plní už zmieňované funkcie z hľadiska zmierňovania klímy.

STILES (2013) zdôvodňuje ochladzovanie vzduchu mestského priestoru vegetáciou jej fyziologickými procesmi fotosyntézy a evapotranspirácie. Preto sa priestory s vegetáciou zahrievajú menej ako okolité. Nevyrovnaná teplotná bilancia medzi chladnejšími oblasťami s vegetáciou a teplejšími oblasťami s hustejšou zástavbou napomáhajú k prúdeniu vzduchu. Prítomnosť zelene býva nápomocná v odstraňovaní tuhých znečistených látok z ovzdušia a pri redukcii prevládajúcich vetrov, ktoré sú zachytené vo vegetačnej bariére. Nemenej podstatným faktorom je fyzická schopnosť vegetácie vytvárať príjemný tieň, ktorý je žiaduci pri pobytovej funkcii priestoru predovšetkým v letných mesiacoch.

•Regulácia hydrologického cyklu

Zohľadnenie enviromentálnych aspektov pri projektovaní verejného priestoru vedie k niekoľko násobnému zhodnoteniu funkčnosti priestoru. ČUPKOVÁ a PAULINIOVÁ (2016) vo svojom príspevku vyzdvihujú dôležitosť vhodne zvoleného dizajnu verejných priestorov, ktoré za pomoci vegetačnej zložky pozitívne vplývajú na hydrologický cyklus v meste. Takéto priestory môžu slúžiť na dočasné zachytenie povrchovej vody počas silnejších zrážok. Zeleň svojím povrchom zachytáva značnú časť dažďovej vody a spolu s povrchmi z priepustných materiálov, ktoré umožňujú priamu infiltráciu do pôdy, odľahčujú zaťaženie tradičných kanalizačných systémov.

•Eliminácia hluku

Význam funkcia vegetácie ako protihlukovej bariéry je sám o sebe malý. STILES (2013) považuje za vhodnú kombináciu otvoreného priestoru, terénnych nerovností a vegetácie.

•Prítomnosť biotopov pre rastliny a živočíchy

Pre zachovanie biotopov v mestskej štruktúre je dôležitou vlastnosťou ich vzájomné prepojenie a prepojenie so širším okolím a krajinou. Uskutočňuje sa to predovšetkým začlenením priestorov s vegetáciou do systému zelene, zelených klinov a ekologických koridorov. Ako opisuje ČABLOVÁ et al. (2011): „*Dobre navrhnutá a implementovaná sieť takýchto plôch dokáže vytvoriť vhodný prechod medzi urbanizovaným prostredím a okolím sídla či voľnou krajinou. Tým je zabezpečená migrácia organizmov, výmena genetických informácií, udržateľnosť populácií, zachovanie biologickej rozmanitosti rastlinných a živočíšnych druhov.*“

Obr. 5: Využitie vnútrobloku ako živej kaviarenskej zóny, Amsterdam

Obr. 6: Umelecký prezentácia oživujúca verejný priestor, Amsterdam

6. SÚČASNÉ TRENDY

Súčasný trendy navrhovania verejných priestorov sa zameriavajú na udržateľnosť a dlhodobú funkčnosť pri zohľadnení štatistických predpovedí do budúcnosti. Dnes k mnohým prívlastkom ideálneho mesta patria pojmy globálne, generické, zelené, udržateľné a ekologické.

6.1 Koncept Smart cities

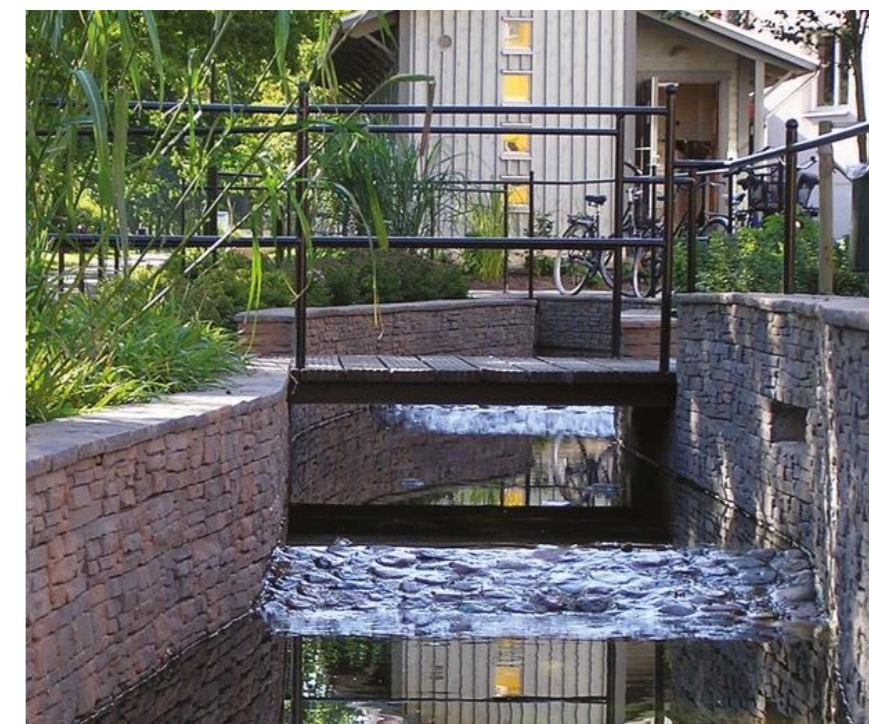
Pod pojmom „*Smart Cities*“ je možné predstavovať si rôzne definície, ktoré zahŕňajú rôzne aspekty tohto pojmu. Ako uvádza ŠTEFANCOVÁ a BAŠOVÁ (2016) spoločným menovateľom týchto aspektov je, že inteligentné mestá a miesta využívajú informácie – komunikáciu – IC technológie na to, aby zapojili občanov, poskytl služby a posilnili mestské systémy. „*Smart Cities*“ taktiež disponujú „*Smart public spaces*“, ktoré naplňujú potreby občanov 21. storočia. Tento koncept predpokladá určitú dynamickosť a premenlivosť systému, ktorý reaguje na urbánne, ekologické a sociálne premeny. Taktiež vytvára zdravšie prostredie, bezpečnejšie susedstvá a efektívnu prevádzku. Správne plánovanie vedie k ekonomickej úspore, pružnej infraštruktúre a zlepšeniu zážitkového vnímania.

Súčasťou tohto konceptu je zapojenie občianskej verejnosti do procesu plánovania, poskytuje možnosť aby stratégie mesta neboli tvorené len odbornou zdatným dodávateľom v spoluprácu s daným odborom mesta ale pracovnými skupinami zostavenými z odborníkov z rôznych inštitúcií, lokálnych podnikov a záujmových spolkov, ktoré mesto efektívne koordinuje pomocou elektronických médií (BÁRTA et al., 2013).

6.2. Program Urban adapt

V rámci plánovacích procesov udržateľných miest sú v súčasnej dobe programy zaoberajúce sa problematikou ich adaptácie na zmenu klímy. Dokument programu Urban adapt predpokladá, že mestá budú zasiahnuté očakávanými dopadmi klimatických zmien. Mestá sú často zraniteľné a nedostatočne pripravené na prejavy klimatických zmien ako sú vlny horúčav, nedostatok vody, sucho alebo záplavy. Rastúce rizika v urbánnych oblastiach zvyšujú ich zraniteľnosť a môžu mať negatívny dopad na kvalitu života ľudí.

Podľa Stratégie adaptácie na nepriaznivé podmienky zmeny klímy na území Hlavného mesta SR Bratislavy (2015) je významnou súčasťou projektu taktiež začlenenie prvkov „zelenej a modrej infraštruktúry“ a ekosystémových služieb do adaptačného cyklu, ktoré poskytujú výhody ako je zníženie rizika z povodní, erózie pôdy, lepšiu kvalitu vody, ovzdušia apod.

Obr. 7: Odvodňovacie kanále na zrážkovú vodu, Malmö

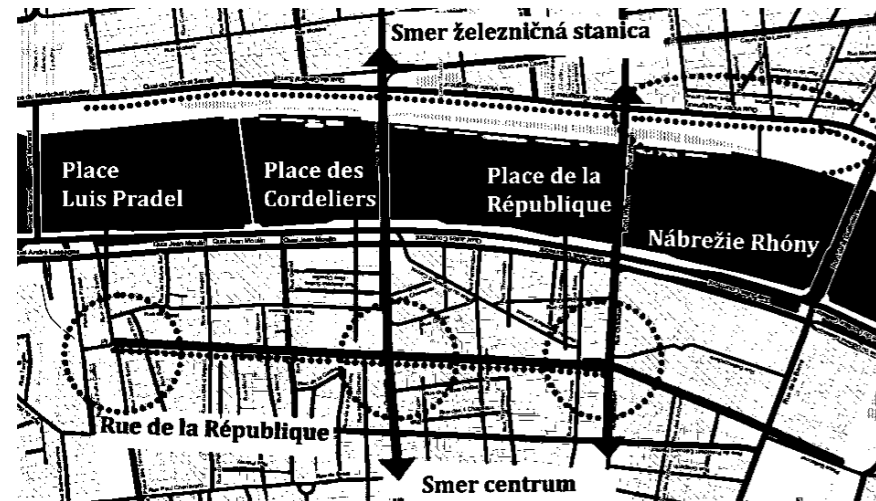
*Voľne preložené ako inteligentné mestá

** Voľne preložené ako inteligentné verejné priestory

7. REFERENČNÉ PRÍKLADY

7.1. Lyon, Francúzsko

- **Lokalizácia:** Place Luis Pradel - Rue de la République - Place de la République - Nábřežie Rhony

Obr.8: Schéma prepojenia vybraných verejných priestorov v Lyone

Lyon obnovil celú radu svojich verejných priestorov na základe koordinovaného plánu, ktorý bol sformulovaný v roku 1989. Prebehli tu rozsiahle zmeny ako na úrovni urbanistickej, tak aj sociálnej.

Stratégia verejných priestorov mesta začala byť komplexne riešená v 80. rokoch 20. storočia, kedy dvorní architekti Henry Chabert a Jean Pierr Charbonneau zostavili politiku, ktorá riešila vtedajšie problémy spojené s rastom dopravy v centrálnych partiách mesta a zanedbanosť verejných priestorov. Výsledkom ich práce je súčasná prítomnosť množstva upravených verejných priestorov v meste. Plánovanie prebiehalo vo viacerých úrovniach pričom cieľom tejto stratégie bolo vytvorenie „mesta pre ľudí“. GEHL (2002) vyzdvihuje početnosť realizovaných projektov v priebehu krátkej periódy, predovšetkým dopravných riešení, ktoré umožnili

lepšiu prístupnosť mesta pre peších. Pod novo navrhnutými priestormi sú umiestnené podzemné garáže, ktoré zabezpečili odľahčenie námestí a ulíc od zbytočného pozemného parkovania. Komplexnosť riešenia verejných priestorov v Lyone je podporená jednotnou škálou mobiliáru a ďalších prvkov, ktoré sú používané v rôznych obmenách. Najznámejšou pešou triedou je Rue de la République, na ktorú sa viaže niekoľko verejných priestorov. Ulica sa nachádza v blízkosti rieky Rhôna a jej napojenie na nábřežie je realizované prostredníctvom námestí, ktoré dopĺňajú lineárny systém a tvoria ohniska pobytu. Túto spojnicu zo severnej strany tvorí Place Luis Pradel a z južnej strany Place de la République s atraktívnou tryskajúcou fontánou. Neodmysliteľnou súčasťou systému verejných priestorov v Lyone je promenáda rieky Rhôna, ktorej realizáciou prišlo k prepojeniu mesta s riekou a k premene územia slúžiaceho pre statickú dopravu na pestrý verejný priestor. V rámci tvorby verejného priestoru promenády je výrazne podporovaný udržateľný spôsob dopravy zahrňujúci predovšetkým cyklistickú dopravu nakoľko je územie napojené na európsku sieť cyklotrás (VIVE, 2014).

Obr. 11: Pohľad na vodné striky na Place de la République

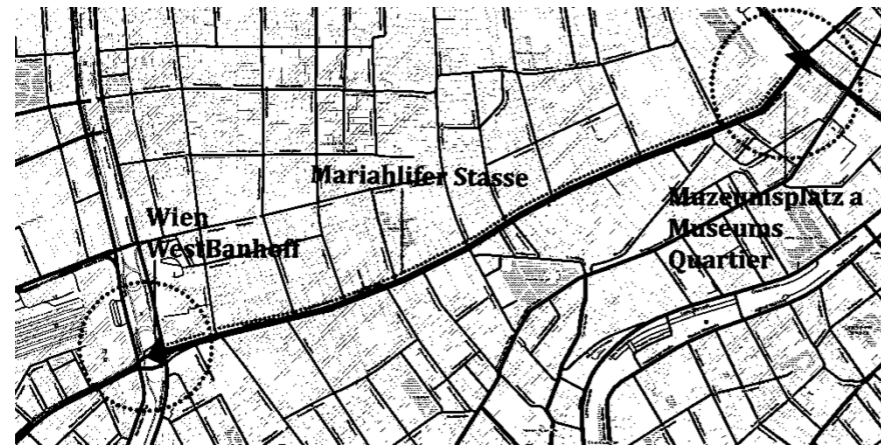
Obr.9: Súčasná nábřežie Rhony

Obr.10: Stav pred revitalizáciou nábřežia

7.2. Viedeň, Rakúsko

- **Lokalizácia:** Wien West Banhoff – Mariahilfer Strasse – Muzeumplatz

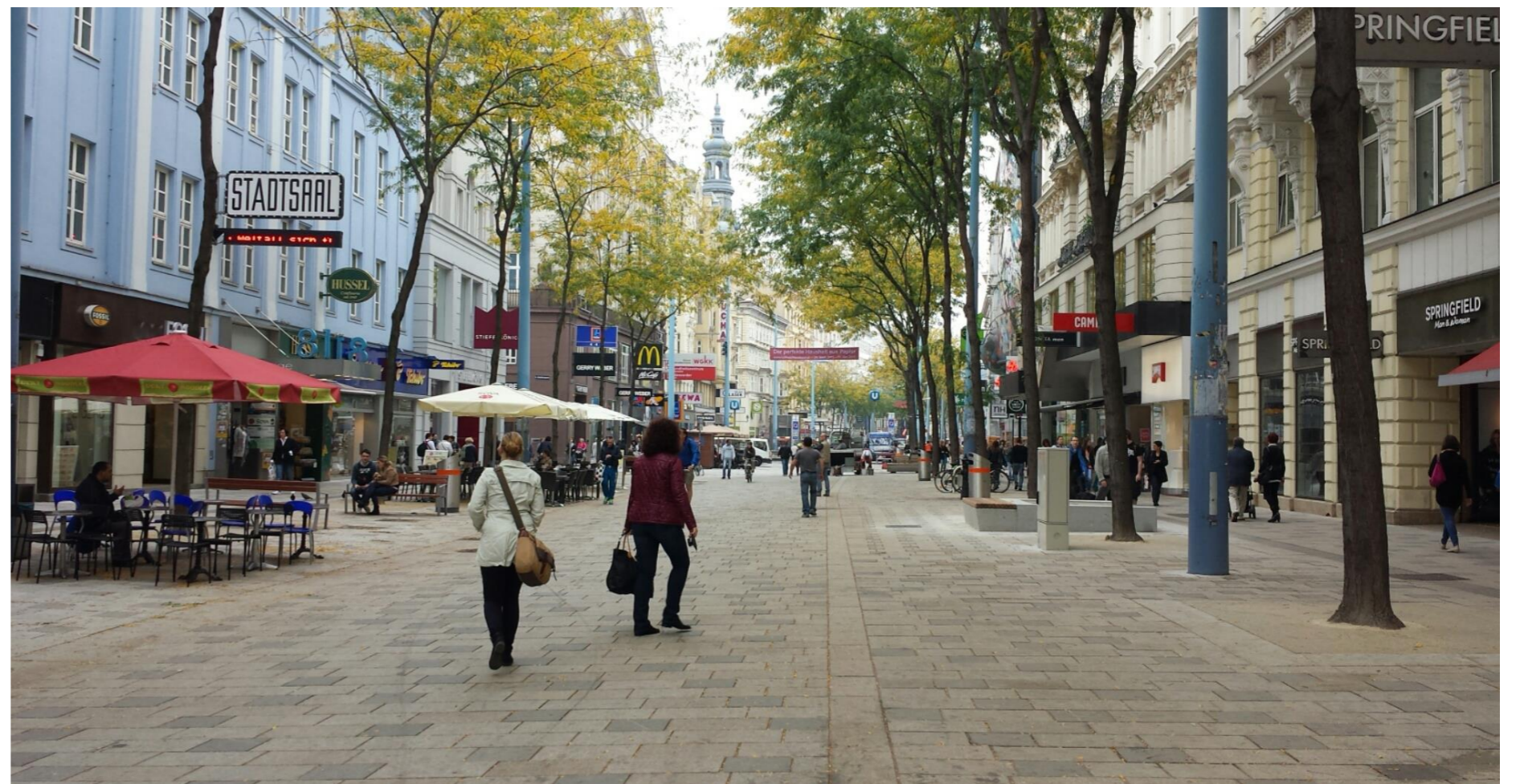
Obr.12: Schéma prepojenia železničnej stanice Wien Westbanhoff a Muzeumplatz cez ulicu Mariehilfer Strasse

Tam, kde mesto vychádza v ústrety oživovaniu verejného priestoru, ako je to možné ukázať na príklade mesta Viedeň, pribúda viac peších zón a dopravne kludných ulíc. Jedným z relatívne čerstvých príkladov je rekonštrukcia Mariahilfer Stasse, u ktorej nastala premena z priemernej obchodnej ulice s dvomi postrannými chodníkmi rozdelenými rušnou dopravou na obchodný bulvár štandardu európskych veľkomiest. Tento bulvár tvorí spojnicu medzi vlakovým nádražím Wien WestBanhoff a námestiami Muzeumplatz a Museums Quartier, ktoré ďalej naväzujú na Maria Theresien platz a ďalšie verejné priestory vinúce sa na zelenom prstenci mesta. Mariahilfer Stasse tvorí 1,8 km bulvár, ktorý v súčasnosti dodržiava princípy „shared space“. Realizácií predchádzali mnohé prieskumy vzťahujúce sa na miesto a typ užívateľa. Projekt mal za úlohu zohľadniť sociálnu rozdielnosť a vytvoriť pohodlný priestor pre všetkých užívateľov. Súčasťou bolo zapojenie verejnosti a tímu expertov, na základe čoho boli nastolené kvalitatívne a kvantitatívne parametre pre budúci dizajn. Kľúčovými slovami pri návrhu tohto verejného priestoru sa stali

pojmy: „pedestrian friendly, traffic calming, liveable, barrier free, accessible, bicycle friendly“ apod. (KNEHS a KAIL, 2016). Projekt taktiež zapája a rozširuje prvky zelenej infraštruktúry, využíva vode priepustné materiály pre lepšie vsakovanie zrážkovej vody v oblasti koreňovej misy stromov, podporuje ekologicky šetrné zdroje osvetlenia a využíva kvalitné povrchy s ohľadom na lepšiu orientáciu tak ako pre vidomých tak aj nevidomých. Jednotný mobilár poskytuje miesta pre stretávanie a sociálne interakcie. Pravidelné rozmiestnenie wifi staníc a stanovísk pre bicykle zvyšuje celkový štandard a kvalitu verejného priestoru. Výsledkom vytvorenia obchodného bulváru je vyššia priepustnosť mesta pre peších smerom od vlakového nádražia do centra a pokles motorovej dopravy (KNEHS a KAIL, 2016).

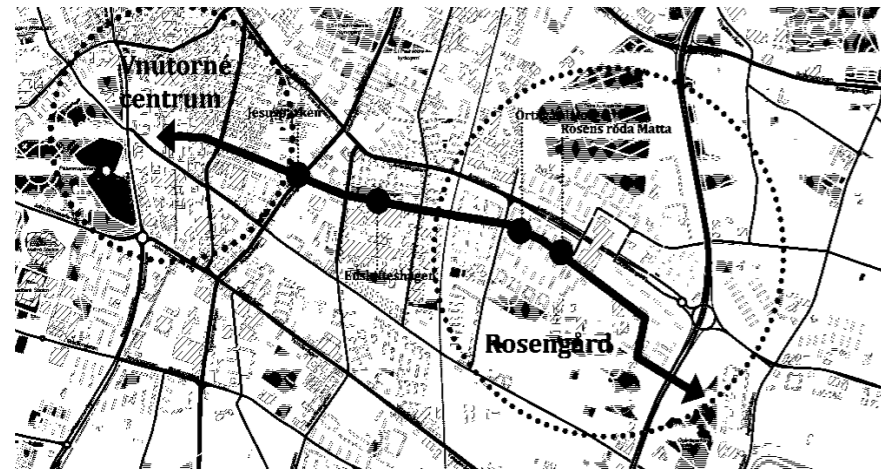
Obr. 13: Muzeums Quartier – námestsie pred galériou moderného umenia

Obr. 14: Mariehilfer Strasse

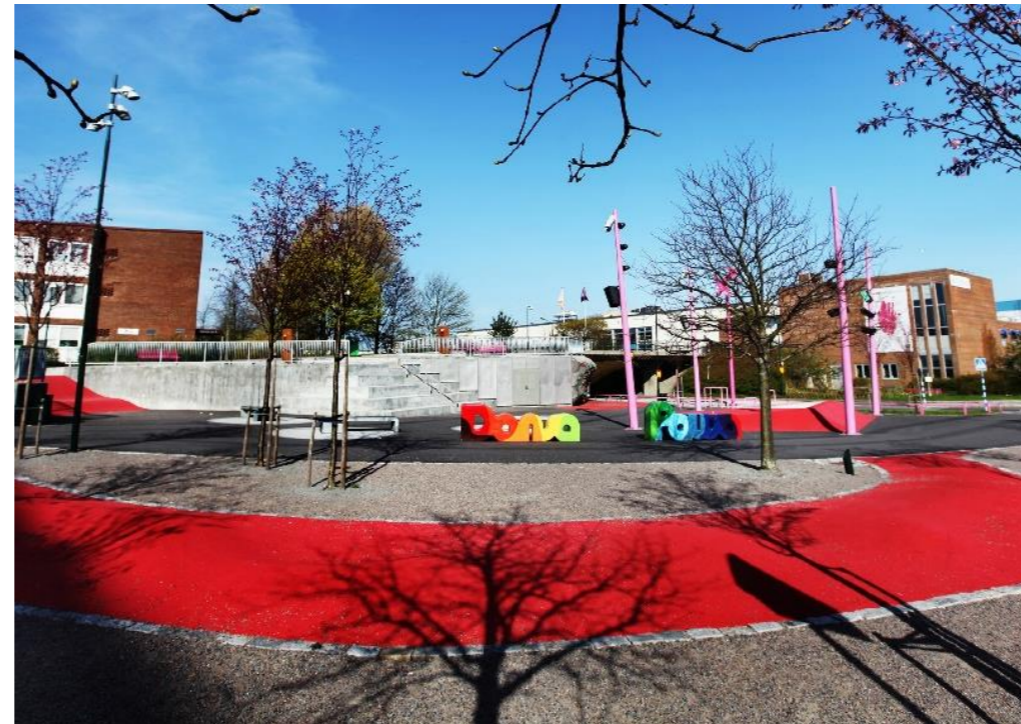
7.3. Malmö, Švédsko

• Lokalizácia: Sídliška Rosengård

Obr.15: Schéma prepojenia štvrte Rosengård s centrom mesta

Rosengård je jedna z najväčších bytových zástavieb lokalizovaná v centrálnych pozíciách mesta Malmö. Problémom oblasti bolo jej negatívne vnímanie ako nebezpečnej imigrantskej štvrti, ktoré vyvolalo sociálnu a priestorovú segregáciu oblasti. Projekt Redrose carpet mal za úlohu vytvoriť lepšie prepojenie medzi centrom a štvrťou, ako aj navrhnuť nový mentálny obraz pre segregovanú oblasť. Dôležitou fázou projektu bolo vytvorenie nových verejných priestorov a miest pre stretávanie ľudí na línii Red rose carpet, ktorá sa stala osou prepojenia s centrom mesta. V rámci participatívneho plánovania dochádza k vymedzeniu potenciálnych oblastí pre vznik nových verejných priestorov. Do plánovania bola zapojená predovšetkým veková skupina mladých dievčat, ktoré boli chýbajúcou užívateľskou skupinou. Jedným z navrhovaných oblastí sa stalo bývalé parkovisko na Rosens röda Matta, ktoré bolo premenené na vizuálne pestrý verejný priestor. V rámci projektu dochádza k premene námestia Örtagårdstorget, kde jeho prepojením s obchodným parterom Benets Bazaar dochádza k vytvoreniu pohodlnej obchodnej zóny. Projekt priniesol ruch do oblastí, ktoré boli z hľadiska obyvateľov odsúdené k izolácii.

Obr. 16: Pretvorenie verejného priestoru na Rosens röda Matta

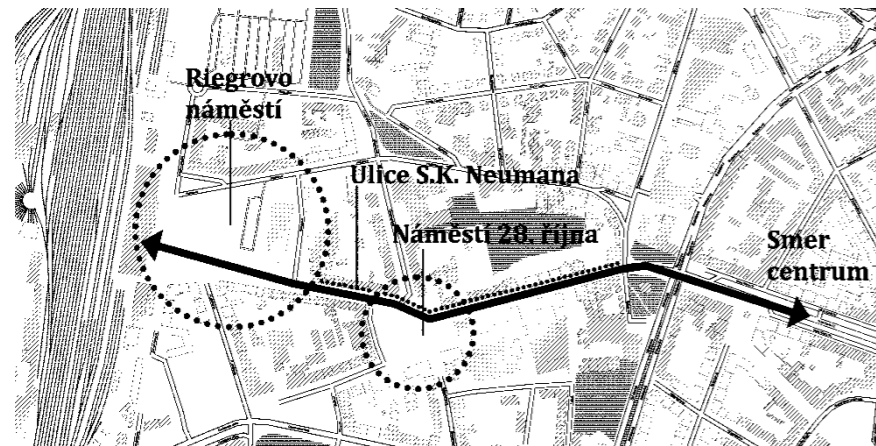
Obr 17. Bývalé parkovisko na Rosens röda Matta

Obr.18: Námestie Örtagårdstorget

7.4. Hradec Králové

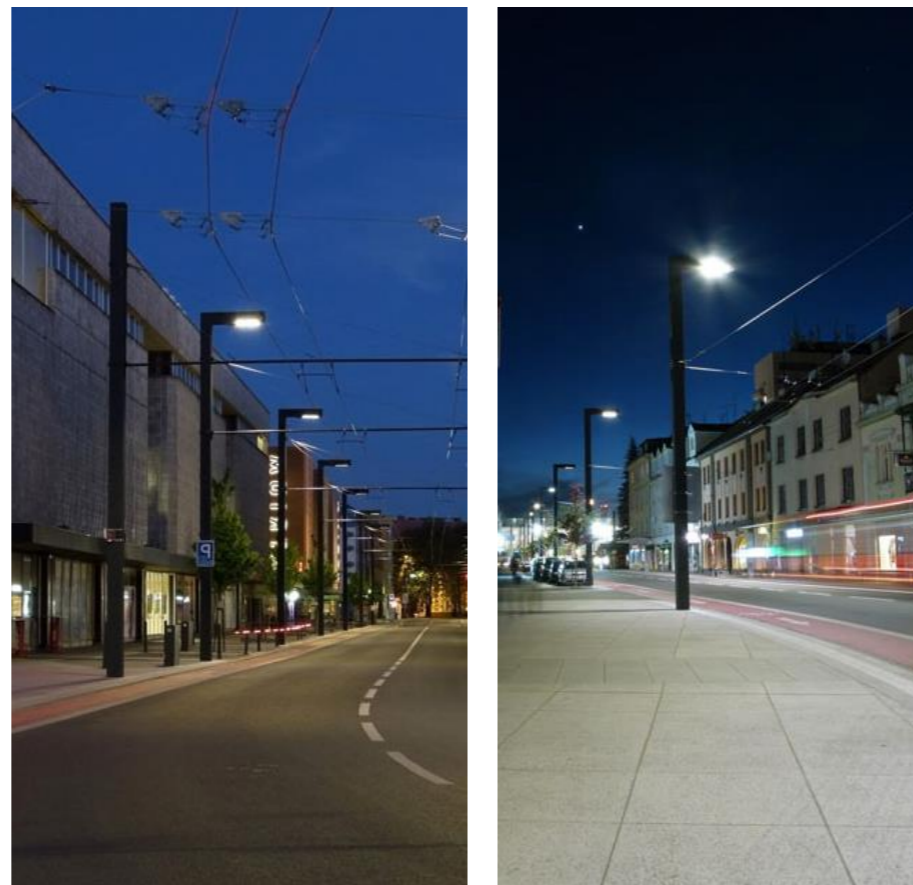
- **Lokalizácia:** Riegrovo náměstí, Ulice S.K. Neumana, Náměstí 28. října

Obr. 19: Schéma prepojenia Riegrovo náměstí – Ulice S.K. Neumana – Náměstí 28. října

Popisovaný systém vybraných verejných priestorov v Hradci Králové ukazuje možnosti organizácie mestského priestoru z dopravného hľadiska, na základe čoho dochádza k podporeniu pešej priestupnosť mesta od vlakového nádražia smerom do centra mesta. Riegrovo náměstí je styčnou plochou pre vlakovú, autobusovú a trolejbusovú dopravu. V minulosti bolo námestie križovatkou s kumuláciou všetkých typov dopravy bez akéhokoľvek zázemia a vybavenia pre cestujúcich. Nová dopravne urbanistická koncepcia premenila priestor na námestie s výrazným rozšírením peších plôch a plôch zelene. Obmedzenie dopravy taktiež spočíva v odsunutí hlavného terminálu pre autobusy a zriadenie kapacitnej zastávky s garantovaním krátkej a čo najpríjemnejšej prestupnej väzby na železničnú stanicu (ERACH,2009). Riegrovo náměstí vyúsťuje na juhovýchode do revitalizovanej Ulice S.K. Neumana, ktorá tvorí spojnicu s Náměstím 28. října a pokračuje ako jedna z hlavných mestských tried smerom do centra mesta. Lokalizácia Náměstí 28. října na hlavnom ťahu smerom od železničnej stanice

predpokladá vysoký počet návštevníkov prechádzajúcich týmto územím. V minulosti bolo územie námestia prirodzeným miestom zhromažďovania ľudí predovšetkým za účelom mestského trhu. Priestor pred revitalizáciou nebol schopný poskytnúť požadované kvality prináležiace verejnemu priestoru celomestského významu. Hlavným cieľom revitalizácie bolo poskytnúť prepojený otvorený priestor, ktorý poskytuje možnosť pre rôzne typy aktivít. Projekt reaguje dizajnom usporiadania dlažobných prvkov na voľnosť pohybu a charakteristiku rôznorodých smerov, ktoré boli vyzorované pri užívaní priestoru. Jednotlivé verejné priestory sú predurčené rôznym funkciám. Zatiaľ čo Riegrovo náměstí má charakter priestupného miesta s veľkorysými priestormi pre čakanie, Náměstí 28 října je priestorom pre relax a kultúrne vyžitie. Ulice S.K. Neumana tvorí pohodlný peší a cyklistický ťah s kľudnou automobilovou dopravou a s obchodným parterom.

Obr. 20: Ulica S.K. Neumana

Obr. 21: Priestor pred kostolom, na Náměstí 28. října

Obr. 22: Priestor pre relax na Náměstí 28. října

Obr. 23: Riegrovo náměstí

B/ANALYTICKÁ ČASŤ

ŠIRŠIE ÚZEMIE:

8. LOKALIZÁCIA A CHARAKTERISTIKA

Z hľadiska makropohľadu sa mestská časť Staré mesto nachádza v Bratislavskom kraji, v juhozápadnom cípe Slovenska, v okrese Bratislava I. Z hľadiska mikropohľadu leží v centrálnej časti mesta a hraničí zo všetkých strán s inými mestskými časťami Bratislavy. Z južnej strany územie hraničí s mestskou časťou Petržalka, na západnej hranici sa nachádza Karlova Ves, na severe Nové mesto a na východe mestská časť Ružinov.

Mestská časť Bratislavy – Staré mesto má svoje osobité postavenie dané urbánne-morfologickou a sociálne demografickou štruktúrou. Územie je vymedzené na základe administratívnych hraníc a z charakterového hľadiska je ho možné členiť do 4 oblastí. Západná časť je reprezentovaná predovšetkým vilovou zástavbou na vrškoch malokarpatského predhoria, vo východnej časti potom táto vilová oblasť klesá k Palisádam a historickému centru. Severnú stranu tvorí dopravná komunikácia využívajúca Lamačskú bránu, južnú hranicu tvorí línia rieky a nábřežie Dunaja. Táto územne správna jednotka mesta Bratislava má rozlohu 9,6 km² a je tretou najmenšou ale najhustejšie osídlenou mestskou časťou (VALENTOVIČ et al., 2008).

Staré mesto je jedinečnou lokalitou predovšetkým kvôli svojej polohe v srdci hlavného mesta. Je spoločenským, kultúrnym, politickým a turistickým centrom mesta. Taktiež v sebe spája niekoľko faktorov a predpokladov pre existenciu kvalitného mestského priestoru.

Hranice analyzovaného širšieho riešeného územia sa zhodujú hranicami katastrálneho územia MČ Staré mesto. Užšie hranice vybraných spracovaných území sú vyznačené v rámci riešení jednotlivých lokalít.

8.1. Širšie vzťahy

Poloha Bratislavy medzi tromi európskymi metropolami dodáva mestu z hľadiska širších vzťahov význam a poskytuje výhody ako z hľadiska ekonomického, tak aj sociálneho.

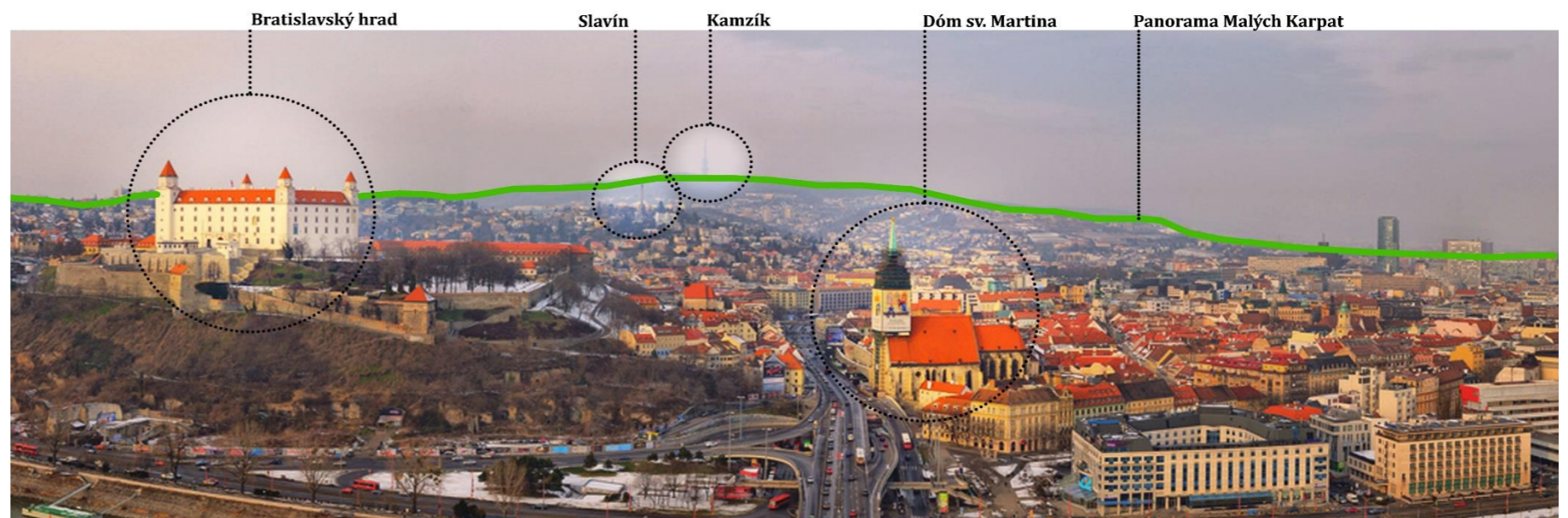
Dostupnosť územia z priľahlých mestských častí zabezpečuje niekoľko cestných komunikácií a mostov prekonávajúcich na južnej hranici bariéru toku rieky Dunaj. Na západnom okraji hranice územia je to most Lafranconi, po ktorom vedie diaľková cestná komunikácia I. triedy D2 a tvorí spojniciu medzi hlavným mestom a mestami západného Slovenska. Druhé premostenie zabezpečuje Most SNP, ktorý prepája mestskú časť Petržalka so Starým Mestom. Posledné prepojenie na južnej hranici sprostredkuje Starý most, ktorý je zároveň peším mostom. Bariéry pešej priechodnosti zo severnej strany Nového Mesta tvoria železničná trať a cestná komunikácia II. triedy. V rámci širších vzťahov sa na Bratislavu viaže niekoľko typických pohľadov na historické pamiatky ako Bratislavský hrad, Katedrála sv. Martina, Slavín a na technické pamiatky ako televízna veža vysielajúca Kamzík a most SNP. Pre mesto je charakteristická prírodná panoráma pahorkatej krajiny.

Obr. 24: Lokalizácia Bratislavy v rámci Slovenskej republiky

Obr. 25: Širšie vzťahy – dopravné napojenie, prírodné dominanty

Obr. 26: Širšie vzťahy – pohľad z mostu SNP na dominanty mesta

8.2. Významné uzly a línie MČ Staré mesto

•1. Hlavné námestie

Verejný priestor Hlavného námestia je centrálnym priestorom Starého Mesta. Nachádza sa tu niekoľko významných kultúrnych a historických objektov a palácov. Najvýznamnejším objektom je historická budova Starej radnice. Tento priestor súčasne slúži rôznym verejným a kultúrnym podujatiam, koncertom, trhom a pod.

•2. Primaciálne námestie

Nachádza sa severovýchodne od Hlavného námestia a jeho dominantou je Primaciálny palác.

•3. Námestie Slovenského národného povstania

Pokračovaním po severovýchodnej ose za hranice pamiatkovej rezervácie je možné napojenie na Námestie SNP, ktoré má charakter pešej zóny s utlmenou premávkou dopravy. Zo severnej strany prechádza do Župného námestia a na juhu do Kamenného námestia.

•4. Župné námestie a Michalská brána

Nachádza sa za severným cípom hranice pamiatkovej rezervácie, do ktorej sa dá prejsť Michalskou bránou. Priechod predstavuje jednu z pôvodných štyroch mestských brán, ktorou sa vstupovalo do opevneného stredovekého mesta.

•5. Kamenné námestie

Lokalita Kamenného námestia hrala v minulosti úlohu významného mestského priestoru. V 80. rokoch spolu s Námestím SNP predstavovala centrum mesta. V súčasnosti je námestie zanedbaným chaoticky pôsobiacim priestorom s torzom pôvodnej

zástavby. Dominantu tvorí komplex hotelu Kyjev spolu s obchodným domom Tesco.

•6. Šafárikovo námestie

Nachádza sa juhovýchodne od Kamenného námestia, nadväzuje na Štúrovu ulicu. Ide o parkové námestie, na ktorého okraji sídli Právnická fakulta Univerzity Komenského. Na juhu vyúsťuje na Fajnorovo nábrežie a k pešiemu Starému mostu.

•7. Fajnorovo nábrežie pri Dunaji

Nachádza sa na severnom brehu Dunaja. Najvýznamnejšie objekty na nábreží sú Slovenské národné múzeum, Osobný prístav a Stredná priemyselná škola strojnícka.

•8. Rybné námestie pri Katedrále sv. Martina

Námestie je lokalizované na južnom vonkajšom okraji pamiatkovej rezervácie. V súčasnosti je iba torzom jeho pôvodnej podoby. Do jeho vzhľadu silne zasiahla výstavba Mostu SNP. Z východu je ohraničené Hviezdoslavovým námestím.

•9. Hviezdoslavovo námestie

Kopíruje juhozápadnú hranicu pamiatkovej rezervácie. Koncom 20. storočia prešlo výraznou rekonštrukciou a v súčasnosti má charakter mestského korza s väčším podielom zelene ako na ostatných mestských plochách.

•10. Hodžovo námestie

Nachádza sa na vonkajšom severnom okraji pamiatkovej rezervácie. Dominantnou stavbou námestia je Prezidentský palác.

•11. Park Námestie slobody

Námestie situované severne od Hodžovho námestia, je jedným s najväčších námestí v Starom Meste so zeleňou a monumentálnou fontánou. Príľahlá funkcionalistická architektúra evokuje obdobie socializmu. Námestie je využívané predovšetkým študentmi príľahlej Slovenskej Technickej Univerzity.

•12. Medická záhrada

Je situovaná juhovýchodne od Námestia slobody a predstavuje najnavštevovanejší verejný park v Bratislave. Pôvodne išlo o barokovú záhradu, neskorej pretvorenú do anglickej úpravy. Súčasťou priestoru je palác Grófa Jána Goberta z Aspermontu predstavujúci obdobie klasicizujúceho baroku.

•13. Horský park

Nachádza sa na západnom okraji mesta a vznikol úpravou už existujúceho lesného prostredia. Ide teda o lesopark s prevládajúcou športovo-relaxačnou funkciou.

•14. Slavín

Je pietnym miestom na predhorí Malých Karpát zároveň jediným vojenským cintorínom v meste. V roku 1962 bol vyhlásený za národnú kultúrnu pamiatku. Okolie pamätníka dotvára parková výsadba.

•15. Bratislavský hrad

Priestor hradu sa nachádza v západnej časti pamiatkovej rezervácií na skalnom výbežku Malých Karpát. Je miestom rekreačných panoramatických vychádzok pre turistov a pre miestnu verejnosť.

•16. Grassalkovichova záhrada

Jedná sa o historickú záhradu v centri mesta, ktorá sa viaže na budovu prezidentského paláca. Park je cez deň prístupný verejnosti a slúži ako vyhľadávané relaxačné miesto.

•17. Ondrejský cintorín

Je jedným z najstarších a najzachovalejších bratislavských cintorínov s hrobmi šľachtických rodov a významných osobností minulosti a súčasnosti.

•18. Evanjelický cintorín pri Kozej bráne

Tento cintorín patrí k významným pietnym miestam a dokladuje slávnú minulosť dnešného hlavného mesta z obdobia 17. storočia, kedy sa v oblasti rozmáha protestantizmus.

•19. Kalvária

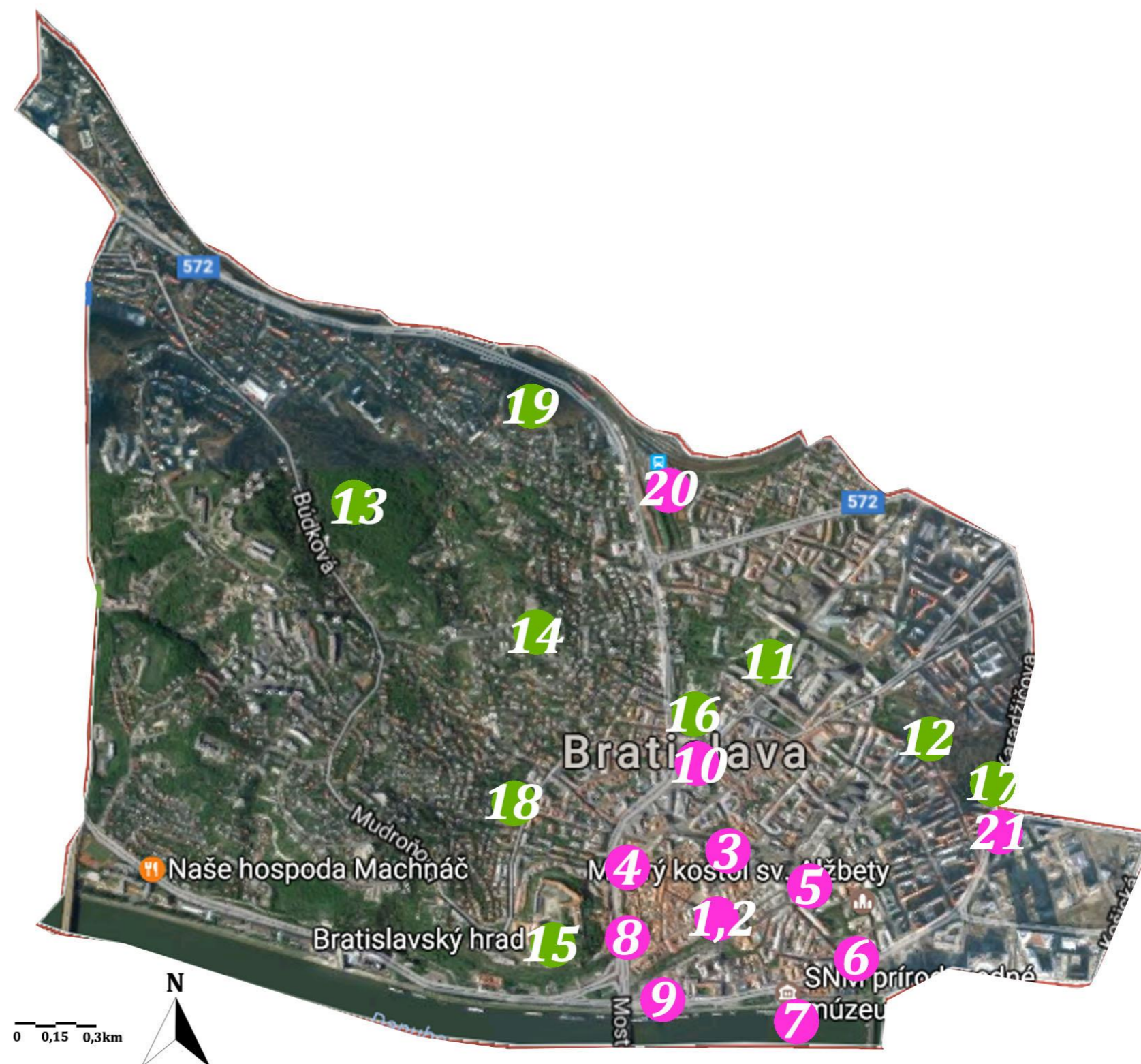
Predstavuje pozostatky Krížovej cesty z roku 1694. Nachádza sa v prírodnom prostredí na severe katastrálneho územia.

•20. Hlavná železničná stanica

Tvorí vstupnú bránu do hlavného mesta a jeden z hlavných uzlov mestskej hromadnej dopravy. Hlavná stanica z viacerých hľadísk nespĺňa požiadavky moderného európskeho veľkomesta.

•21. Autobusová stanica Mlynské Nivy

Je miestom príchodu a odchodu medzimestských autobusov v rámci Slovenska ako aj diaľkových autobusov do zahraničia.

Obr. 27: Širšie vzťahy – významné miesta v území MČ Staré mesto*

* 1. Hlavné námestie, 2. Primaciálne námestie, 3. Námestie SNP, 4. Župné námestie, 5. Kamenné námestie, 6. Šafárikovo námestie, 7. Fajnorovo nábrežie, 8. Rybné námestie, 9. Hviezdoslavovo námestie, 10. Hodžovo námestie, 11. Park Námestie Slobody, 12. Medická záhrada, 13. Horský park, 14. Slavín, 15. Bratislavský hrad, 16. Grassalkovichova

záhrada, 17. Ondrejský cintorín, 18. Evanjelický cintorín pri Kozej bráne, 19. Kalvária, 20. Hlavná železničná stanica, 21. Autobusová stanica Mlynské nivy

9. HISTORICKÝ VÝVOJ ÚZEMIA

Počiatky osídlenia oblasti Starého Mesta Bratislavy sa spájajú s jej prírodnými kvalitami, ktoré poskytovali vhodné podmienky na založenie prvej sídelnej štruktúry. Hlavným faktorom vzniku historického sídla bola prítomnosť brodu cez rieku Dunaj pod hradným svahom. V tomto mieste vzniká základná komunikačná osnova, kde sa pri brode pretínali dve suchozemské cesty – Moravská a Považská s vodnou trasou.

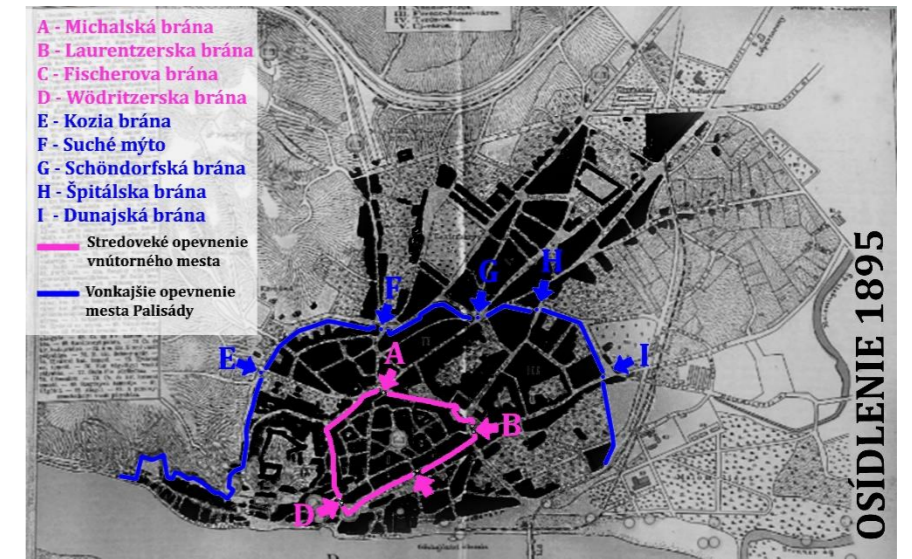
Stopy po systematickom osídlení hradného kopca a príľahlého okolia sa objavujú už v predhistorickom období. V laténskom období sa formuje základ prvotnej štruktúry mesta s hradiskom a akropolu na hradnom kopci. V rímskom období sa zase stal súčasťou opevnenia severnej hranice impéria. V 13. storočí osídlenie dostáva vlastné privilégia a mení sa na mesto, v ktorom boli vytýčené trhové námestia. Okolo pôvodných komunikácií vznikala zástavba kamenných domov. Mesto ešte nebolo v tej dobe opevnené ale okolo trhoviska sa nachádzali opevnené vežové domy. V 14 až 16. storočí dochádza k výstavbe hradieb so vstupnými bránami: Michalská, Laurentzerska, Fisherova, Wödritzerska. Mesto zažíva stavebný rozkvet, čo súvisí aj s jeho ustanovením za hlavné mesto Uhorska. Taktiež bol realizovaný nový obranný prvok – palisády, ktoré k vnútornému mestu opevnenia pričleňujú predmestia medzi stredovekým a palisádovým opevnením. Nové vstupné brány vznikli na priesečníkoch s ulicami Dunajská, Špitálska, Schondorfská, Suché Mýto a Kozia (PETEREK et al., 2008).

V 17. storočí dochádza k zmene v sídelnej štruktúre, kedy mesto priestorovo expanduje nie len za vnútorné hradby, ale od 18. storočia aj za palisády. Toto obdobie je typické vznikom reprezentačných palácov s komponovanými záhradami. Po roku

1775 dochádza k odstráneniu hradieb, čo umožnilo plynulé spojenie medzi vnútorným mestom s vnútornými a vonkajšími predmestiami. Okolo historického jadra sa začali formovať nové námestia, ktoré dnes poznáme pod menami: Námestie SNP, Župné námestie, Kamenné námestie alebo Hviezdoslavovo námestie.

V 19. a 20. storočí dochádza k dopravnému rozvoju. Cestná sieť sa zahusťuje na dotyku s hlavnými komunikáciami. V oblasti zaniknutého palisádového opevnenia prebieha výstavba reprezentačných víl. V tomto období bola dotvorená oblasť súčasnej Štúrovej ulice a Šafárikovho námestia pre reguláciu uličnej siete pod prvým bratislavským mostom Starý most.

Od 50. rokov 20. storočia sa do štruktúry mesta začínajú zanášať nové urbánne prvky, ako napríklad mestské sídliská stavané zatiaľ ešte z tradičných tehál. Dochádza k celoplošnej asanácii existujúcich architektonických blokov, ako napríklad v oblasti Staromestskej, Mýtnej alebo Kamenného námestia a k ich náhrade za novú zástavbu podliehajúcej vtedajším trendom. Do popredia sa dostáva výstavba výškových budov, ktorých poloha neberie ohľad na umiestnenie pôvodných dominant a mení sa tak celková silueta mesta (PETEREK et al., 2008).

Obr. 28: Historický vývoj územia– Osídlenie Bratislavy 1895

Obr. 29: Historický vývoj územia– Osídlenie Bratislavy 1931

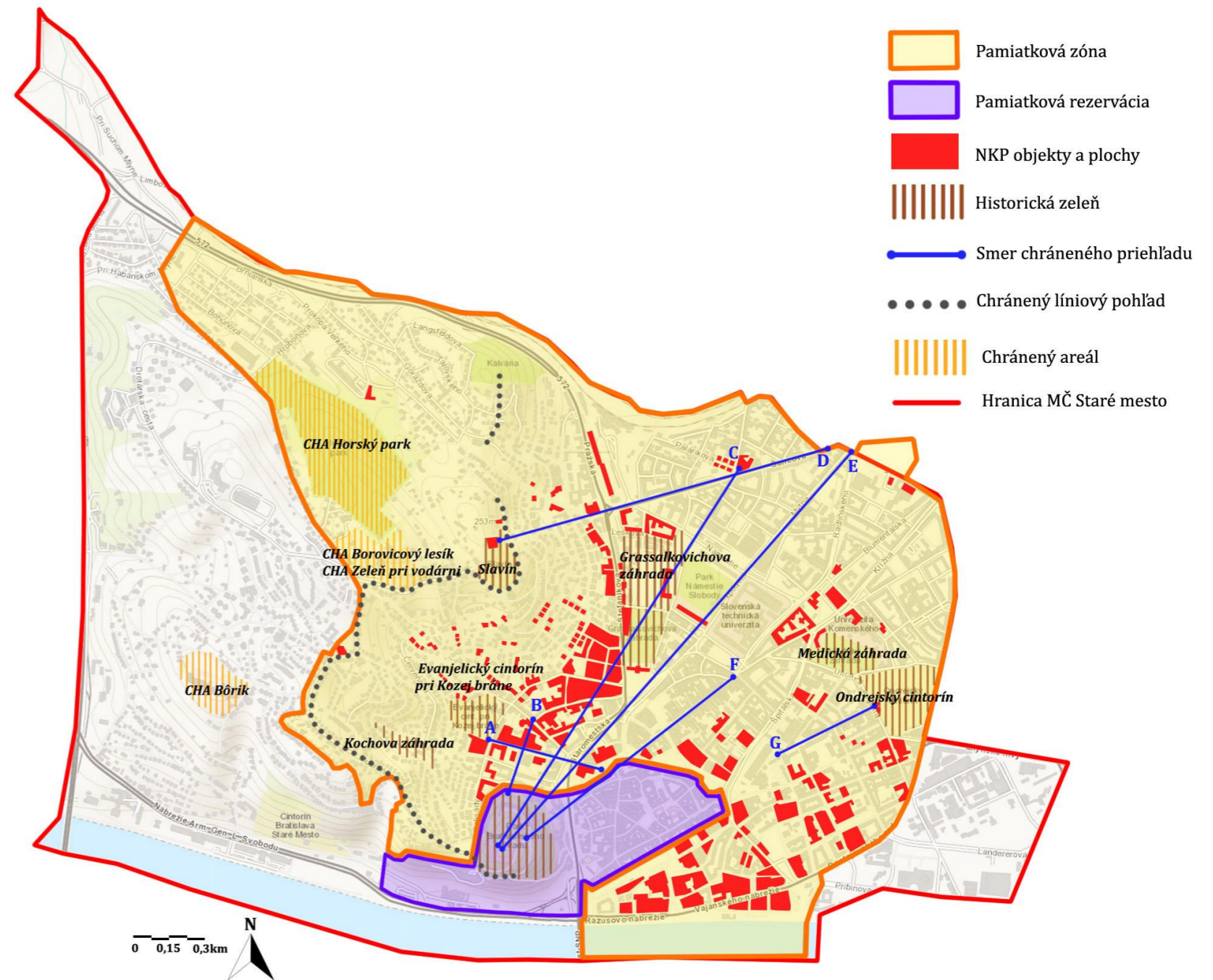
Obr. 30: Historický vývoj územia– Osídlenie Bratislavy 2017

10. OCHRANA KULTÚRNYCH PAMIATOK A PRÍRODY

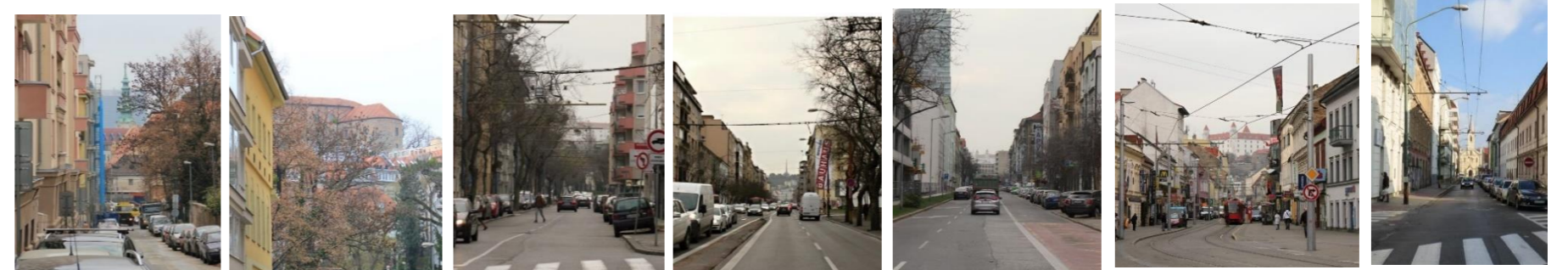
Súčasná tvár Bratislavy je výslednicou dlhodobého historického procesu. Ako napovedá názov mestskej časti Staré mesto, jedná sa o oblasť s najdlhšou históriou, čo predpokladá pomerne vysoký počet kultúrnych pamiatok. Na území Starého mesta sa nachádzajú oblasti pamiatkovej zóny a pamiatkovej rezervácie. Cieľom ochrany sú predovšetkým pamiatkové hodnoty, ktoré možno chápať ako súhrn historických, spoločenských, krajinných, urbanistických, architektonických, vedeckých, technických alebo výtvarných a umeleckých hodnôt. Dôležitou súčasťou ochrany sú pohľady a priehľady na typickú siluetu mestskej krajiny, ktorá je súčasťou krajinného obrazu územia. V analyzovanom území Starého mesta sa nachádza niekoľko typických obrazov podliehajúcich zásadám ochrany pamiatkového územia. Jedná sa predovšetkým o chránené pohľady na nasledovné kultúrne pamiatky: Bratislavský hrad, Slavín, Michalská brána a gréckokatolícky kostol na Ondrejskom cintoríne (GREGOROVÁ et al., 2015).

V území Starého mesta sa nachádza niekoľko vyhlásených chránených území prírody. V analyzovanom území sa jedná len o maloplošné chránené územia, ktoré zastupujú tzv. chránené areály (CHA). Jednou z významných lokalít v území je CHA Horského parku so zachovanou dubovo-hrabovou skladbou, ktorý má celomestský význam. Ďalšími chránenými areálmi sú CHA Borovicový lesík, CHA Bôrik, CHA zeleň pri vodárni, Červený rak, Gaštanová záhrada. (Vyhláška č. 293/1996 Z.z.)

Medzi historické parky a záhrady patria nasledujúce prírodné prvky v širšie analyzovanom území: Evanjelický cintorín, Ondrejský cintorín, Kochova záhrada, Hradná zeleň, Medická záhrada a Grassalkovichova záhrada.

Obr. 31: Mapa chránených priehľadov, areálov, historickej zelene

Obr. 32.: Pohľad z A

Obr. 33: Pohľad z B

Obr. 34: Pohľad z C

Obr. 35: Pohľad z D

Obr. 36: Pohľad z E

Obr. 37: Pohľad z F

Obr. 38: Pohľad z G

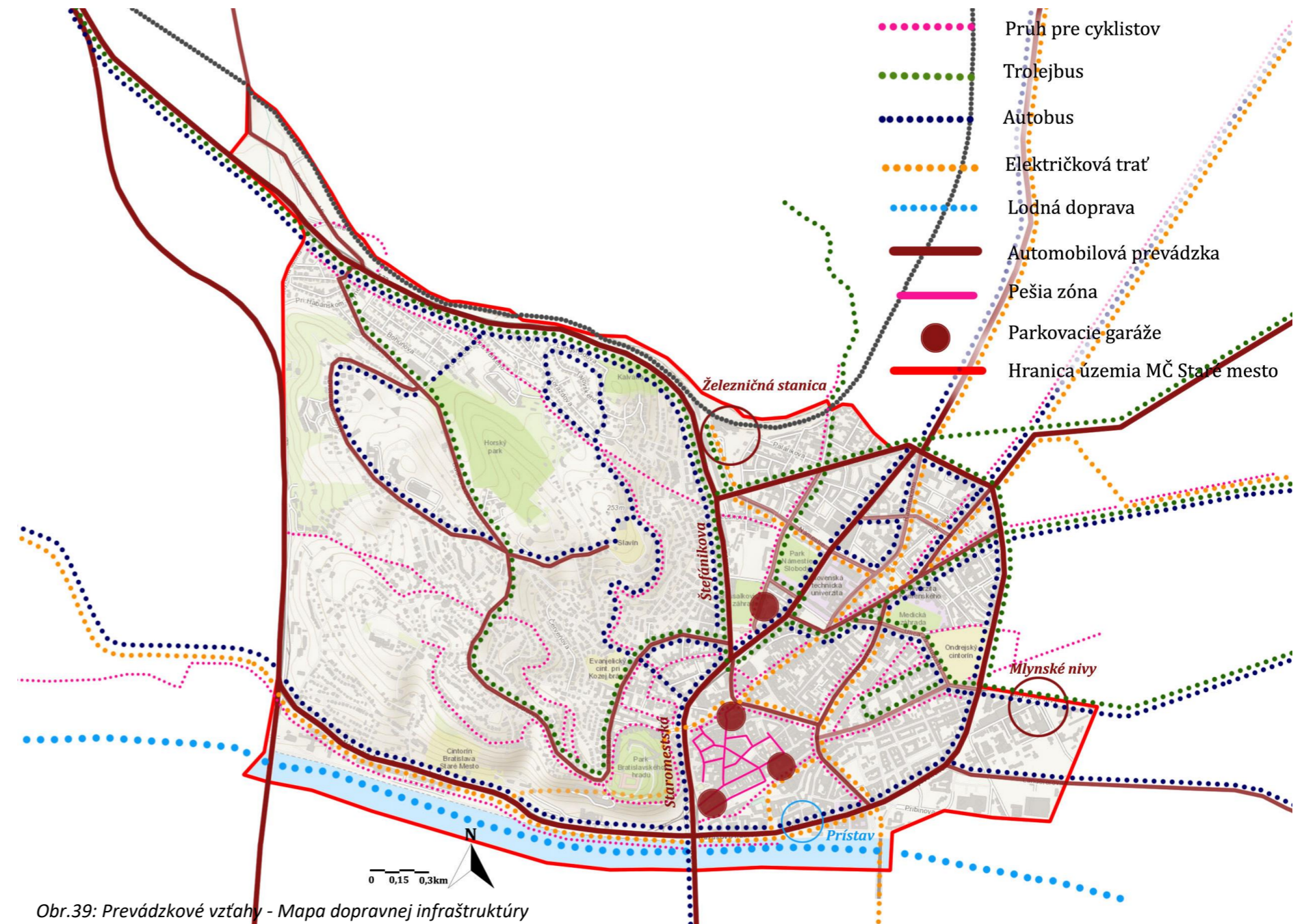
11. PREVÁDZKOVÉ VZŤAHY

•Motorová doprava

Z hľadiska makropohy sú špecifika vnútorného usporiadania dopravného uzlu mestskej časti Staré mesto dané jeho okrajovou polohou v rámci republiky a nadväznosťou na paneurópsky dopravný koridor Drážďany – Praha – Bratislava – Viedeň – Budapešť – Arad. V rámci dopravnej mikropohy sú obmedzenia dané prírodnými danosťami. Rieka Dunaj a výbežky Malých Karpát vytvárajú prirodzené dopravné bariéry v smeroch juh, západ a severozápad. Vo východnom a severovýchodnom smere neexistujú žiadne obmedzenia, preto v tomto smere do Starého mesta prúdia početné komunikácie. V rámci intenzity dopravy a dopravnej zaťaženia je MČ Staré mesto pomerne heterogénna oblasť, ktorú je možné rozdeliť na západnú a východnú časť. Pomyselnú hranicu medzi týmito dvomi oblasťami tvoria ulice Staromestská a Štefánikova. V západnej, dopravne menej zaťaženej časti je prevládajúca predovšetkým obytná funkcia. Na druhú stranu východná časť plní oblasť mestského centra s prekrývaním obchodnej a obytnej funkcie, ktoré kladú vysoké nároky na dopravný systém. Statická doprava v MČ Staré mesto je regulovaná prostredníctvom celoplošného systému plateného parkovania, ktoré eliminuje nežiaduce dlhodobé parkovanie v centri mesta. V oblasti sa nachádza len niekoľko parkovacích domov a garáží.

•Mestská hromadná doprava

Okrem osobných automobilov je dôležitou súčasťou dopravného systému mestská hromadná doprava, ktorá je zastúpená tromi zložkami: električkovou, trolejbusovou a autobusovou dopravou. Negatívom v tejto oblasti je dlhodobý trend klesajúceho počtu užívateľov MHD a narastajúca preferencia individuálnej automobilovej dopravy. Podľa PETEREK et al. (2008) je jednou z príčin nedostatočnej preferencie MHD zlá kvalita mnohých

Obr.39: Prevádzkové vzťahy - Mapa dopravnej infraštruktúry

zastávok ako aj nedostatočná podpora chodca v mestskom priestore

•Pešia a cyklistická doprava

Pešie zóny sú koncentrované najmä v historickom jadre mesta. Najväčším problémom v pešej doprave je chaotická organizácia mestských priestorov, časté bariéry parkujúcich áut, reklamných zariadení apod. Cyklistická doprava tvorí len nezanedbateľné percento v preprave obyvateľov. Napriek existencii niekoľkých

cyklistických chodníkov v Starom meste je odhadovaný podiel osôb využívajúcich cyklistickú dopravu menší ako 1 % (Mesto a jeho správa, 2016). Zanedbateľné percento tejto dopravy súvisí s nízkou kvalitou cyklistických chodníkov a s neuceleným systémom bezpečnej cyklistickej siete.

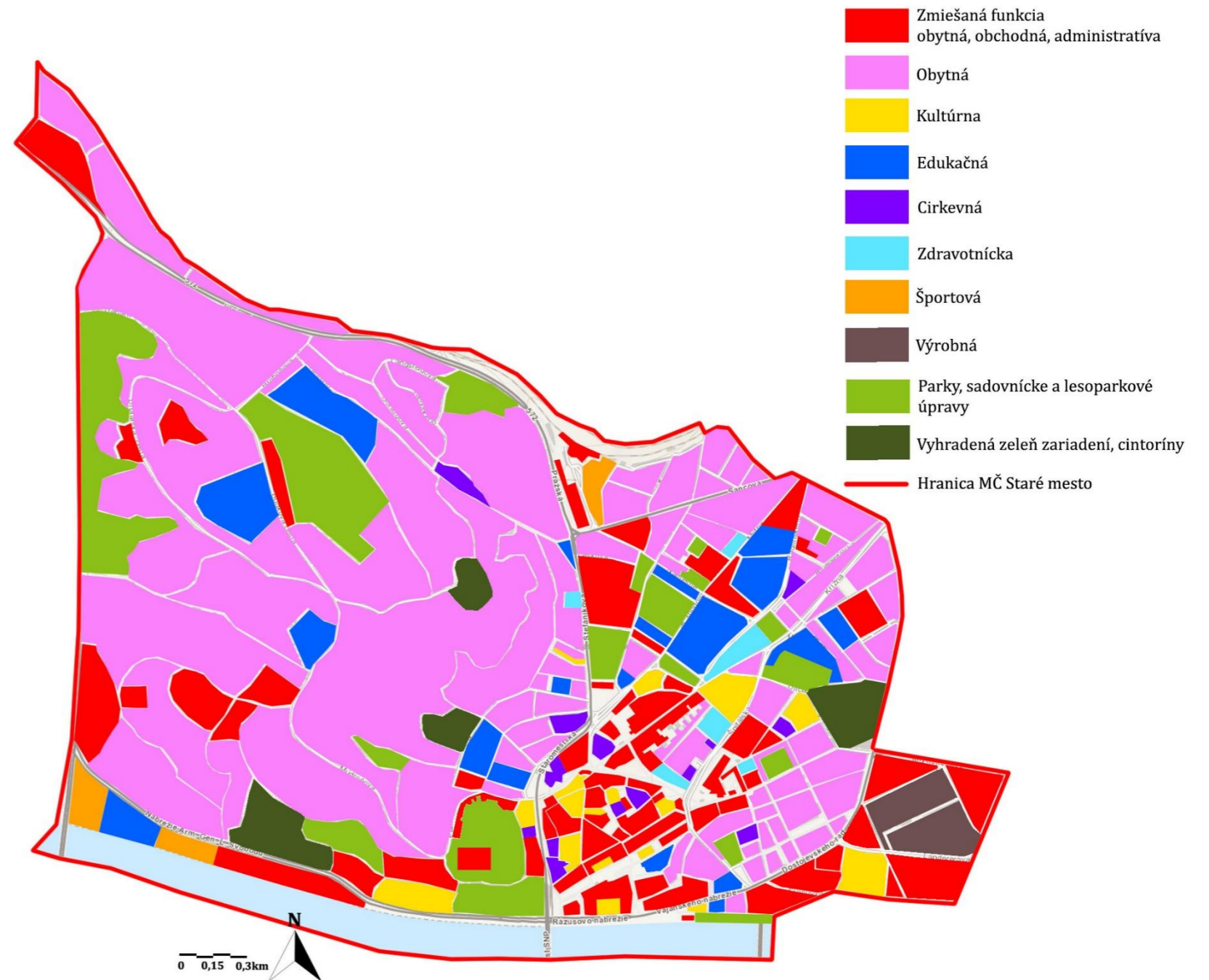
•Riečna doprava

V mieste južnej hranice, na nábreží Dunaja sa nachádza prístav, ktorý poskytuje zázemie osobnej riečnej doprave s prevládajúcim postavením sezónnej rekreačnej plavby.

12. FUNKČNÉ VZŤAHY

V širšie riešenom území MČ Staré mesto sa prelína niekoľko funkcií, vychádzajúcich z centrálnej polohy mestskej časti. Rozdielnosť v geomorfologickej štruktúre, ktorá sa na území MČ Staré mesto nachádza sa premieta aj do urbánnych, spoločenských a funkčných štruktúr územia. V západnej oblasti Bratislavského predhoria je z urbánneho hľadiska typická nízkopodlažná zástavba, zatiaľ čo vo východnej časti je lokalizovaná viacpodlažná zástavba často s diverzifikovanou funkčnou a architektonickou štruktúrou.

Z hľadiska funkčného, je západná časť charakteristická obytnou funkciou, kde podstatnú časť plochy tvorí zástavba rodinných domov, doplnená staršími bytovými domami a mestskými vilami. Väčšou blízkosťou k centru mesta vzrastá prítomnosť rôznych funkcií občianskej vybavenosti a polyfunkcie. Z historického hľadiska vývoj týchto funkcií po roku 1989 jednoznačne smeroval k presadeniu nevýrobných komerčných aktivít na úkor obytnej funkcie. V súčasnosti prevažujú predovšetkým aktivity so zastúpením obchodnej, administratívnej, kultúrnej, edukačnej a cirkevnej funkcie. Obchodnú funkciu zastáva predovšetkým niekoľko obchodných centier situovaných mimo historické jadro a maloobchody zastávajúce pozíciu v mestskom centre. Podľa Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja MČ Bratislava–Staré mesto z roku 2008, je práve funkcia maloobchodu najpočetnejšou kategóriou s percentuálnym zastúpením 18,6 %. Širšie riešené územie poskytuje obyvateľom ďalšie funkcie služieb ako stravovanie, ubytovanie so zastúpením 11,5 % a komerčných bankových služieb so zastúpením 7,9 %. Historická zástavba je okrem iného nositeľom administratívnej a kultúrnej funkcie oblasti so zastúpením 4,7 % (PETEREK et al., 2008). Edukačnú funkciu v území zastáva niekoľko univerzít lokalizovaných väčšinou v blízkosti mestského centra.

Obr. 40 Funkčné vzťahy – Mapa funkcií

Fakulty Komenského Univerzity, Vysoké školy múzických umení, Vysoké školy výtvarných umení, Slovenskej Technickej Univerzity predpokladajú prítomnosť veľkého počtu študentov.

Po celom území sa nachádzajú fragmenty zelene zaraďované do funkčnej kategórie parky, sadovnícke a lesoparkové úpravy,

pripadne ide o vyhradenú zeleň zariadení a cintoríny. Uvádzané prvky zelene spĺňajú taktiež funkciu rekreačnú a ekologickú. Medzi neprípustné funkčné využitie v centrálnej polohe územia patrí priemyselná veľkovýroba, sklady, veľké dopravné areály apod. Tieto funkčné prvky sú územným plánom stanovené za neprípustné s negatívnym vplyvom na pamiatkové hodnoty územia a objekty.

13.SOCIÁLNE VZŤAHY

Širšie riešené územie je oproti ostatným mestským častiam, prostredím s pomerne veľkou frekvenciou sociálnej interakcie rôznych užívateľov verejných priestorov. Nakoľko sa jedná o rozsiahle územie s množstvom charakterovo odlišných oblastí, je možné predpokladať, že návštevníci budú pozostávať z rôznych vekových a sociálnych skupín. BUČEK a KOREC (2013) vymedzuje pre jednotlivé oblasti MČ Staré mesto prevládajúce skupiny obyvateľov. Oblasť, rozkladajúca sa v širšom centre, je podľa autora klasickým typom mestskej populácie v pokročilom životnom štádiu a s veľmi dobrým ekonomickým statusom. Západná vilová oblasť má z hľadiska demografie podobný charakter a patrí k miestam sídliskovej populácie, ktorá pozostáva z mladých rodín s deťmi. Špecifickú kategóriu tvoria turisti, ktorí dopĺňajú predovšetkým profil mladých užívateľov.

13.1. Kultúra a cestovný ruch

Bratislava patrí medzi časté ciele cestovného ruchu na Slovensku. Medzi najčastejšie dôvody zahraničných návštev patrí služobný, kultúrne poznávací, kongresový a obchodný cestovný ruch. Potenciál cestovného ruchu je v oblasti viazaný na viacero oblastí. V prvom prípade ide o cestovný ruch viazaný na prírodné prostredie súvisiaci so situovaním územia na brehu Dunaja a prítomnosti typickej prírodnej kulisy Malých Karpát. Tieto dva základné faktory poskytujú návštevníkom celý rad využitia v oblasti prírodných voľnočasových aktivít. V druhom prípade sa jedná o cestovný ruch viazaný na vytvorené prostredie. V riešenej oblasti je v súčasnosti vybudovaná infraštruktúra cestovného ruchu v rozmanitej škále služieb (PLENCNEROVÁ, 2009). Medzi najväčšie atraktanty v území patria kultúrno-spoločenské zariadenia: múzeá, divadlá, koncertné siene, kiná, zábavné zariadenia apod. a zaujímavosti viazané na historické pamiatky.

Súčasnými miestami spoločenských podujatí v otvorenom verejnom priestore sú predovšetkým námestia situované v historickom centre mesta. Hlavné, Hviezdoslavovo, Františkánske a Primaciálne námestie sú hlavnými strediskami kultúrneho života vo verejnom priestore mesta. Preferencia a živosť týchto priestorov závisí na ich reprezentatívnej polohe, tradícií, na blízkosti dôležitých občianskych inštitúcií, na veľkej možnosti výberu služieb a v neposlednej rade na pomerne dobrej kvalite verejného priestoru v historickom jadre. Smerom von z centra početnosť sociálnych interakcií klesá, ako aj kvalita samotných verejných priestorov. Pobyt užívateľov v nich je väčšinou za účelom splnenia určitej nútenej aktivity nakoľko nespĺňajú mnohé z charakteristík funkčného, verejnosťou obývatelného priestoru.

14.PRÍRODNÉ POMERY

14.1. Klimatické pomery

Priestorová diferenciácia klimatogeografických pomerov územia je ovplyvnená hlavne v dôsledku jeho členitého charakteru. Postavenie Malých Karpát pôsobí ako klimatická bariéra, čo sa odráža na klimatickej diferenciácii zrážok, teplôt a ďalších klimatických prvkov.

Podľa klasifikácie v Atlase krajiny SR z roku 2013 sa oblasť mestskej časti Staré Mesto nachádza v teplej klimatickej oblasti a spadá do teplého, mierne suchého okrsku T4. Pre túto oblasť je typická mierna nevýrazná zima a teplé leto, kde počet letných dní s maximálnou teplotou nad 25 °C je viac ako 50 dní do roka. Priemerná ročná teplota vzduchu tu dosahuje 10,75 °C s najteplejším mesiacom august a priemernou mesačnou teplotou 21 °C. Najchladnejším mesiacom je december s priemernou mesačnou teplotou -0,9 °C.

Priemerný ročný úhrn zrážok sa pohybuje od 600 do 650 mm, kde maximum zrážok pripadá na mesiac júl a minimum na február a marec. Väčšia časť zrážok pripadá na vegetačné obdobie, kedy je maximálny výpar a veľká spotreba vody rastlinami. Trvanie slnečného svitu vo vegetačnom období prekračuje 1500 hodín. Veterné charakteristiky – smer a rýchlosť vetra sú v oblasti ovplyvnené orografickými pomermi. V znížených častiach mesta ovplyvňuje cirkulačné pomery pohorie Malých Karpát a Devínska brána, ktorá vznikla zahĺbením Dunaja do Južného okraju pohoria. Týmto priestorom prúdia cez mesto do Podunajskej nížiny vzduchové hmoty zo severozápadu a severu.

Vo všeobecnosti sú veterné pomery oblasti ovplyvnené celkovou cirkuláciou vzduchu nad Karpatami, Záhorskou nížinou a na prúdeň vzduchu má v konečnom dôsledku vplyv aj orografia Východných Álp.

14.2. Geomorfológia a reliéf

V zmysle geomorfologického členenia SSR (MAZÚR, LUKNIŠ; 1986) je možné širšie riešené územie začleniť nasledovne:

sústava: Alspko-himalajská,

- podsústava: Panónska panva, provincia: Západopanónska panva, subprovincia: Malá Dunajská kotlina, oblasť: Podunajská nížina, celok: Podunajská rovina

- podsústava: Karpaty, Provincia: Západné Karpaty, subprovincia: Vnútorne Západné Karpaty, oblasť: Fatransko-tatranská oblasť, celok: Malé Karpaty

Staré Mesto teda tvoria geomorfologicky dve odlišné časti. Východnú časť vyplní geomorfologický celok Podunajskej roviny, ktorý je približne vymedzený po líniu danú dnešnými ulicami

Staromestská, Banskobystrická a Karpatská. Od tejto osi smerom na západ sa rozkladá časť Bratislavskej predhorie, ktoré je súčasťou celku Malé Karpaty.

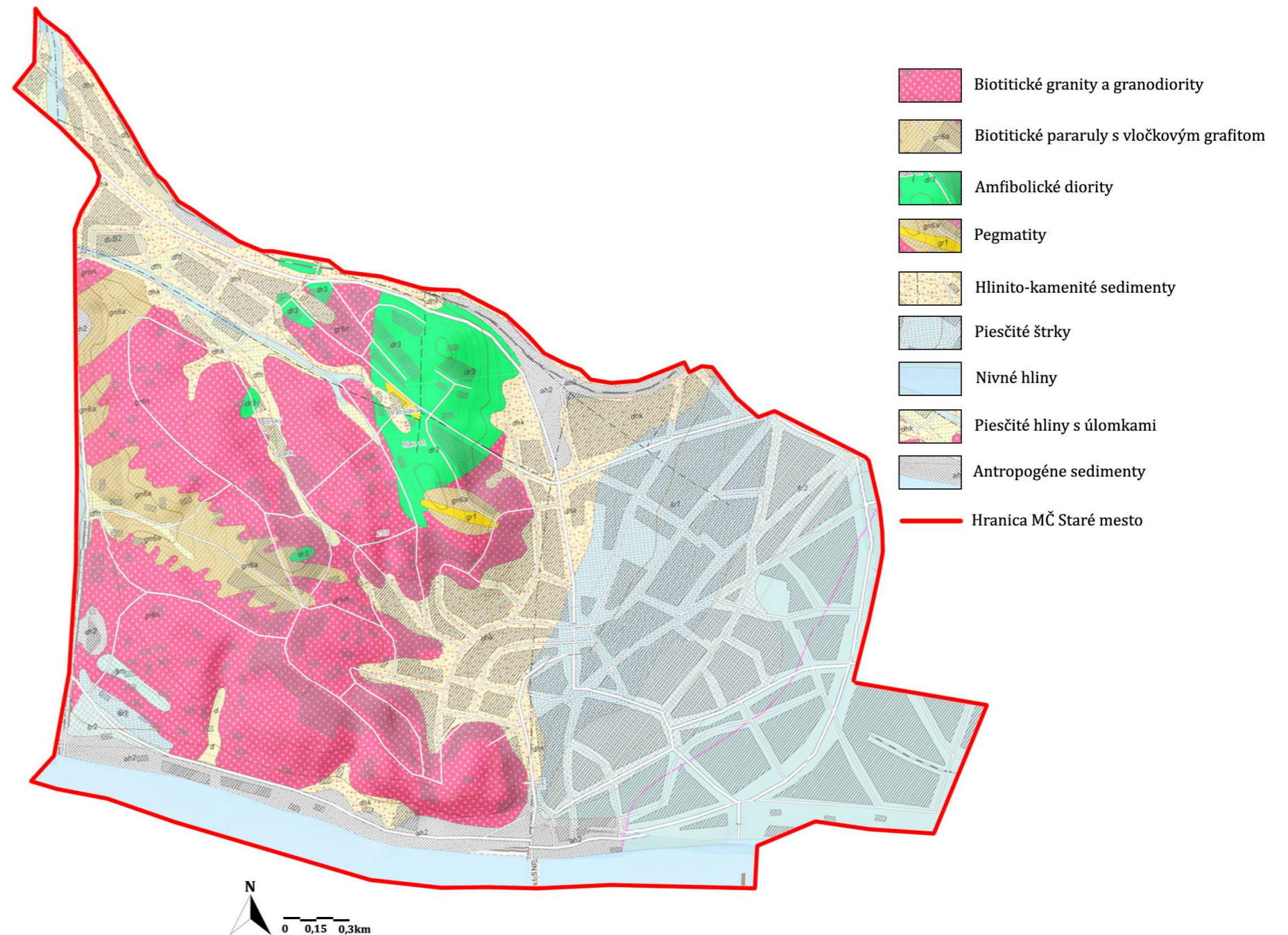
V priebehu storočí bol terén v celom rozsahu pozmenený, a to predovšetkým antropickým vplyvom. K najväčším zásahom patrí umelé navyšovanie terénu, nivelizácia pôvodného systému riečnych ramien a regulácia koryta rieky.

14.3. Geologické pomery

Ako je zrejmé z geologickej mapy, do širšie riešeného územia zasahuje niekoľko rôzne veľkých oblastí, ktoré majú svoje charakteristické zastúpenie hornín.

Podunajská nížina je tvorená horizontálne uloženými, vrásnením neporušenými mlado-treťohornými vápenitými ílmi, ílovými pieskmi, pieskovcami a štrkami ležiacimi na poklesnutom kryštalickej jadre. Sú pokryté nánosmi sedimentov Dunaja, ktoré vytvárajú v oblasti mohutný náplavový kužeľ. Počas štvrtohor prišlo k sedimentácií hrubších a jemnejších štrkovo-piesčitých frakcií pokrytých hlinitými sedimentami. Prítoky Dunaja formovali doliny a vytvárali terasy, ktoré tvoria geologický základ väčšine území Bratislavy. Akumulačná činnosť Dunaja je v súčasnosti minimálna.

Najstaršie horniny reprezentujúce Malé Karpaty pochádzajú z obdobia paleozoika. Geomorfologický celok možno deliť do troch tektonických segmentov: bratislavský príkrov, modranský príkrov a príkrovová šupina Baďurky. V západnej časti riešeného územia vystupuje bratislavské granitoidné teleso s hlavným zastúpením hlbinných magmatitov, ktoré tvoria biotické granity až granodiority tzv. bratislavského typu s lokálnym výskytom bioticko-amfibolických dioritov a pegmatitov.. Metamorfity sú zastúpené pestrou škálou hornín: fylity, svory, svorové ruly, bridlice apod.

Obr. 41: Prírodné pomery – Geologická mapa

Horniny mezozoika sú zastúpené kremencami a neogéne horniny zase štrkami, pieskami a ílmi (PETEREK et al., 2008).

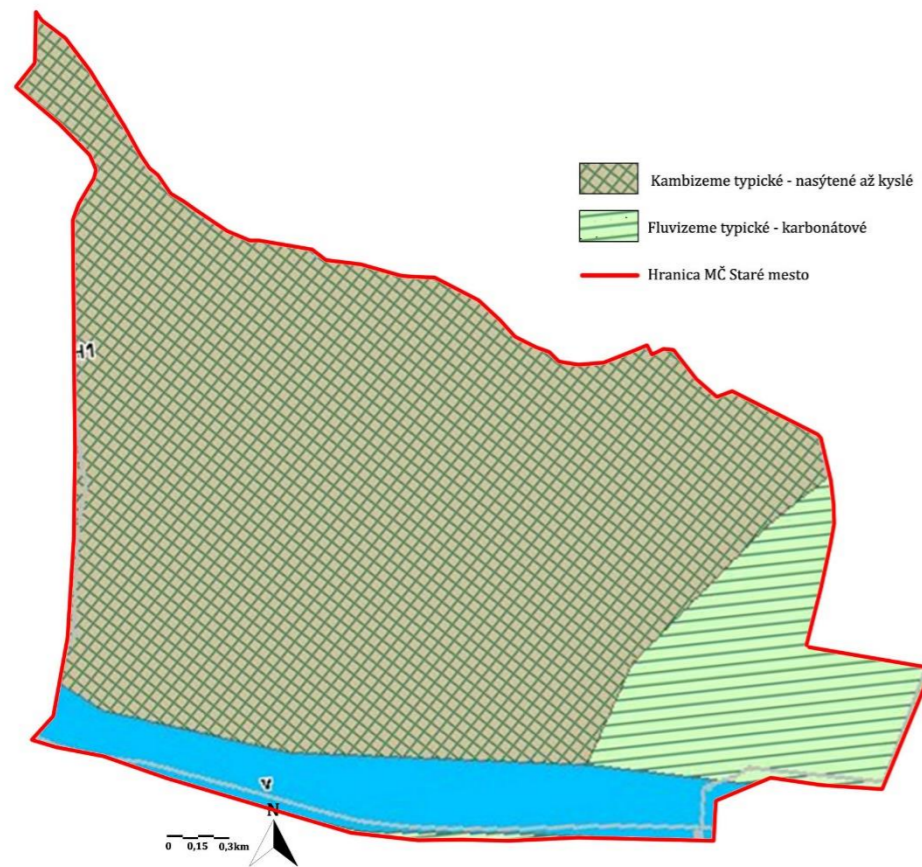
14.4. Pedologické pomery

Analyzované územie sa dá charakterizovať ako človekom intenzívne využívaný urbánny priestor. Z pedologického hľadiska sú súčasné pôdne pomery v porovnaní s prirodzenými značne pozmenené. Prirodzené pôdy boli odstránené, prekryté a pretvorené na antropogénne pôdy. Pôvodne územie pokrývali pôdne typy fluvizemí vo východnej oblasti územia. Ide o karbonátové pôdy na holocénnych aluviálnych sedimentoch. Profily týchto pôd majú obvyčajne nasledovné geologické zvrstvenie: na vrchu sú hliny, pod

nimi štrková vrstva, potom piesčitá a zase štrková. Charakteristické je taktiež kolísanie hladiny podzemnej vody spôsobené hlavne kolísaním prietoku vody v Dunaji. Západne so stúpajúcou nadmorskou výškou prevažoval pôdny typ kambizemí, ktoré sú vyvinuté predovšetkým v svahovom súvrství magmatických hornín Malých Karpát (HRAŠKO, 2017).

zloženie. V minulosti mala táto rieka charakter voľne tečúcej, meandrujúcej rieky s nespočtým množstvom ramien a so širokou inundáciou siahajúcou ďaleko za hranice dnešnej protipovodňovej hrádze. V 13. storočí dochádza k prvým pokusom o reguláciu rieky a výstavbu ochranných hrádz pred povodňami. V 20. storočí mesto prišlo k uzatvoreniu ramien a čím sa hlavný tok sústredil do jedného ramena (LISICKÝ a MUCHA, 2003).

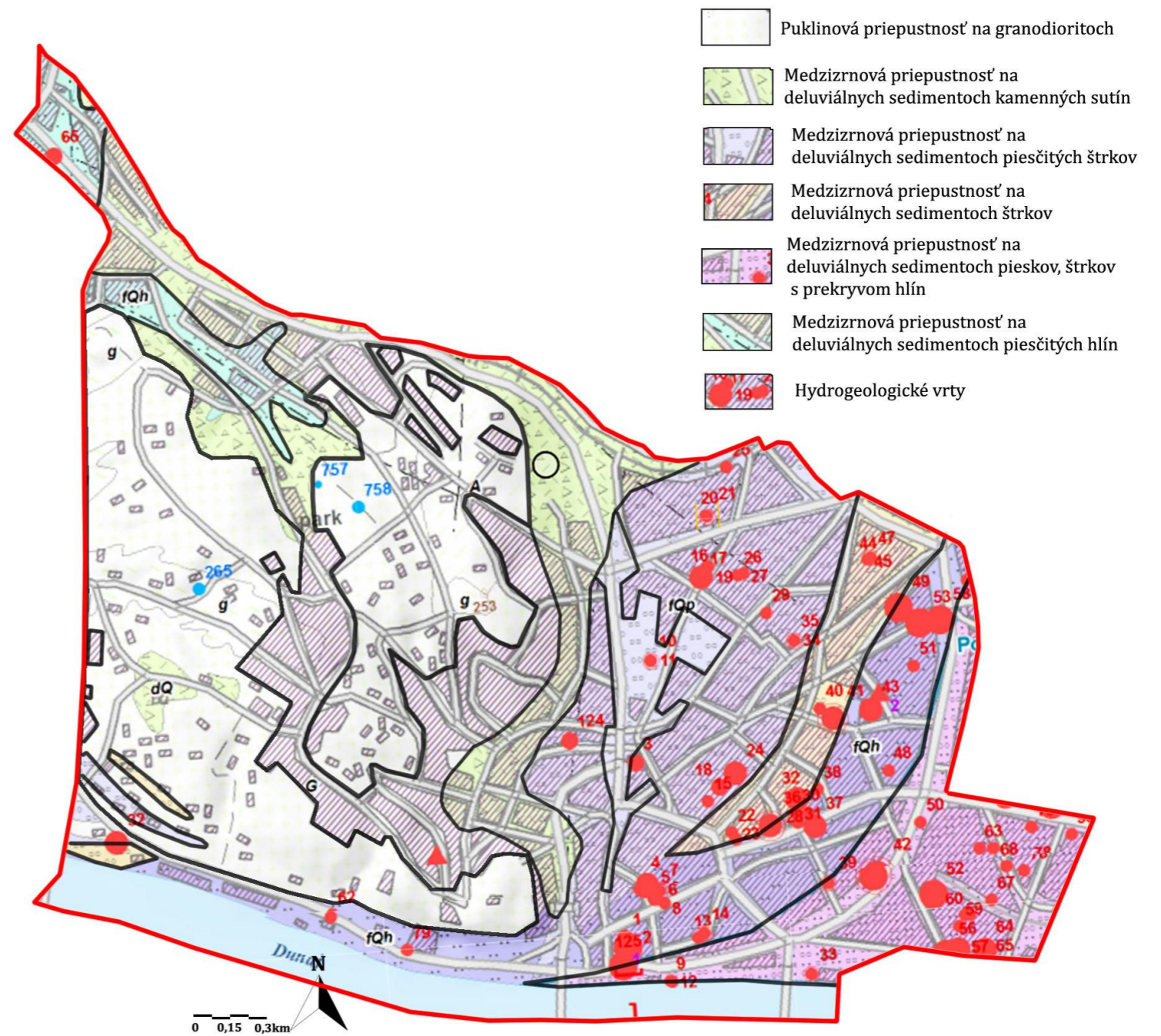
Podľa hydrologickej mapy Štátneho geologického ústavu Dionýza Štúra sa v území v závislosti na litológii územia nachádzajú dva základné typy priepustnosti kolektorov. V oblasti na fluviálnych sedimentoch ide predovšetkým o medzizrnovú priepustnosť štrkových a piesčitých nánosov. Pre oblasť s výskytom granodioritov, dioritov, pegmatitov apod. je typická prítomnosť puklinového typu priepustnosti.

Obr.42: Prírodné pomery – Pedologická mapa

14.5. Hydrologické pomery

Hydrologické pomery územia sú okrem množstva klimatologických daností determinované prítomnosťou vodných tokov. Rieka Dunaj a Morava určujú hydrologický režim Podunajskej nížiny a Malých Karpát. Na riešenom území sa nachádza jediný prvok povrchovej vody, rieka Dunaj. Rieka ovplyvňuje intenzitu dopĺňania zásob a rýchlosť a smer prúdenia podzemnej vody tak ako jej chemické

Obr.43 Prírodné pomery – Hydrologická mapa

14.6. ÚSES v okolí mestskej časti Staré mesto

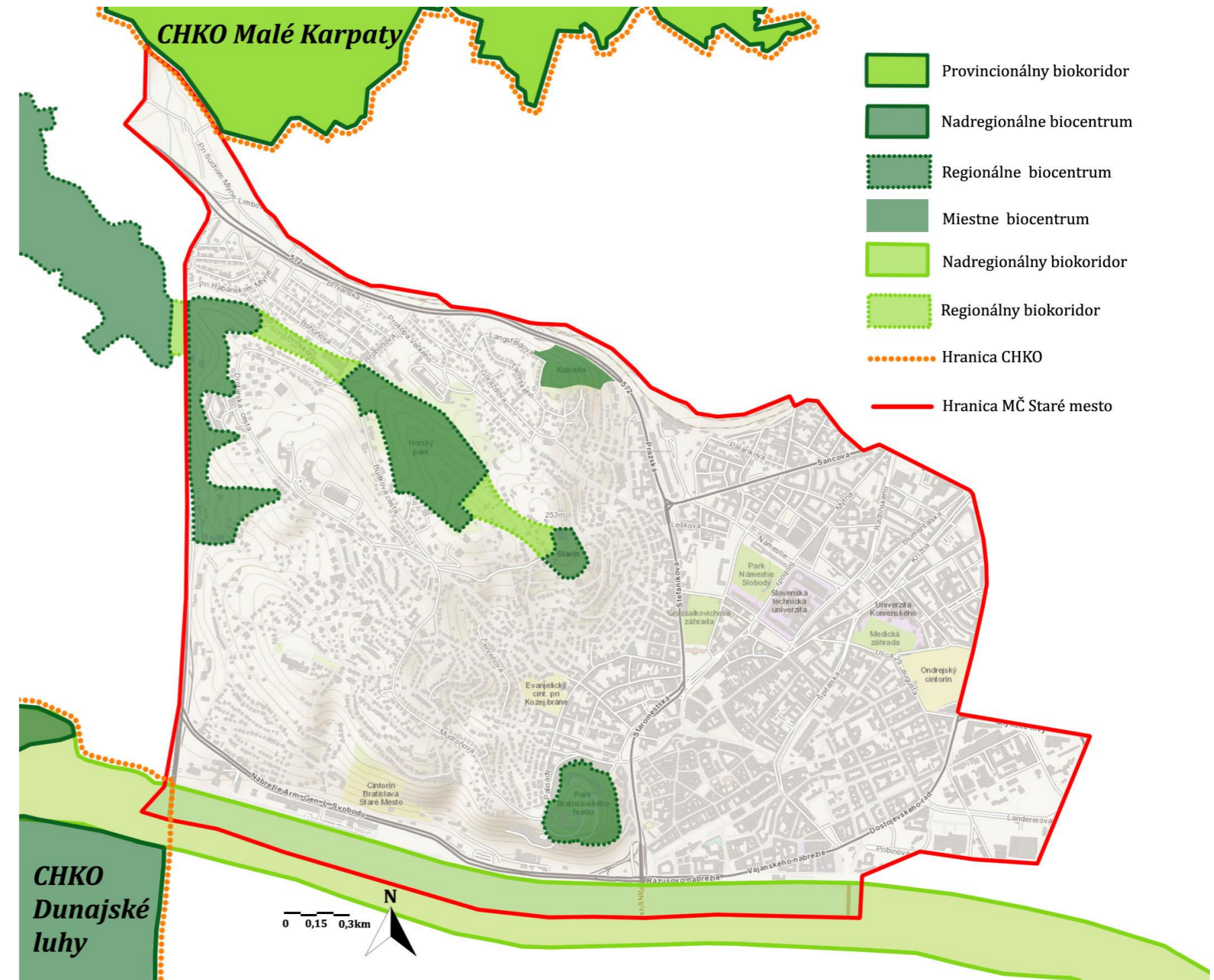
Územný systém ekologickej stability (ÚSES) je definovaný ako celopriestorová štruktúra navzájom prepojených ekosystémov, ich zložiek a prvkov, ktorá zabezpečuje rozmanitosť podmienok a foriem života v krajine. Základ tohto systému predstavujú biocentrá, biokoridory a interakčné prvky provincionálneho, nadregionálneho, regionálneho a miestneho významu. (Zákon č. 543/2002 Z. z.).

Základnú kostru ÚSES v širšom území tvoria predovšetkým biokoridory (Bk) a biocentra (Bc) provincionálneho významu. Jedná sa o PBk v nive rieky Dunaj vrátane jeho vodného toku, PBk v pohorí Malých Karpát a PBc Devínska Kobyla. V rámci nadregionálneho významu je v oblasti uvádzaná prítomnosť dvoch nadregionálnych biocentier a niekoľkých nadregionálnych biokoridorov: NRBC Dolnomoravská niva, NRBC Bratislavské luhy, NRBC Malý Dunaj, NRBC Dunaj, NRBC v aluviu Moravy, NRBC Bratislavské luhy – Neziderské jazero.

V analyzovanom území mestskej časti Staré mesto sa nachádzajú biocentrá regionálneho významu: RBc Horský park, RBc Slavín, RBc Hradný vrch, RBc Machnáč, biokoridor regionálneho významu: RBk Slavín – Sitina -Kobyla a biocentrum miestneho významu: MBc Kalvária (ČECHOVÁ, 1999).

14.7. Fytogeografická diferenciácia

Na základe členenia podľa FUTÁKA (1973), ktoré vychádza z geomorfologických celkov a je postavené na fytogeograficko-vegetačných oblastiach podľa PLESNÍKA (2002) možno územie Starého mesta deliť do dvoch fytogeografických oblastí. Na Podunajskej nížine sa rozkladá oblasť panónskej flóry, tzv. Pannonicum. Časť starého mesta, kde zasahuje geomorfologický celok Malé Karpaty sa nachádza oblasť západokarpatskej flóry, tzv.

Obr. 44: Prírodné pomery – Prvky ÚSES

Carpaticum occidentale. Z hľadiska potenciálnej vegetácie sa v území nachádza niekoľko vyčlenených jednotiek. V okolí rieky Dunaj a na jeho nive sa nachádza predovšetkým lužné lesy vrbovotopoloňové – *Salicion albae* a lužné lesy nížinné – *Ulmion*. V lokalite spadajúcej do geomorfologického celku

Malých Karpát sa podľa prirodzenej potenciálnej vegetácie vyskytujú dubovo-hrabové lesy karpatské – podzväz *Carici pilosae-Carpinenion betuli*, do ktorých sa včleňujú dubovo-cerové lesy – zväz *Quercion confertae-cerris*. Zriedkavo sa tu vyskytujú dubové xerotermofilné lesy, submediteránne a skalné stepy – zväz *Quercion pubescentis petrae* (ČECHOVÁ, 1999).

C/ NÁVRHOVÁ ČASŤ

ANALÝZY A ARCHITEKTONICKÁ ŠTÚDIA

KAMENNE NÁMESTIE
ŠTÚROVA ULICA
FAJNOROVO NÁBREŽIE

15. KAMENNÉ NÁMESTIE

•História

Námestie dostalo svoj názov podľa svojho prvotného účelu. V 18. storočí predstavovalo priestor kamenárskeho dvora, kde pôsobil významný kamenár J. Rumpelmayer. Okolo námestia v minulosti stáli domy bohatých meštianskych rodín, ktoré vynikali množstvom architektonických detailov a remeselných prací (DETKO, 2015).

V 30. rokoch 20. storočia prešlo územie významnejšou zmenou, kde pod vplyvom funkcionalistickej architektúry na okraji historického jadra vznikla moderná „Prachtstrasse“*. Výstavbou budov, ktoré značne prevyšovali pôvodnú zástavbu prišlo k zmene mierky priestoru. Na druhú stranu bola rešpektovaná hmotovo-priestorová organizácia a historický pôdorys, takže bolo územie námestia stálou integrovanou časťou mestskej kompaktnej štruktúry.

Po roku 1960 prišlo k väčším asanačným zásahom, ktoré vyústili k fragmentácii priestoru. Na mieste zasanovanej výstavby bol realizovaný projekt výstavby komplexu hotela Kyjev a obchodného domu Prior (súčasný obchodný dom Tesco) navrhnutý architektom Ivanom Matušíkom. Vďaka modernej architektúre a množstvu služieb, ktoré oblasť vďaka novej výstavbe ponúkala, bolo Kamenné námestie chápané ako významný ekonomický a sociálny uzol atraktívny pre obyvateľov aj návštevníkov.

Začiatkom 90. rokov pod vplyvom politických a ekonomických zmien, prišlo k posunu vo fungovaní centra mesta a vzniku ďalších, ľahko dopravne obslužných okrajových centier. Kamenné námestie svojou neschopnosťou reagovať na nové požiadavky spoločnosti

* Výraz prebraný z nemeckého jazyka označujúci ulicu typu bulváru

** alebo Presburg označuje starý názov Bratislavy

postupne stratilo svoj význam atraktívneho spoločenského centra (SIEBERT et al., 2013).

•Súčasný stav a urbanizmus

Kamenné námestie prešlo v priebehu vývoja niekoľkými premenami vo vzťahu k urbanizmu a jeho funkcií. Jeho predpokladaná podoba mala charakter blokovej štruktúry, ktorá bola charakteristická pre celé okolie MČ Staré mesto, ako aj historické jadro. Blok bol definovaný uličnými čiarami Špitálska, Dunajská a Rajska. Samotné Kamenné námestie nemalo súčasnú proporciu, predstavoval ho ustúpený priestor v rámci Špitálskej ulice (SIEBERT et al., 2013).

Kamenné námestie má v organizme mesta svoje významné postavenie. Tvorí nástupnú plochu do historického centra a zároveň je mestským uzlom, z ktorého je možná dostupnosť do ďalších významných verejných priestorov mesta. K lokalite je z hľadiska prevádzkových nadväzností pripojená časť Námestia SNP pred budovou Starej Tržnice.

Stavebnú dominantu priestoru námestia tvorí komplex obchodného domu Tesco (bývalý Prior) a výšková budova bývalého hotela Kyjev. Podľa súčasnej urbanistickej štúdie je Komplex budov obchodne spoločenského centra zo 60. rokov zasadení do pôvodnej zástavby vnútrobloku necitlivo a s okolitou zástavbou pôsobí nesúrodo. Z urbanistického hľadiska nevytvára uzavretú stavebnú čiaru. Komplex obchodného domu je napriek tomu považovaný za cenú architektonickou pamiatkou slovenského funkcionalizmu.

Obr.45: Kamenné námestie – Pôvodná historická podoba bloku

Obr.46: Kamenné námestie pred asanáciou

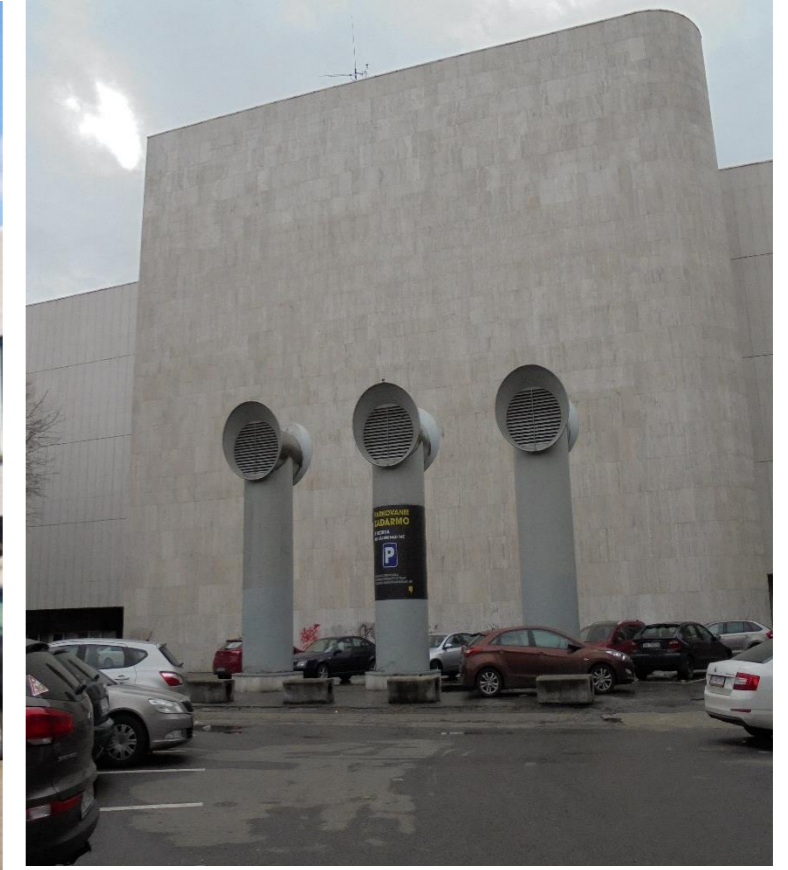
Obr.47: OD Prior ako obchodne spoločenské centrum

Obr. 48: Plocha s lavičkami pred OD Tesco; v pozadí orloj na fasáde

Obr. 49: Plocha parkoviska

Obr. 50: Vnútroblok za OD Tesco, plocha parkoviska

Obr. 51: Prvky mobilnej zelene

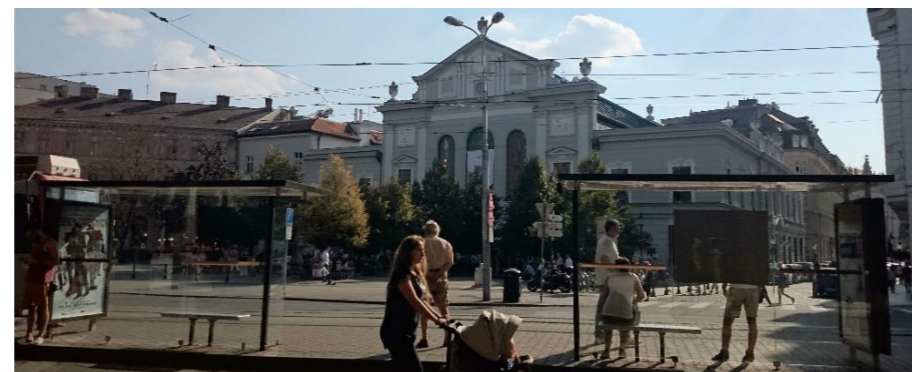
Obr. 52: Stávajúca zeleň

Obr. 55: Nekvalitné povrchy a chaotické cyklistické značenie

Obr.53: Pohľad zo schodiska OD Tesco

Obr. 54: Pohľad na Starú tržnicu

Obr. 56: Kamenné námestie- Mapa prevádzky

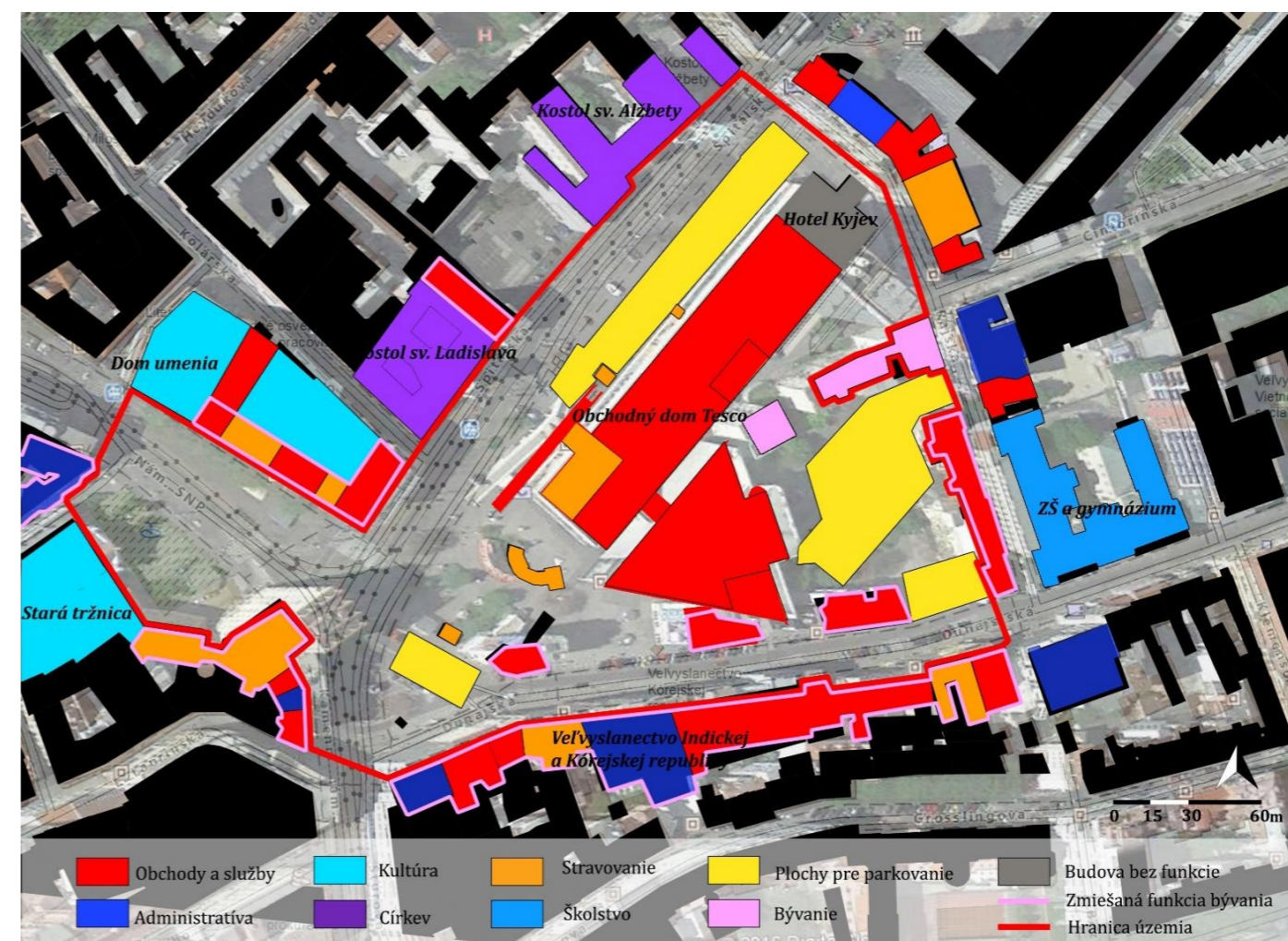
•Analýza prevádzky

Lokalitu Kamenného námestia je z hľadiska prevádzkových vzťahov možno deliť do kategórií prevádzky: automobilová, cyklistická, pešia a prevádzka mestskej hromadne dopravy. Územie je dostupné z viacerých smerov. Východne je lokalita napojená na historické centrum a Námestie SNP. Západne je vstup do územia zabezpečený cez Dunajskú ulicu, severne cez Špitálsku ulicu a južne cez Štúrovu ulicu. Oblasť je obsluhovaná mestskou hromadnou dopravou so zastávkami električiek na Kamennom námestí a Námestí SNP. Hlavné trasy pešieho pohybu sú vymedzené predovšetkým v líniiach od Námestia SNP smerom do obchodného

domu Tesco a smerom zo Špitálskej ulice cez námestie do Štúrovej ulice.

Pruh pre cyklistov prebieha v smere Kamenné námestie – Štúrova ulica a zároveň nadväzuje na smer k Námestiu SNP.

Kamenné námestie v súčasnosti z väčšej časti slúži ako odstavňá plocha nadzemného parkovania určená pre návštevníkov obchodného domu. Za obchodným domom Tesco sa nachádzajú vjazdy do zásobovacej podzemnej garáže nákupného strediska a ďalšie odstavňé plochy nadzemného parkovania.

Obr. 57: Kamenné námestie - Mapa funkcií

•Analýza funkcií

Z hľadiska funkcií je územie Kamenného námestia rôznorodé. Prevažuje tu funkcia obchodu, služieb a stravovania spolu s funkciou obytnou. Obchod a služby tu zastupuje predovšetkým zariadenie obchodného domu Tesco. Funkciu stravovania užívatelia využívajú v priľahlých reštauračných a kaviarenských zariadeniach. V území sa nachádza niekoľko bytových jednotiek, predovšetkým bytové domy na línii Dunajskej a Rajskej ulice, ktoré tvoria spolu so zadnou stranou obchodného domu Tesco obytný vnútroblok. Menšie percento predstavuje funkcia kultúrna, edukačná a cirkevná. Kultúrnu úlohu preberá predovšetkým zariadenie Domu umenia a Starej tržnice, ktoré zvyknú niekoľko krát do roka usporadúvať kultúrne udalosti. Cirkev má svoje funkčné zložky

v území Kamenného námestia zastúpené v sakrálnych stavbách. Kostol sv. Ladislava a Kostol sv. Alžbety sú okrem iného súčasťou mestskej nemocnice.

•Analýza esteticko-vizuálnych hodnôt a problémov

Na Kamennom námestí sa nachádza niekoľko pohľadovo pozitívnych a negatívnych dominant. Medzi esteticky významnú možno hodnotiť historickú budovu Starej tržnice zo začiatku 20. storočia, ktorá nesie znaky súdobej eklektickej architektúry.

Hodnotným prvkom v území je tiež objekt Domu umenia, ktorý architekt M. Chorvát v duchu moderny 60. rokov citlivo nadviazal na blokovú zástavbu družstevných bytov Emila Belluša.

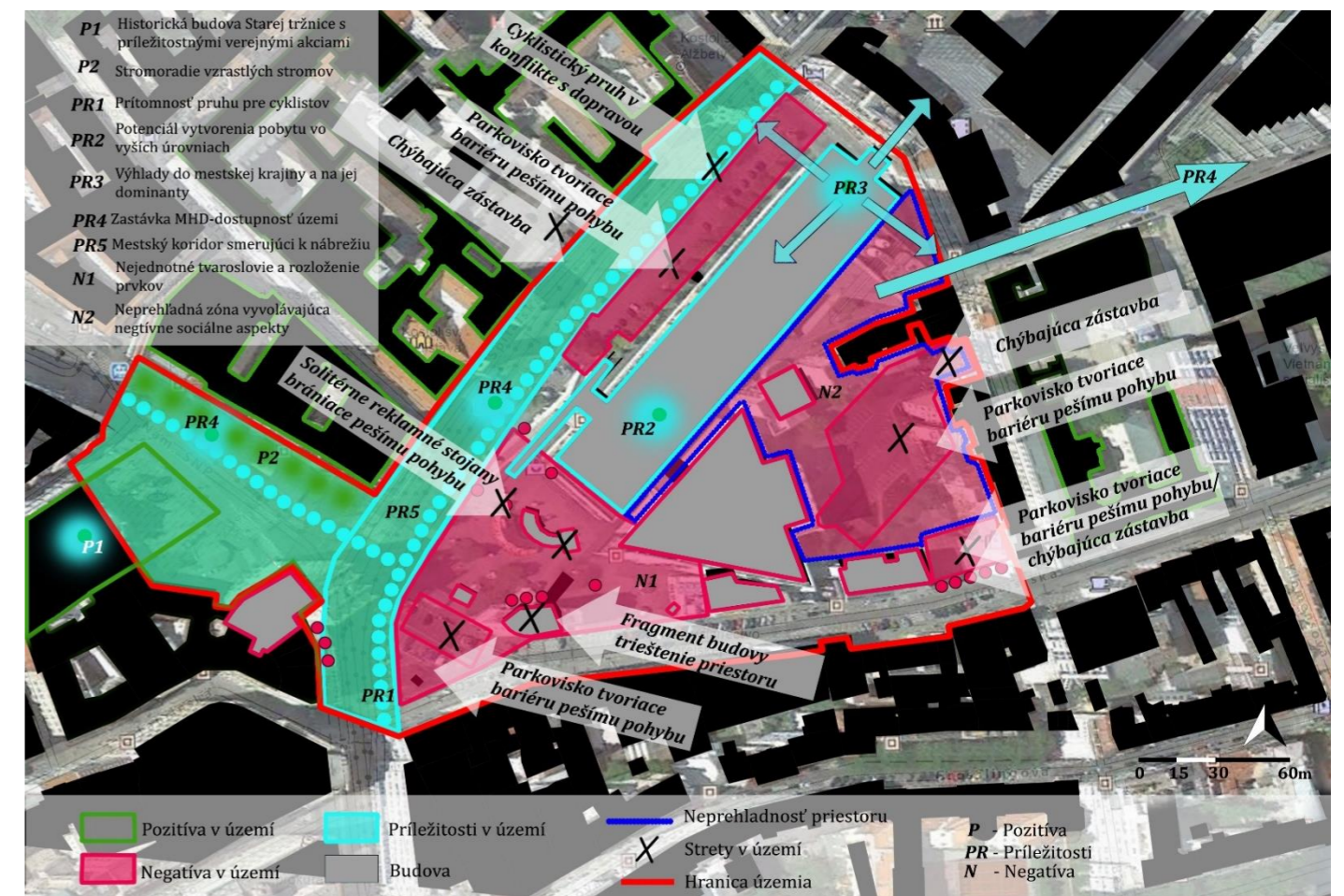
Komplex obchodného domu Tesco a výškovej budovy hotelu Kyjev je hodnotený z viacerých pohľadov. Z hľadiska architektúry je stavba výnimočným technicko-architektonickým dielom známym výtvarnými dielami a dizajnom od súdobých československých umelcov. Najvýznamnejším prvkom je zvonkohra na fasáde obchodného domu nazývaná aj Bratislavským orlojom od J. Kočiša.

Dobové kritiky označovali obchodný dom a hotel za mimoriadne dielo, ktorého koncept má „trvalé hodnoty“ (SZALAY a ANDRAŠIOVÁ, 2012).

Na druhú stranu je dnes objekt vnímaný ako zastaralý s problémom naplňovať požiadavky moderného obchodne-spoločenského centra. Medzi esteticky závadné objekty patria prevažne plochy parkovísk, nesúrodé prvky nádob na zeleň a torza budov vzniknuté asanáciou okolitej zástavby. Za vizuálne významné hodnoty v území možno hodnotiť niekoľko pohľadov do mestskej krajiny, ktoré

Obr. 58: Kamenné námestie – mapa esteticko-vizuálnych hodnôt a problémov*

Obr.59: Kamenné námestie – problémová mapa

* 1-Stará tržnica, 2-Dom umenia, 3- Kostol sv. Ladislava, 4-Kostol sv. Alžbety, 5-Hotel Kyjev,6-OD Tesco, 7-Výšková budova(Manderlák), 8,9-Obytné domy s veľkoplošnými reklamami na fasáde, 10,11,12-Torzá obytných budov, A –

pohľad na kostol pri Ondrejskom cintoríne, B – pohľad na kalvínsky kostol, C – Pohľad na hrad, D – diaľkové pohľady na pahorkatú krajinu

lokalita Kamenného námestia poskytuje. Z výškových pohľadov sa jedná predovšetkým o panoramatické pohľady z budovy hotelu Kyjev, z ktorého je možné pozorovať prakticky všetky typické dominanty mesta. Z nižšej výškovej úrovne obchodného domu Tesco je významný pohľad na Bratislavský hrad. Z úrovne terénu s otvárajú ošové priehľady na niekoľko sakrálnych stavieb. Cez ulicu Cintorínska vedie pohľad na priečelie kostolu na Ondrejskom cintoríne a cez Námestie SNP na Kalvínsky kostol.

•Problémová mapa

Z hľadiska širšej mierky patrí medzi najvýraznejšie prekážky rozvoju územia v lokalite Kamenného námestia jeho súčasná image ako nejednoznačnej chaotickej lokality postavenej na okraji historického centra. V rámci samotnej oblasti sa nachádza niekoľko stretov a konfliktov. Z hľadiska urbanizmu miesta je výrazným nedostatkom chýbajúca zástavba na niekoľkých miestach, čo spôsobuje ešte väčšie vizuálne a prevádzkové trieštenie priestoru. K nižšej čitateľnosti prispievajú plochy solitérnych reklamných stojanov a fragmenty parkovacích plôch, ktoré znižujú možnosti pešiemu pohybu a znižujú schopnosť samotnej orientácie užívateľov v priestore. Príležitosťou v území je existujúci mestský koridor, ktorý zabezpečuje prepojenie územia s nábrežím. Pešia a cyklistická prevádzka je v tomto smere limitovaná nejednoznačným dopravným usporiadaním. Vzhľadom na existujúcu funkciu bývania za obchodným domom Tesco pôsobí plocha vnútrobloku s odstavným parkoviskom ako neprehľadný priestor. Pešie chodníky a priechody vnútrobloku sú frekventované, nie však určené k dlhšiemu pobytu pretože svojim nedefinovaným charakterom vytvárajú prostredie, ktoré sú potenciálnym zdrojom negatívnych sociálnych väzieb.

•Mapa zelene

Zastúpenie vegetačných prvkov v území Kamenného námestia nie je veľké. Celkovo sa tu nachádzajú dve stromoradia, niekoľko skupín stromov a solitérnych jedincov. Územie má neucelený charakter a zeleň je z kompozičného hľadiska usporiadaná vo fragmentoch bez akéhokoľvek rádu. Napriek malému počtu je druhové zloženie rozmanité. Prevládajúce dreviny jednotlivých plôch územia sú:

Sophora japonica, Acer pseudoplatanus, Acer platanoides, Fraxinus ornus, Fraxinus excelsior, Magnolia cobus, Ailanthus altissima, Tilia cordata, Paulownia tomentosa a Prunus sp. Nachádza sa tu väčší počet neperspektívnych drevín predovšetkým v priestore vnútrobloku za obchodným domom Tesco. Hodnotnejšie stromy sa nachádzajú na západe územia pred objektom Starej tržnice.

Obr. 60: Kamenné námestie - mapa zelene

a kontingenčná tabuľka

Vývojové štádium	Sadovnícka hodnota					záhony	Celkom
	1	2	3	4	5		
1			1				1
2		4	11	1			16
3		1	32	14			47
4			23	18	1		42
5							0
záhony						2	2
Celkom	1	5	67	33	1	2	108

16. ŠTÚROVA ULICA

•História

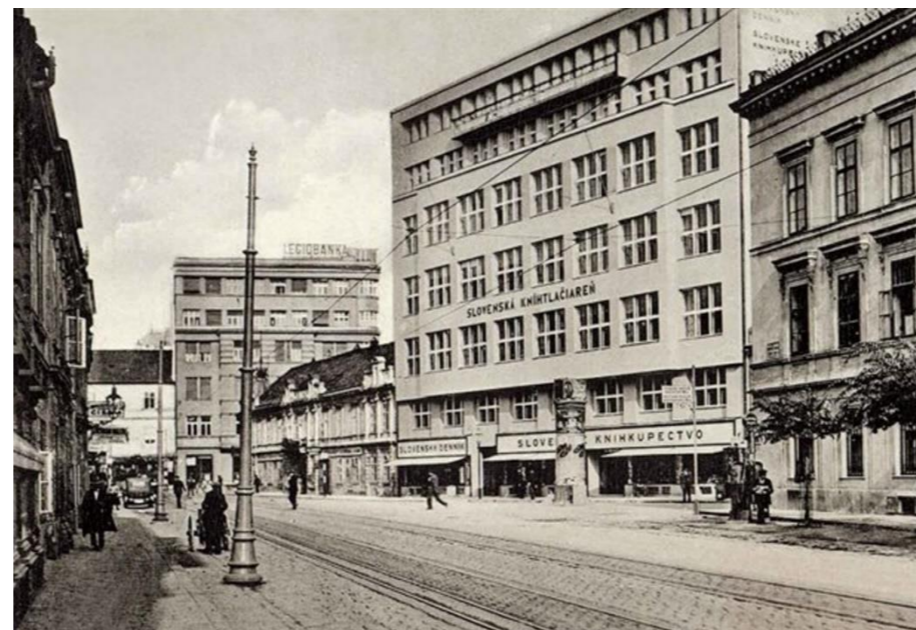
V stredoveku priestor Štúrovej ulice zaberali mestské záhrady, ktorých pozostatky boli viditeľné ešte v 19. storočí. Od 18 storočia ulica naberá celomestský význam. V danom období ulica spájala systém námestí pred Opevnením Vnútorného mesta s nábřežím Dunaja. Postupne bola známa pod viacerými menami ako Landerergasse (1829, Landererova ulica), platea Landeriana (1836), Barros utca (1877, Barosova ulica), Landerer utca (1890), Baross Gábor út (1891, 1894), Barošova ulica (po roku 1918), Šrobárova ulica (po roku 1920), Štúrova ulica (po roku 1921). V 90. rokoch bola pre výstavbu Starého mosta zregulovaná podľa regulačného plánu z roku 1889 a stala sa dôležitou komunikáciou, ktorá prepojila mesto s Dunajským nábřežím (PAULINIOVÁ a ČUPKOVÁ, 2015).

•Súčasný stav a urbanizmus

Štúrova ulica patrí k jedným z najznámejších ulíc Bratislavy. Jej priebeh je vymedzený južným okrajom Námestia SNP, dotýka sa Kamenného námestia, kde pokračuje južným smerom až k nábřežiu Dunaja. Ulica je definovaná historickou zástavbou nájomných domov v neorenesančnom a neobarokovom štýle a modernými budovami finančných inštitúcií. V juhovýchodnej časti na ulicu nadväzuje Šafárikovo námestie, ktoré spolu s ulicou prispelo k vzniku reprezentatívnej štvrte pravidelnej blokovej mestskej zástavby s budovami so zaujímavými priečeliami. Štúrova ulica patrí medzi architektonicky a výtvarne hodnotný lineárny prvok mesta, ktorého význam je v súčasnosti potlačený. V roku 2015 prebehla rekonštrukcia električkovej trasy a dopravného priestoru, ktorý však v súčasnosti neodráža významnosť a potenciál tohto verejného priestoru.

Obr. 61: Historický pohľad na Barosovu ulicu (dnešná Štúrova ulica)

Obr. 62: Historický pohľad – vyústenie Jesenského ulice, nová zástavba

Obr. 63: Historický pohľad – Štúrova ulica ako významný peší ťah

Obr. 64: Secesná budova bývalej kaviarne Tulipán

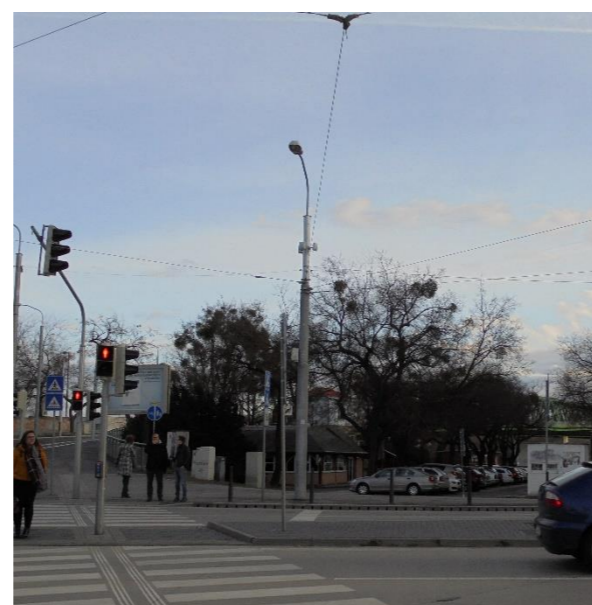
Obr. 65: Pohľad do ulice a jej architektúru

Obr. 66: Budova Generálnej prokuratúry na pozadí

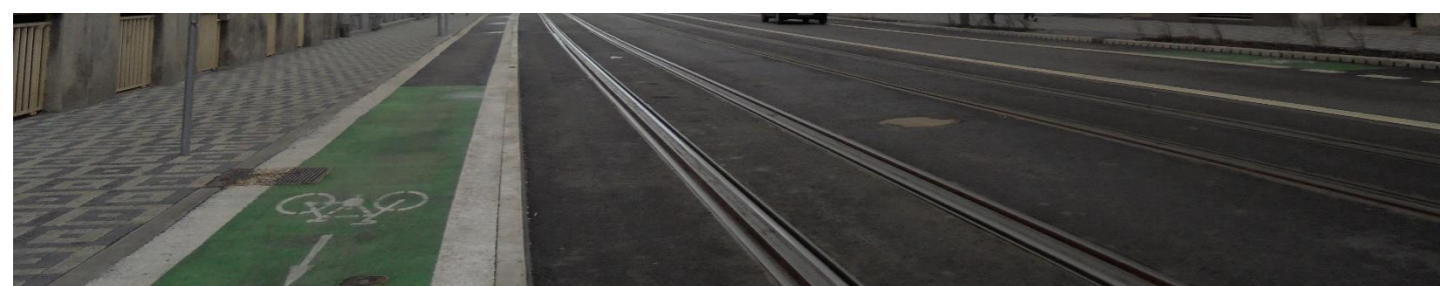
Obr. 67: Pohľad od Univerzity Komenského

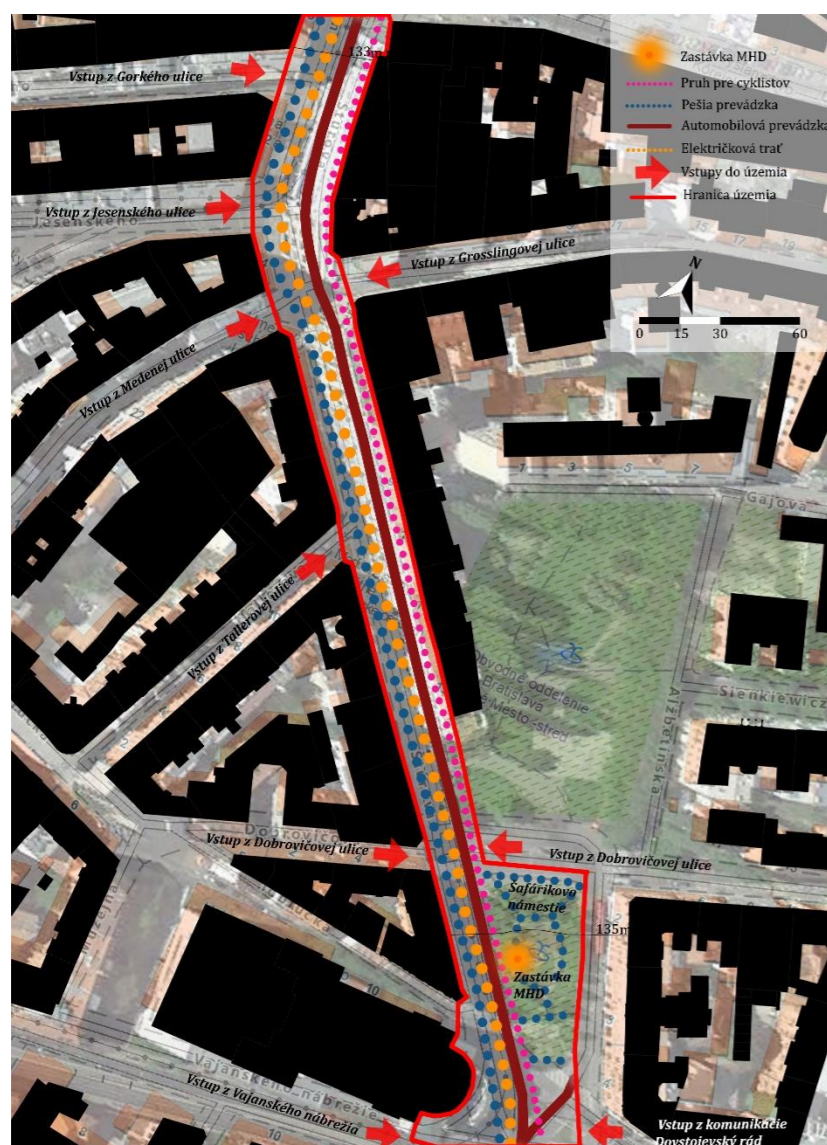
Obr. 68: Prechod k Fajnorovmu nábrežiu

Obr. 70: Aula Univerzity Komenského

Obr. 69. Rekonštruované povrchy, prioritné postavenie dopravy

Obr. 71: Štúrova ulica – mapa prevádzky

•Analýza prevádzky

Štúrova ulica je v súčasnosti mierne dopravne zaťaženým priestorom s kategóriami automobilového, električkového a cyklistického transportu. Územie je napojené na systém mestskej hromadnej dopravy so zastávkou električkovej trasy na Šafárikovom námestí. Dopravne sa napája na vnútorný dopravný oblúk – cestu I. triedy na Vajanského nábreží a Dostojevského rád, ktorý dopravne obsluhuje centrálnu časť Starého mesta. Pešia

Obr. 72: Štúrova ulica – mapa funkcií

•Analýza funkcií

Štúrovu ulicu možno charakterizovať ako priestor, ktorý poskytuje paletu rôznych funkcií. Najvýznamnejšiu zložku tvoria zariadenia

Obr. 73: Štúrova ulica – mapa esteticko-vizuálnych hodnôt a problémov*

pre bývanie s podvojnou funkciou pre obchod, služby, stravovanie a administratívu dotvárajúce charakter parteru ulice. V severnej časti je umiestnené zázemie administratívnych zariadení ako je Generálna prokuratúra, Československá obchodná banka alebo Slovenská sporiteľňa. Funkcie verejného priestoru, ktorý prináleží mestskému centru dopĺňujú zariadenia pre kultúru a umenie nachádzajúce sa v bezprostrednej blízkosti riešeného územia.

* Mapa esteticko-vizuálnych hodnôt: 1-Univerzita Komenského, 2–časť Šafárikovho námestia, 3. Palác Vidora Csákyho, 4-secesná budova bývalej kaviarne Tulipán, 5-Generálna prokuratúra, 6-Lusor

•Analýza esteticko vizuálnych hodnôt a problémov

Z hľadiska esteticky-vizuálneho vnímania priestoru je možné hromadne hodnotiť ako pozitívny prvok prítomnosť historickej zástavby s významnou architektonickou hodnotou. Medzi najdôležitejšie objekty nachádzajúce sa v území patrí národná kultúrna pamiatka – novobaroková stavba palácu Vidora Csákyho, secesná budova na rohu Tallerovej ulice, kde v minulosti sídlila vyhľadávaná bratislavská kaviareň Tulipán. Na území sa taktiež nachádzajú pamiatky slovenského a českého funkcionalizmu – Generálna prokuratúra a polyfunkčný dom Luxor s bytovými, kancelárskymi a obchodnými jednotkami alebo budova Univerzity Komenského na nároží Štúrovej ulice a Vajanského nábrežia. O návrhy v tomto smere sa zaslúžili architekti Emil Belluš, Jan Víšek a František Krupka.

Medzi negatíva v území možno hodnotiť neupravený priestor Šafárikovho námestia, ktoré na základe hodnotenia zo strany verejnosti pôsobí ako: „opustený, mŕtvý, rozbitý a fragmentovaný“ verejný priestor.

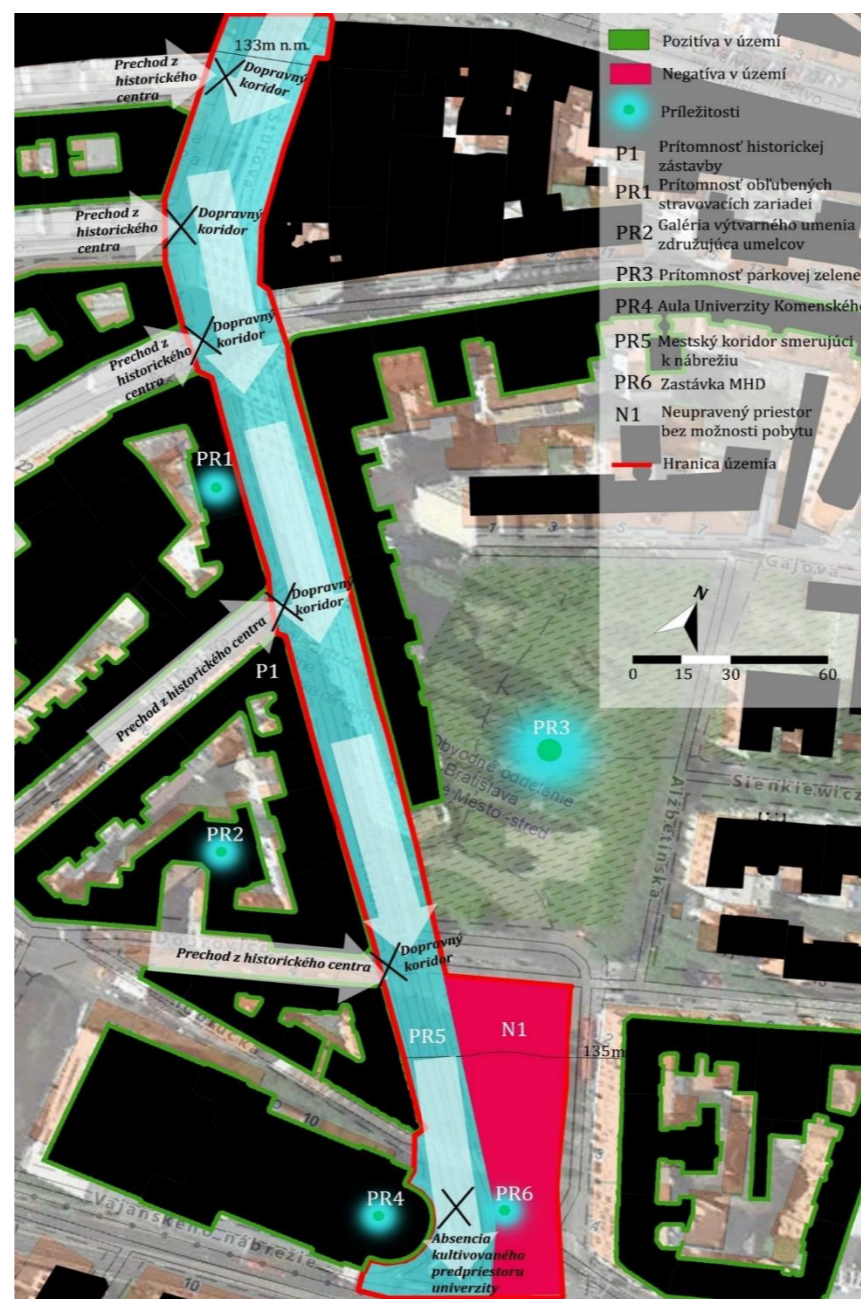
Štúrova ulica je z vizuálnej stránky dlhou lineárnou osou bez väzby na body zastavenia a vytvára tak vizuálne a psychologicky neatraktívny priestor.

•Problémová mapa

K hlavným konfliktom, ktoré boli na území Štúrovej ulice analyzované patrí predovšetkým nízka preferencia pešej prevádzky v dôsledku neatraktívne pojatého priestoru ulice. Chýbajúci dôraz na nadväznosť uličného priestoru na historické jadro spolu s konfliktom premávajúcej dopravy spôsobuje z pohľadu chodca jeho užívateľské vyčlenenie.

Medzi ďalší stret v území je radený hodnotený verejný priestor - Šafárikovho námestia pred Univerzitou Komenského, ktorý v súčasnom stave neodpovedá jeho funkcií reprezentatívneho predpriestoru univerzity

Vyššia vegetácia je vylúčená v dôsledku ochranných pásiem veľkého počtu podzemnej infraštruktúry. Napriek tomu sa v území ulice nenachádza žiadna forma zelene, ktorá by mohla slúžiť ako jej kompenzácia.

Obr. 74: Štúrova ulica – Problémová mapa

17. FAJNOROVO NÁBREŽIE

•História

Historicky bolo územie dnešného Fajnorovho nábrežia súčasťou južných bratislavských predmestí nachádzajúcich sa za hradbami historického jadra. Územie predmestia bolo pôvodne členené Dunajskými ramenami na tri hlavné ostrovy. V 19. storočí prišlo k zasypaniu jedného z ramien a vyrovnaniu brehu Dunaja, čím sa vytvorili nové plochy pre budúcu zástavbu na Fajnorovom nábreží. Koncom storočia prišlo v dôsledku rozširovania železničnej siete v Uhorsku k vybudovaniu prvého železničného mostu. Výstavbu stabilného mostu umožnil predovšetkým fakt, že brehy Dunaja boli v tom období už spevnené a tok rieky regulovaný. Z hľadiska dopravného priestoru bol most rozdelený na tri časti – pešiu, cestnú a železničnú. Názov mostu sa od jeho vzniku niekoľko krát zmenil, a to od mostu Františka Jozefa cez Červenej armády a Štefánikov most až k súčasnému názvu Starý most.

Rieka Dunaj sa historicky spája s lodnou dopravou, vďaka ktorej sa rieka stala dôležitou obchodnou tepnou. V 19. storočí bola zahájená prvá rekreačná plavba parníkom z Viedne do Budapešti, pričom trasa prechádzala Prešporkom*. Pre veľký úspech bola v Bratislave založená Prvá dunajská paroplavebná spoločnosť.

Miesto dnešného Fjanorovho nábrežia sa stalo vďaka svojej výhodnej polohe k mestskému centru prestížnou lokalitou pre založenie dôležitých inštitúcií. Na začiatku 20. storočia v roku 1903 tu bola založená Odborná škola kovorobná – dnešná Stredná priemyselná škola strojnícka a o niekoľko rokov neskôr tu vzniká hlavná budova dnešného Slovenského národného múzea pôvodne postavená ako pobočka Českého zemédelského múzea .

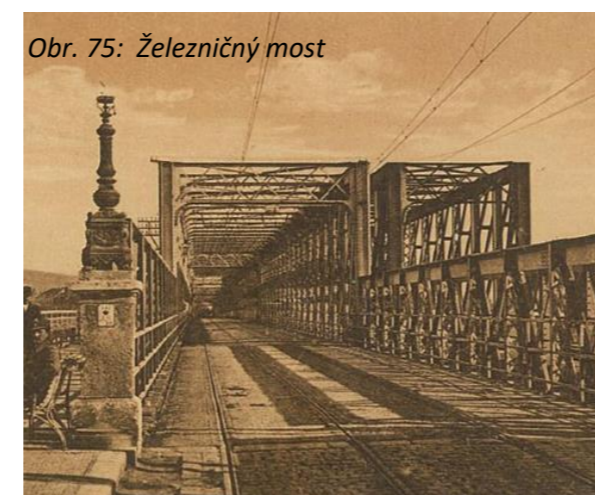
* alebo Presburg označuje starý názov Bratislavy

Nábrežie v tej dobe nieslo meno sochára Jána Fadrusza, ktorý sa do povedomia Bratislavy zapísal predovšetkým pre svoj výtvar jazdeckej sochy Márie Terézie, ktorá bola toho času umiestnená na nábreží pred dnešným múzeom (SALNER et al., 1990).

•Súčasný stav a urbanizmus územia

Územie Fajnorovho nábrežia je svojou významnou polohou pri vodnom toku rieky Dunaj a zároveň blízkosťou k centru mesta verejným priestorom predurčeným k celomestskému významu. Riešené územie nábrežia je definované vodným tokom a líniou zástavby budov Univerzity Komenského, Strednej priemyselnej školy strojníckej a Slovenským národným múzeom.

V súčasnosti je Fajnorovo nábrežie priestorom, ktorý svojim kompozičným usporiadaním a funkčnosťou nezodpovedá kritériám kvalitného verejného priestoru. Nábrežia je v súčasnosti využívané v dvoch peších líniách. Horná pešia trasa nad protipovodňovým múrikom, tvorená asfaltovým chodníkom, je oklieštená plochami pozdĺžneho parkovania a komunikáciou jednosmernej dopravy. Dolná pešia trasa sa nachádza vo väčšom kontakte so samotnou riekou a zabezpečuje dostupnosť k Osobnému prístavu. Trasy fungujú ako peší koridor, ktorý prepája susedné kvalitnejšie plochy nábrežia u nákupného centra Eurovea a Rázusovo nábrežie pri budove Slovenského národného múzea.

Obr. 76: Pohľad na nábrežie a múzeum s jazdeckou sochou Márie Terézie

Obr. 77: História – Nábrežie Dunaja pred Odbornou školou kovorobnou

Obr. 79: Zanedbané plochy na nábřeží

Obr. 80: Plocha parkoviska

Obr. 81. Prechod k upravenému nábřežiu pri Eurovei

Obr. 82. Výhľad na rieku a krajinu

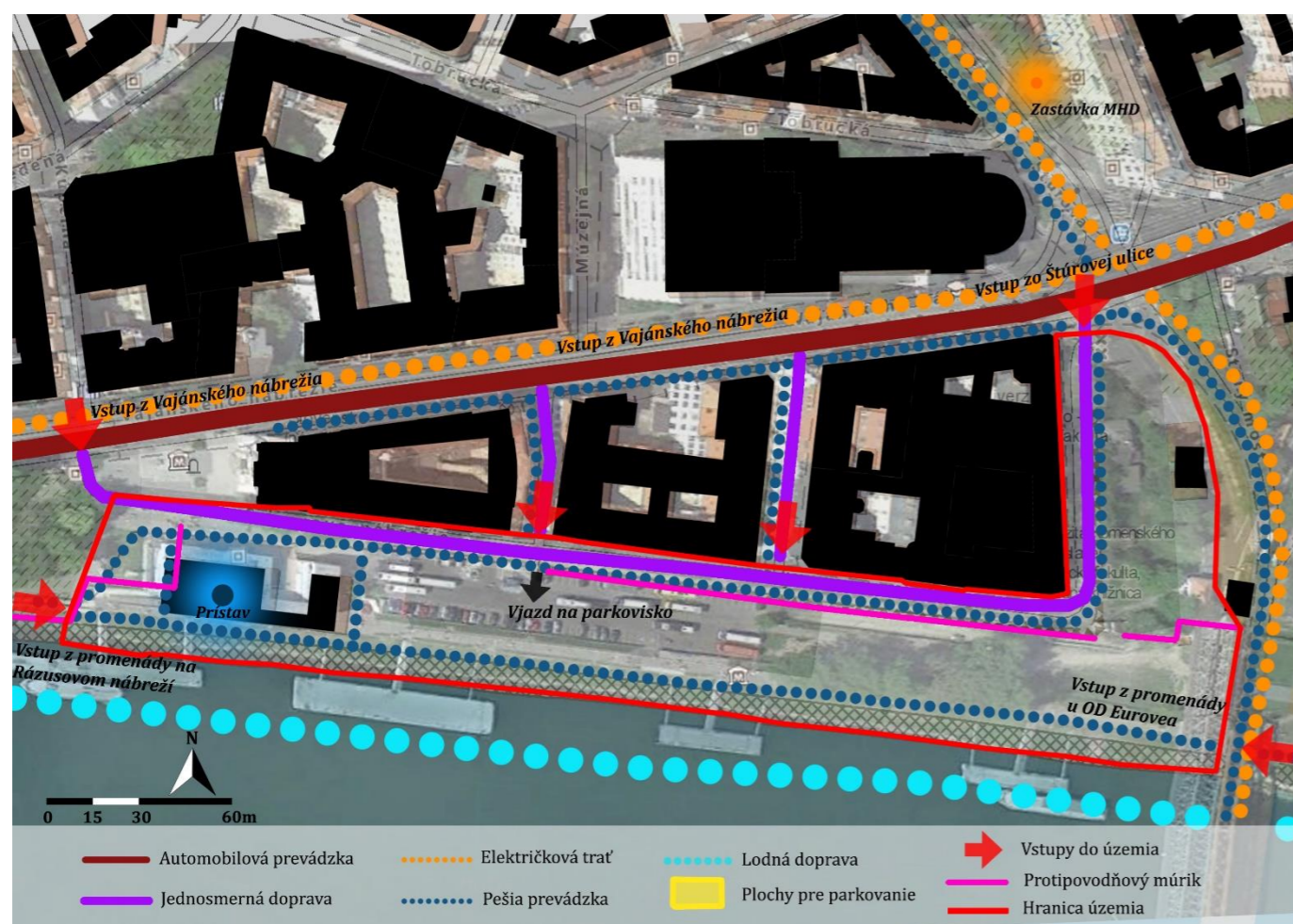
Obr. 83: Stávajúca asfaltová plocha chodníku pri rieke

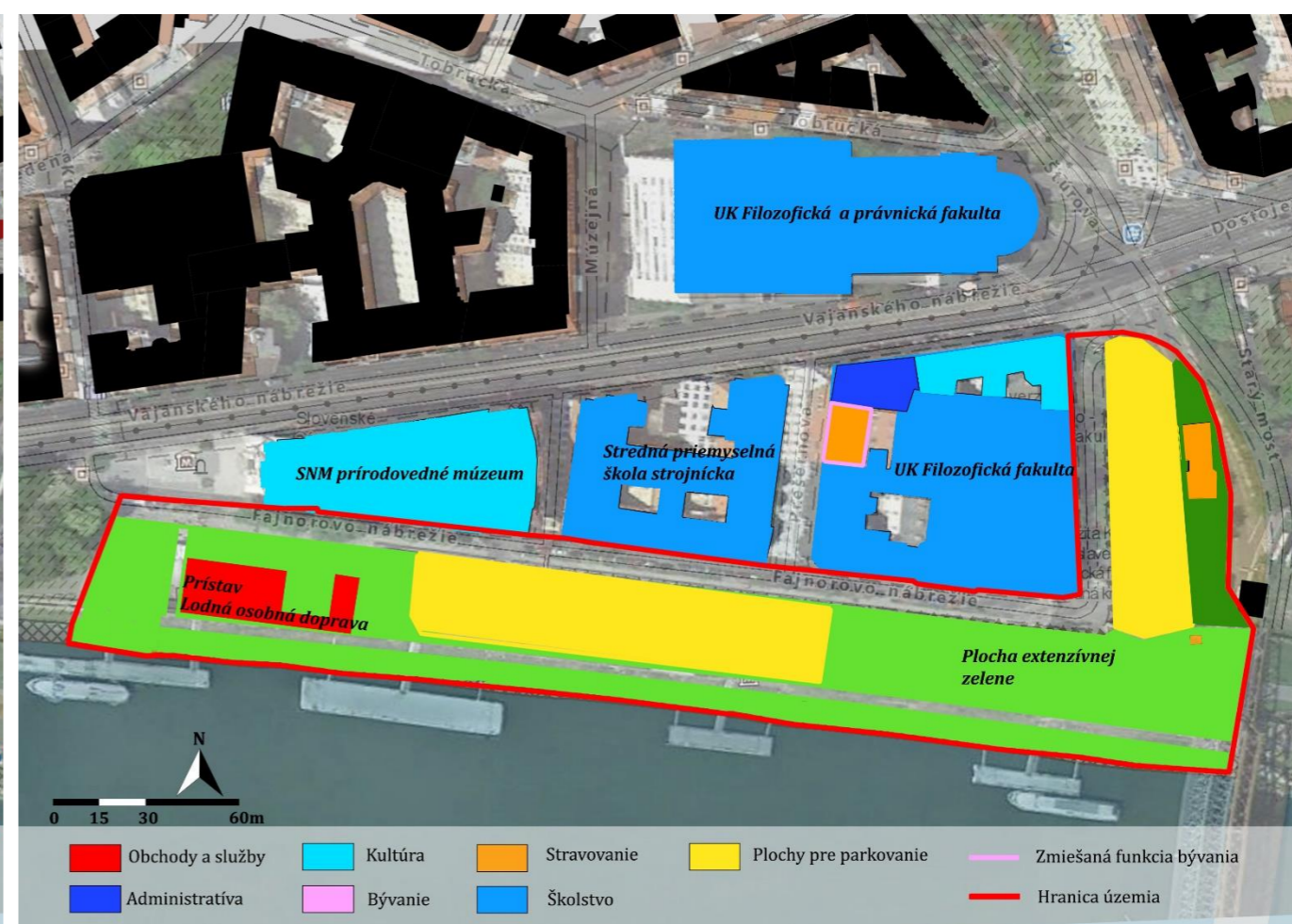
Obr. 84: Pohľad zo Strednej priemyselnej školy

Obr. 85: Budova prístavu neodpovedajúca moderným štandardom

Obr. 86: Fajnotovo nábrežie – mapa prevádzky

Obr.87: Fajnotovo nábrežie – mapa funkcií

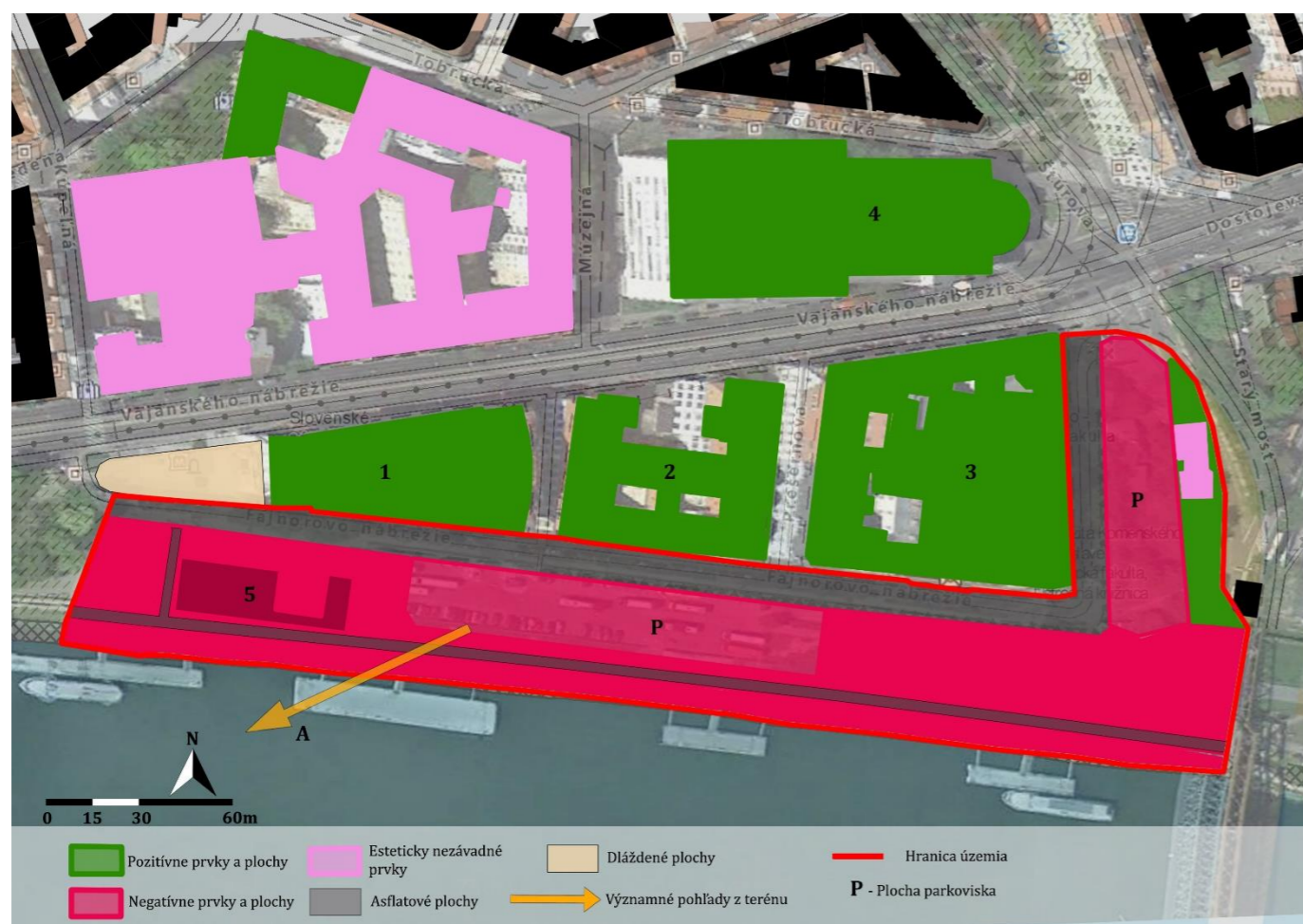
•Analýza prevádzky

Územie Fajnotovo nábrežia je dostupné z niekoľkých smerov. Z centrálnej polohy mesta je prístup k nábrežiu zabezpečený zo Štúrovej ulice a z ulice Vajánske nábrežie. V línii samotného nábrežia je lokalita vo východnej časti prístupná z ulice Pribinova, ktorá prepája nábrežie s revitalizovanou časťou u obchodného centra Eurovea a zo západu je oblasť prístupná z Rázusovho nábrežia. Lokalita je dobre obsluhovaná mestskou hromadnou dopravou. Najbližšia zastávka električky sa nachádza na vyústení Štúrovej ulice. Automobilová doprava je v území obmedzená na jednosmernú prevádzku. Značná plocha nábrežia v súčasnosti slúži ako plocha pre parkovanie, väčšinou krátkodobého charakteru,

ktorú využívajú návštevníci okolitých inštitúcií. Hlavné plochy parkovísk sa nachádzajú pred Univerzitou Komenského a pri objekte Osobného prístavu. Hlavný ťah pešej prevádzky je vedený v súvislosti s lineárnym prvkom rieky a prítomnosťou príslušných inštitúcií.

•Analýza funkcií

Z hľadiska typu funkcií, ktoré súčasne poskytujú príslušné inštitúcie je možné vyvodiť, že územie má predovšetkým charakter edukačného a rekreačného významu.

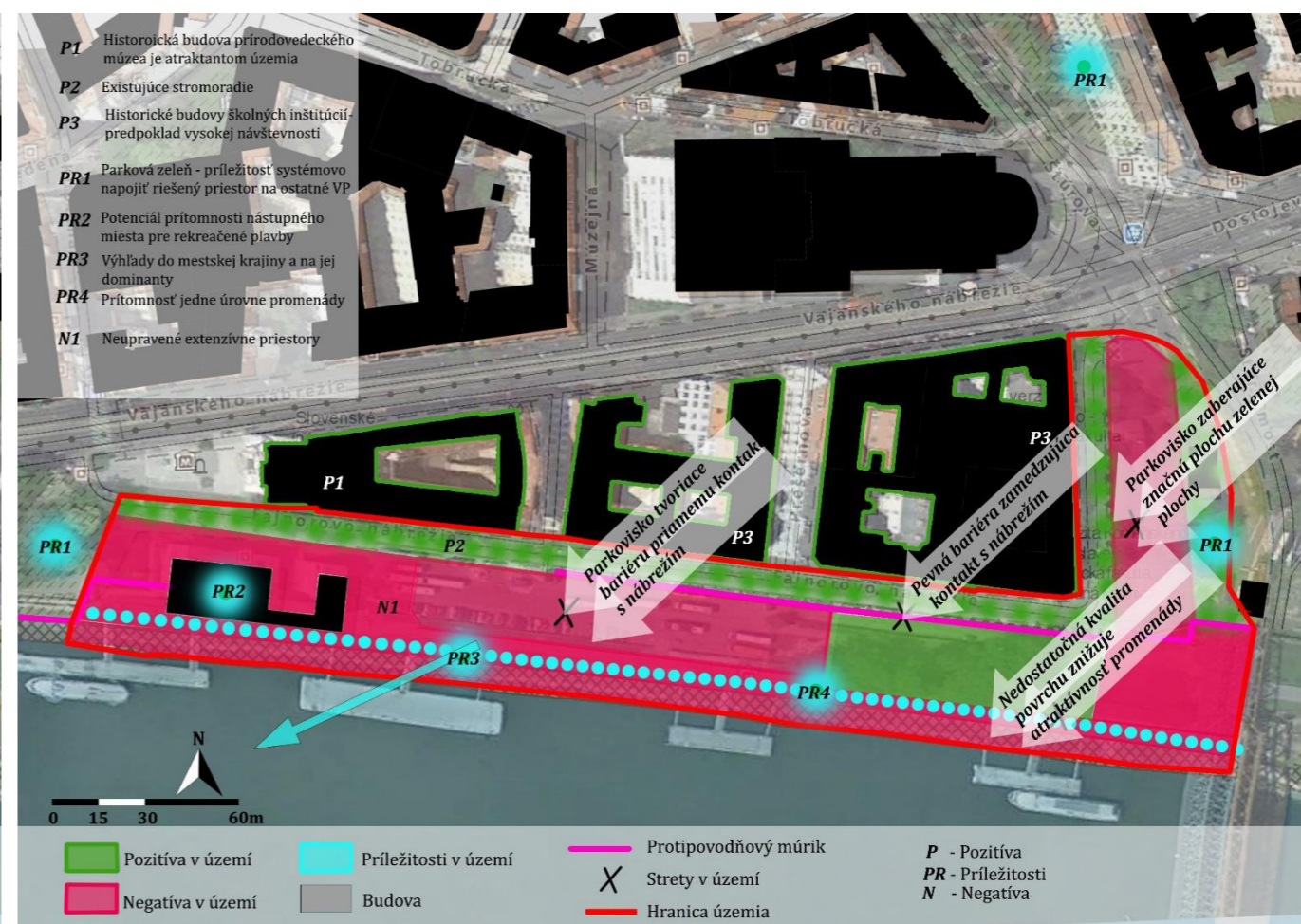

Obr. 88: Fajnorovo nábrežie - Mapa esteticko-vizuálnych hodnôt a problémov*

• Analýza esteticko-vizuálnych hodnôt a problémov

Medzi esteticky pozitívne prvky na Fajnorovom nábreží možno hodnotiť objekty historických budov Univerzity Komenského, Strednej priemyselnej školy strojníckej a Slovenského národného múzea. Za esteticky nevyhovujúce prvky sú považované neudržiavané extenzívne plochy zelene ako aj nekvalitné povrchy použité v dolných častiach pešej trasy. Za ďalší negatívne hodnotený objekt je Osobný prístav lodnej dopravy. Technický stav objektu Osobného prístavu neodpovedá súčasným požiadavkám

* Mapa esteticko-vizuálna: 1. Slovenské národné múzeum, 2. Stredná priemyselná škola strojnícka, 3. Filozofická fakulta Univerzity Komenského, A - pohľad na riečnu krajinu a most SNP

Obr. 89: Fajnorovo nábrežie - Problémová mapa

• Problémová mapa

Medzi hlavné konflikty v území patrí predovšetkým nízka podpora pešej prevádzky a neschopnosť priestoru využiť svoj potenciál a poskytnúť jeho užívateľom možnosť pobytu. Problém spočíva v nízkej kvalite povrchov a v existujúcich bariérach nadzemného parkovania. Prítomnosť osobného prístavu vytvára príležitosti rekreačného využitia územia avšak jeho súčasný stav a využitie nereaguje na potenciál, ktorý by z ekonomického hľadiska mohol priniesť. Edukačné zariadenia predpokladajú vysokú mobilitu

a komfortu jeho užívateľov čo súvisí aj s jeho vizuálnym stvárnením, absenciou poskytovania viacerých služieb a jeho celkovým vnímaním v rámci priestoru nábrežia.

Medzi vizuálne pozitívne sú začlenené pohľady na riečnu krajinu a zeleň protiľahlej strany Dunaja, ako aj pohľad na jednu z mestských dominánt technickej stavby mostu SNP a bývalého železničného Starého mostu. Ich hmota a silueta je neoddeliteľnou súčasťou panorámy mesta.

mladých užívateľov, ktorým nie je v súčasnosti uspôsobený žiadny otvorený priestor

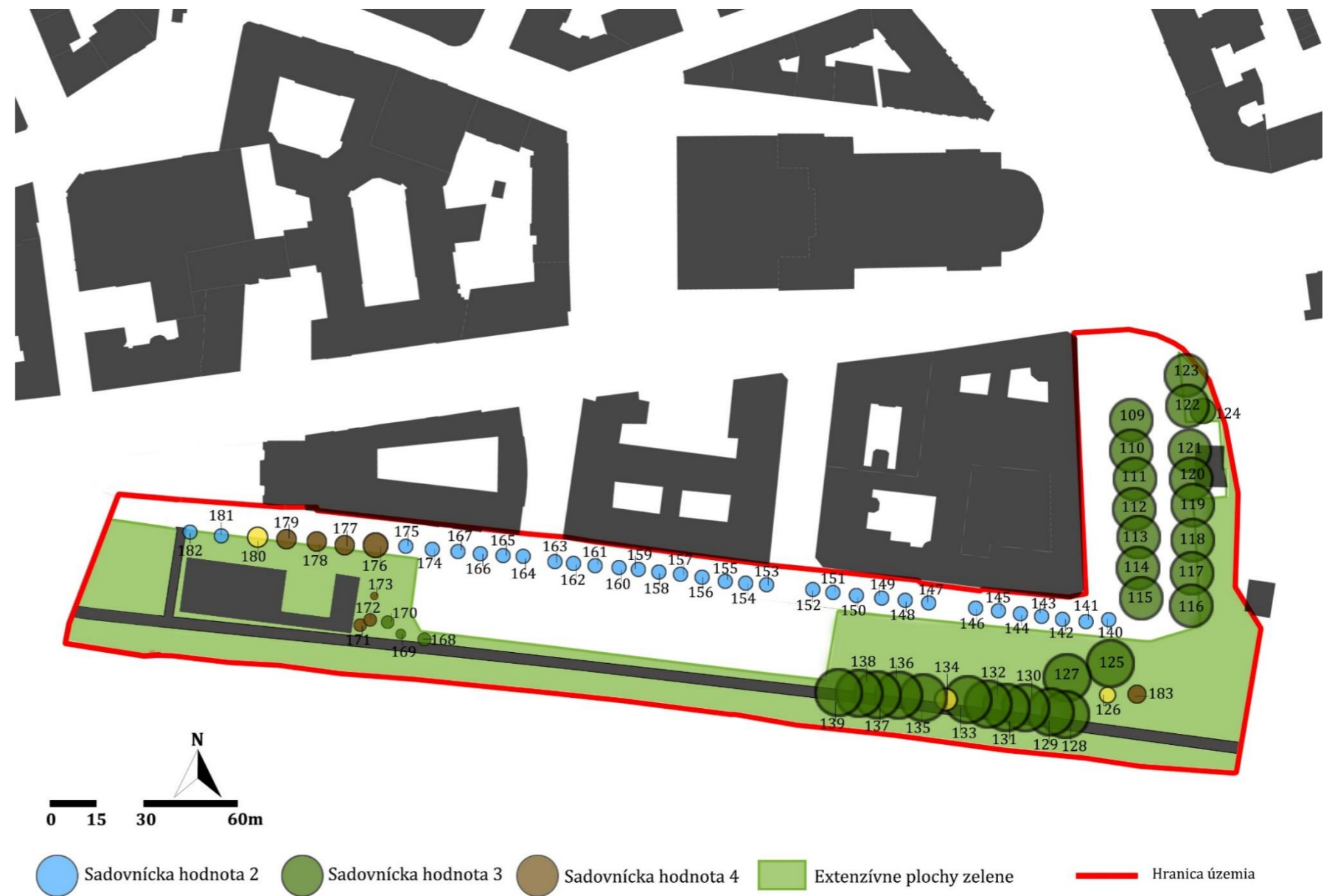
• *Mapa zelene*

Prvky zelene sú tu zastúpené predovšetkým vo forme stromoradií s dominantným zastúpením: *Sophora japonica*, *Fraxinus excelsior* a *Populus nigra*. Pobrežná zeleň je vyvinutá minimálne, prevažne sa jedná o extenzívne plochy tráv. Z kontingenčnej tabuľky je zrejmé, že väčšina jedincov má nadpriemerné sadovnícke hodnoty. Jedná sa predovšetkým o stromoradie mladých stromov *Fraxinus excelsior*. Priemerné hodnoty vykazujú dospelé jedince *Sophora japonica* v severnej časti územia. Neperspektívne dreviny so špatným zdravotným stavom sa nachádzajú na západe územia.

VÝCHODISKA PRE NÁVRH KAMENNÉHO NÁMESTIA, ŠTÚROVEJ ULICE A FAJNOROVHO NÁBREŽIA

- Potenciál miesta – bulvár → rieka
- Nové image miesta
- História – prítomnosť architektúry slovenskej moderny
- Prítomnosť umeleckých a študentských inštitúcií
- Absencia kvalitných povrchov a mobiliáru
- Absencia prvkov zelene
- Preluky - príležitosť pre vznik nových budov a zelených striech
- Nadradenosť dopravy
- Orientácia v priestore
- Zameranie sa na kvalitný verejný život

- Iniciatívy mesta v programe adaptácie na klimatické zmeny
- Geológia a morfológia územia

Vývojové štádium	Sadovnícka hodnota					záhony	Celkom
	1	2	3	4	5		
1							0
2		32					32
3			3	4			7
4			30	3	3		36
5							0
záhony						0	0
Celkom	0	32	33	7	3	0	75

Obr. 90: Fajnorovo nábrežie – mapa zelene a kontingenčná tabuľka

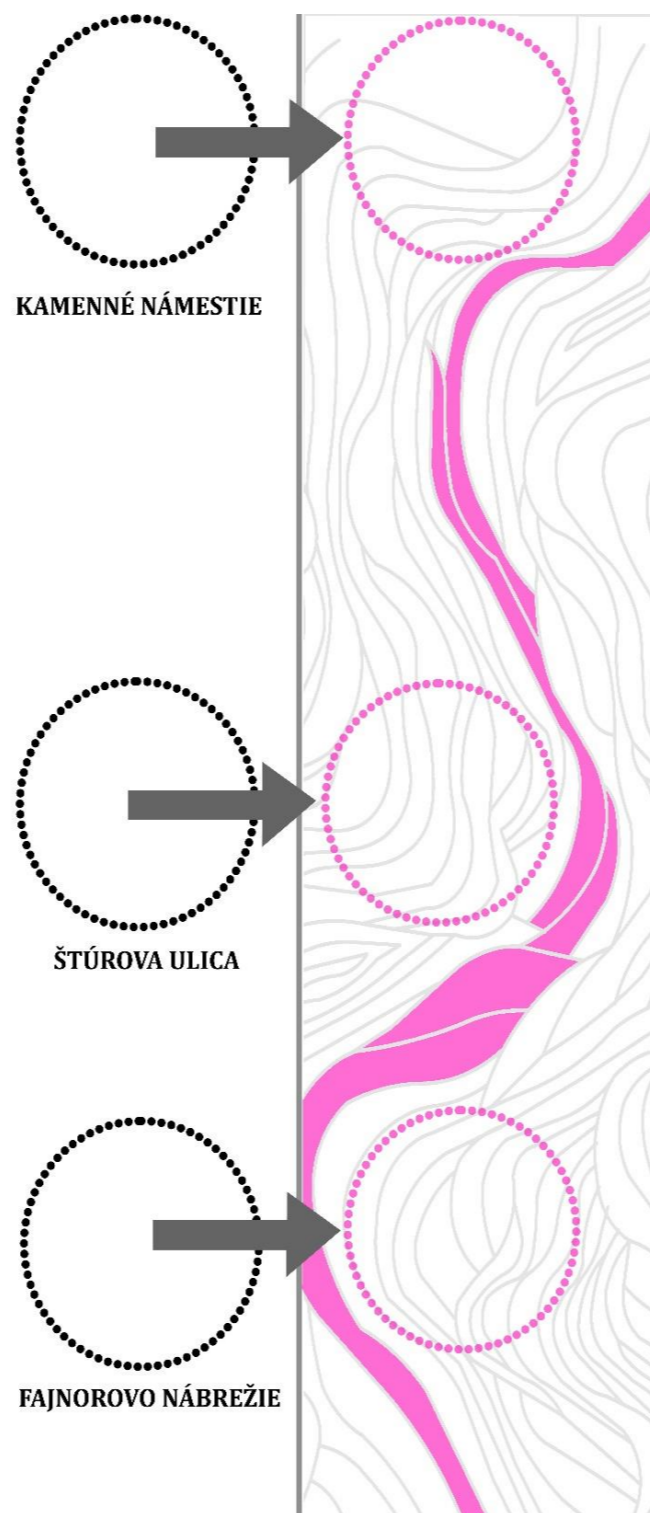
18. NÁVRH RIEŠENIA

•Koncept riešenia

Základný koncept vychádza z myšlienky rozprúdenia dnes strnulé a málo využívané verejné priestory na linke od Kamenného námestia smerom k nábrežiu Dunaja a novým dizajnom ich vrátiť do povedomia a života Bratislavčanov.

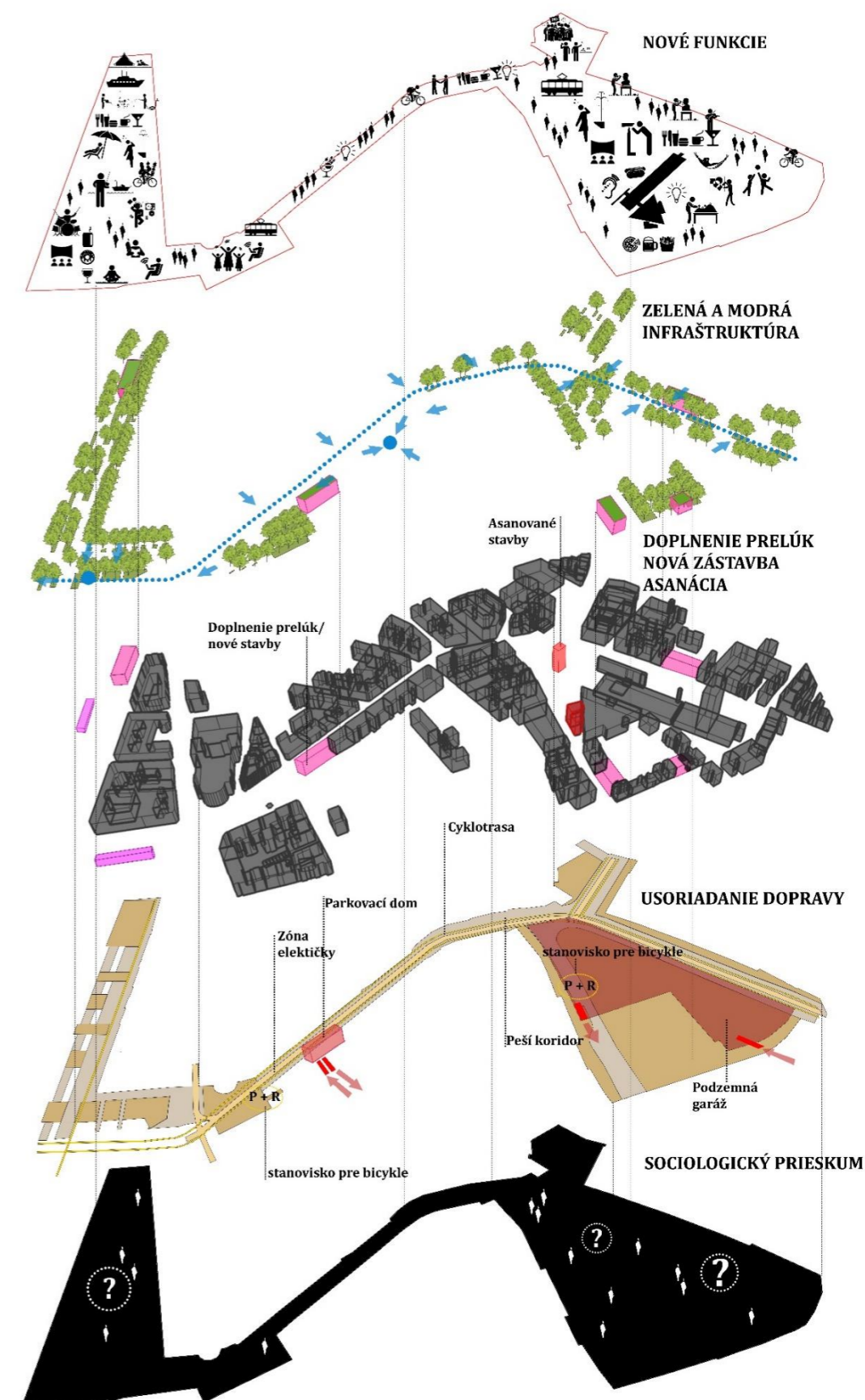
Koncept návrhu má niekoľko vrstiev, ktoré poskytujú základné východiska pre samotné riešenie. Na základe prieskumu verejnej mienky boli stanovené hlavné stratégie akými sa budú vybrané verejné priestory uberať. Za hlavný problém v území bolo definované existujúce nadradenie motorovej dopravy nad chodcom a prítomnosť veľkej miery nekvalitných asfaltových plôch, ktoré znižujú obývateľnosť priestoru. Koncept sa zameriava na vymedzenie plôch a ich preferencie z dopravného hľadiska, kde má prvoradá postavenie chodec, cyklista a mestská hromadná doprava. Statická doprava je presunutá pod úroveň terénu a využíva princíp „Park and Ride“ s napojením na mestskú hromadnú dopravu a cyklostanicu. Z hľadiska urbanizmu a jeho čitateľnosti sa koncept zameriava na vymedzenie základných problémových plôch prelúk a budov s predpokladom pre asanáciu. Doplnenie novej zástavby bude slúžiť pre rozvoj existujúcich funkcií a zároveň ako kompenzácia za asanované stavby.

Zvýšenie kvality priestoru a jeho koherentnosti spočíva aj v jeho napojení na zelenú a modrú infraštruktúru, ktorá reflektuje začínajúce snahy mesta o zapojenie sa do projektov adaptácie európskych miest na zmenu klímy ako aj ich zodpovednú politiku vo vzťahu k životnému prostrediu a zvýšenie kvality života obyvateľov. Východiskovou stratégiou je navrhnutie nových prvkov zelene, integrácia zelených striech na novú zástavbu a použitie priepustných dlažbových materiálov.

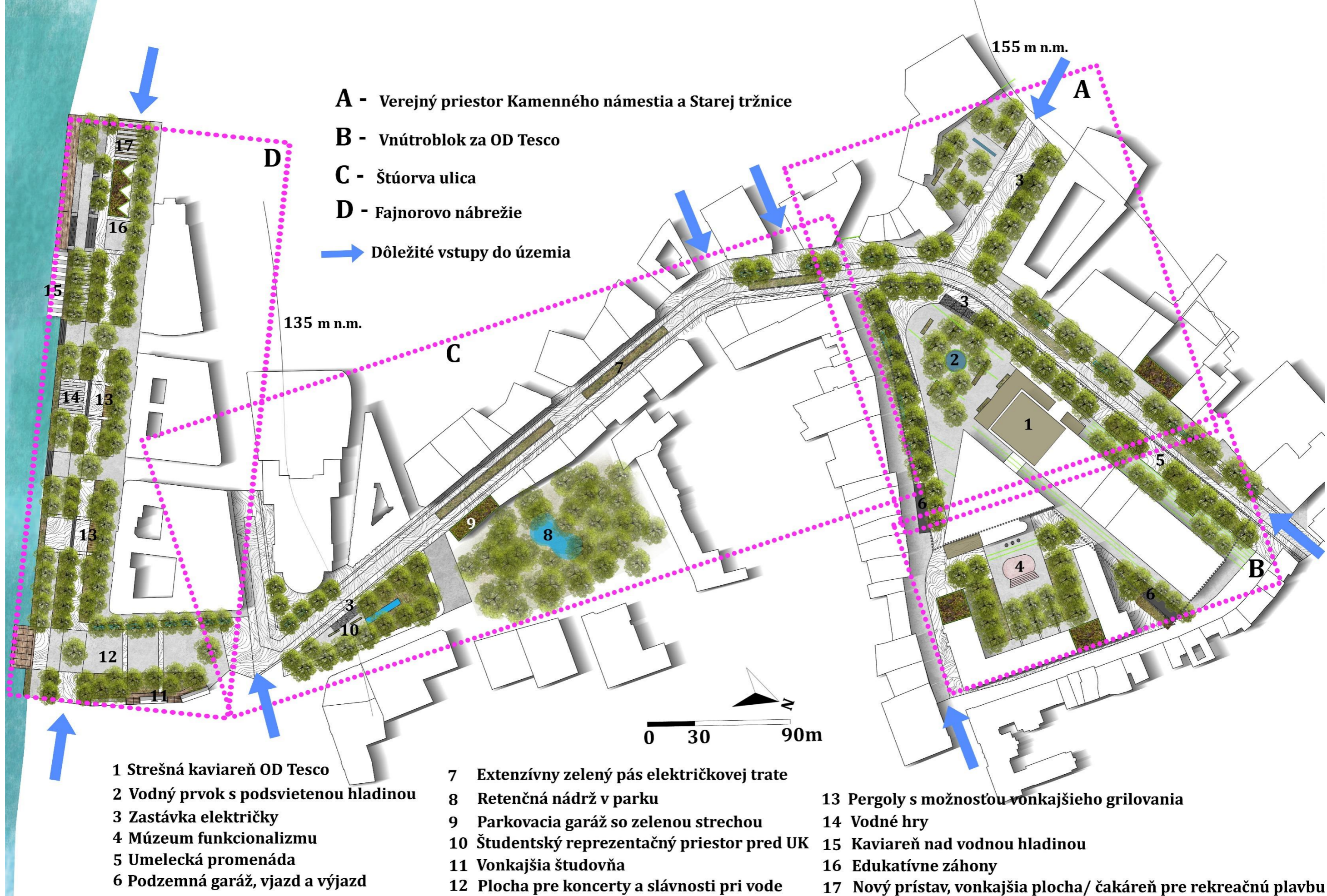

Obr. 91: Koncept riešenia

V stratégií zameriavajúcej sa na obyvateľov mesta je podstatné vytvorenie nového „image“ pre miesto, ktoré v súčasnosti nevyužíva svoj potenciál vzhľadom k svojej polohe a počtu ľudí, ktorí sa počas dňa na území vyskytujú. Užívatelia by územím nemali

Obr. 92: Vrstvy návrhu

Obr. 93: Návrhové riešenie

len prechádzať, ale svoj čas v ňom aj plnohodnotne stráviť. Existujúce prvky modernej architektúry, ktoré dominujú v severnej časti a prítomnosť fenoménu rieky na juhu dáva predpoklad k dotvoreniu priestoru v duchu moderného spoločenského centra, ktoré nebude konkurovať historickému centru ale bude jeho charakter dopĺňovať a upozorňovať na významné väzby a prepojenia s ním. Územie smerom od Kamenného námestia a Námestia SNP je za pomoci originálneho stvárnenie povrchov opticky rozprúdené smerom k rieke a využíva tak potenciál Štúrovej ulice stať sa mestským bulvárom, ktorý prepája centrum mesta s riekou.

•Verejný priestor Kamenného Námestia, Stará tržnica

Súčasným problémom verejného priestoru Kamenného námestia je jeho vnímanie z pohľadu obyvateľov ako: „špinavého neupraveného priestoru pred obchodným domom Tesco.“ Zároveň však v mentálnom obraze mesta predstavuje jeden z hlavných verejných priestorov Bratislavy. Priestoru je nutné dodať dôstojnosť a vniesť novú pozitívnu energiu za pomoci záhradne architektonických úprav. K dotvoreniu verejného priestoru bolo nutné stanoviť hlavné prvky, ktoré určujú jeho atmosféru a charakter. Jedná sa predovšetkým o modernú architektúru obchodného domu Tesco, ktorá predstavuje cennú pamiatku slovenského funkcionalizmu a dominuje celému priestoru námestia. Jeho čisto modernistický vzhľad predurčuje stvárnenie priestoru v zmysle použitia moderných materiálov a nových médií, ktoré sú v návrhu vyjadrené pomocou scénického osvetlenie prvkov a originálnych dlažbových prvkov z permeabilného materiálu. Prítomnosť Domu umenia ako ďalšieho príkladu modrenej architektúry dáva príležitosť využívať priestor ako plochu pre umelecké „performácie a happeningy“ a oživiť tak celkovú škálu aktivít. Pre zvýšenie obývateľnosti priestoru a zlepšenie mikroklimatických podmienok v meste je

v centrálnej ploche námestia navrhnutý prvok vodnej hladiny s fontánou, nakoľko voda vo svojej akejkoľvek forme zvyšuje atraktivitu a dôstojnosť priestoru. Navyše je interaktívnym prvkom podporujúcim pozitívne sociálne väzby.

Obr. 94: Návrhové riešenie – verejný priestor Kamenného námestia, Stará tržnica

Obr. 95: Vizualizácia: plocha námestia s centrálnym vodným prvkom

Plocha pred Starou tržnicou je miestom určeným pre kultúrne spoločenské udalosti, farmárske a „blešie“ trhy, ktoré podporujú miestnu výrobu a tradíciu. Zároveň tvorí jeden z prechodov do historického centra mesta.

Návrh sa taktiež zaoberá potenciálom miesta, ktorý sa skrýva v jeho vyšších úrovniach. Obchodný dom Tesco je centrálnym prvkom aj vzhľadom na svoju polohu v rámci mesta. Z úrovne strechy je možné pozorovať takmer všetky dominanty mesta a charakter okolitej krajiny. Návrh preto využíva možnosti plochej strechy na vybudovanie pobytového miesta vo vyšších úrovniach so strešnou kaviarňou a príležitostným letným kinom.

Pre lepšiu pešiu priechodnosť územia je Statická doprava odstránená z úrovne terénu pod zem. Návrh čiastočne využíva priestory podzemného parkoviska obchodného domu Tesco, ktoré sú rozšírené o mestské parcely. Cieľom je zabezpečiť verejné parkovanie a obmedziť tak pohyb automobilovej dopravy v centrálnych mestských častiach a zvýšenie mobility pomocou mestskej hromadnej dopravy a cyklodopravy. Plocha Kamenného námestia a priestoru pred Starou tržnicou je v jednej úrovni s dopravným priestorom a je chápaná ako jeden celok s rovnoprávnou možnosťou užívania pre všetky formy dopravy. Predsunutá zastávky mestskej hromadnej dopravy pred plochu námestia predstavuje možnosť jeho lepšieho prepojenie s okolím ako aj nenútenú formu pobytu verejnosti na námestí počas čakania na dopravný prostriedok.

Obr. 96: Vizualizácia: plocha pred Starou tržnicou

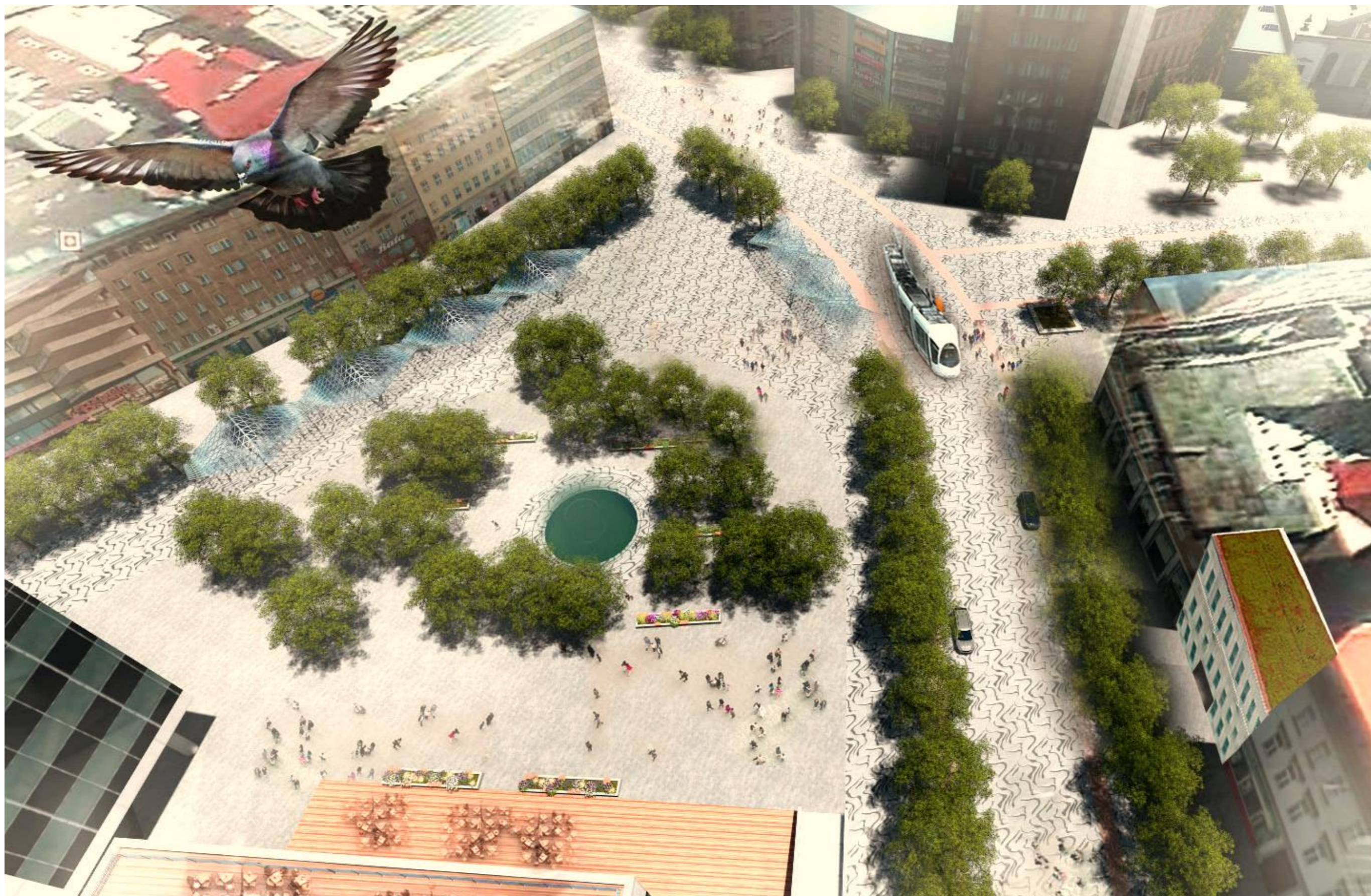

Obr. 97: Vizualizácia: možnosť letného premietania na streche OD Tesco

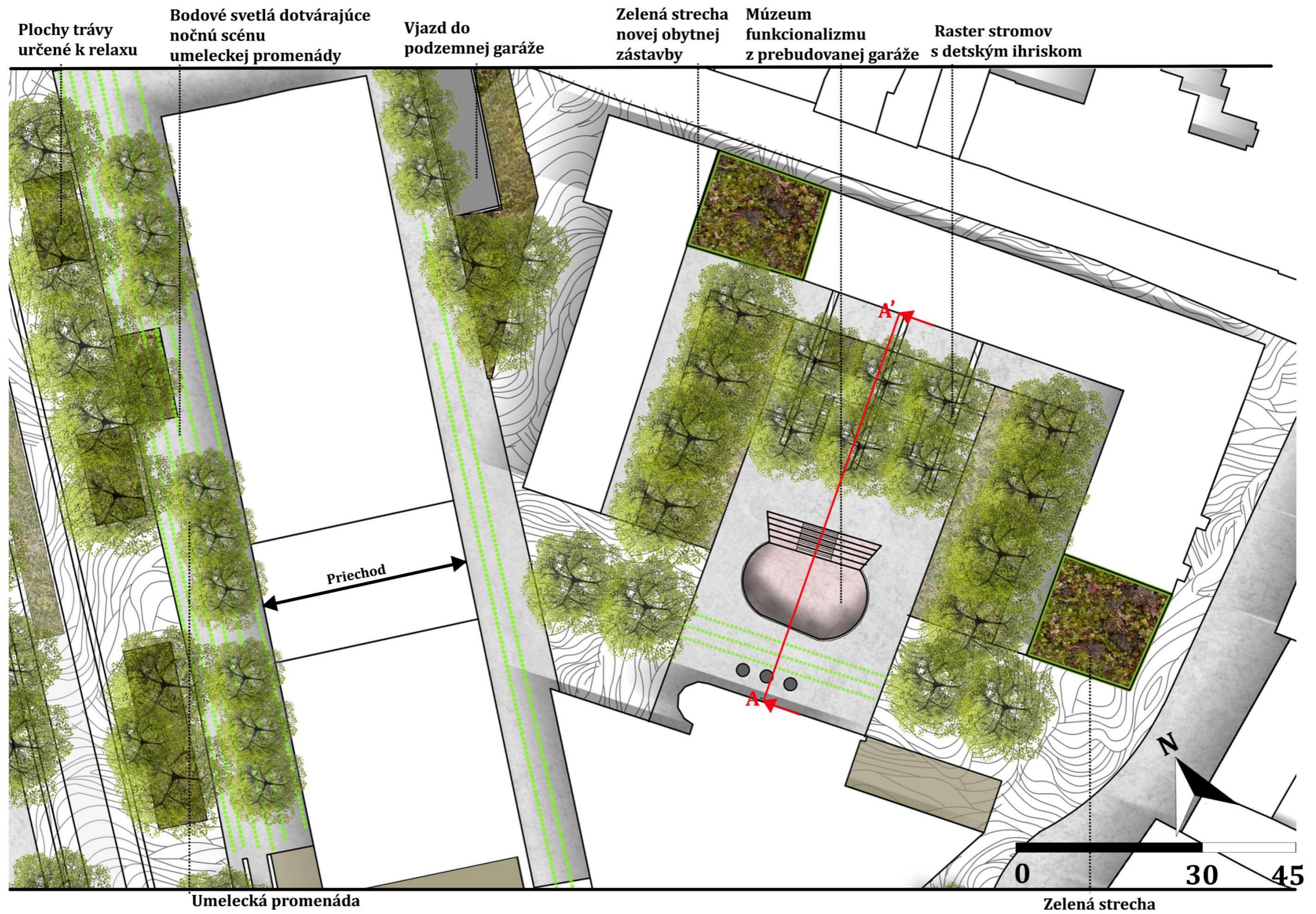
Obr. 98: Vizualizácia: výhľad zo strešnej kaviarne na dominanty mesta

Bratislava

Obr. 99: Vizualizácia: axonometria – plocha námestia

•Vnútroblok za Tescom

Obr. 100: Návrh riešenia – vnútroblok za Tescom

Na námestie z jeho severnej strany nadväzuje vnútroblok, tvorený z časti zadnou stranou budovy Tesca a príslušnými obytnými budovami. Problémy statickej dopravy a bariéry súčasného výjazdu podzemného parkovania, ktoré znemožňujú obyvateľom pohodlne užívať tento verejný priestor rieši navrhované rozšírenie podzemnej garáže a zároveň posunutie výjazdu smerom do ulice Dunajská. Návrh zapracováva využitie ostávajúceho priestoru výjazdu uprostred vnútrobloku a v rámci rekonštrukcie podzemnej garáže mení toto miesto na Galériu architektúry a slovenského funkcionalizmu zapustenú pod úroveň terénu. Miesto je prístupné ako z obchodného domu tak aj z exteriéru.

Výber náplne úzko súvisí s podporou identity ako architektonicky významnej lokality, ktorá je navštevovaná za účelom mnohých študentských a odborných exkurzií. Zvýšením počtu užívateľov priestoru sa zároveň zlepši bezpečnosť a kontrola dnes netransparentného tmavého priestoru za Tescom. Svoj priestor majú taktiež obyvatelia príslušných obytných domov, ktorý môžu svoj čas tráviť pod korunami stromov s dohľadom na detské ihrisko s drevenými prvkami, prípadne sa zapájať do verejných aktivít, ktoré sú v réžii navrhovanej galérie.

Priechod obchodného domu Tesco v západnej časti prepája priestor vnútrobloku s Umeleckou promenádou, ktorá tematicky nadväzuje na galériu. Priestor, ktorý slúžil autám bude zbytný mobiliárom a plochami udržiavanej trávy určenej k pobytu. Táto plocha zároveň slúži ako prezentačná vonkajšia galéria pre umelcov združených okolo Domu umenia. Celú kulisu príjemnej promenády dotvárajú tri rady stromov, ktoré čiastočne nadväzujú na existujúce stromoradie. Pre atraktívny nočný život je priestor doplnený o línie bodových svetiel v dlažbe a svetelných inštalácií.

Obr. 101: Rezopľad vnútrobloku A - A'

Obr. 102: Vizualizácia – Galéria architektúry a slovenského funkcionalizmu

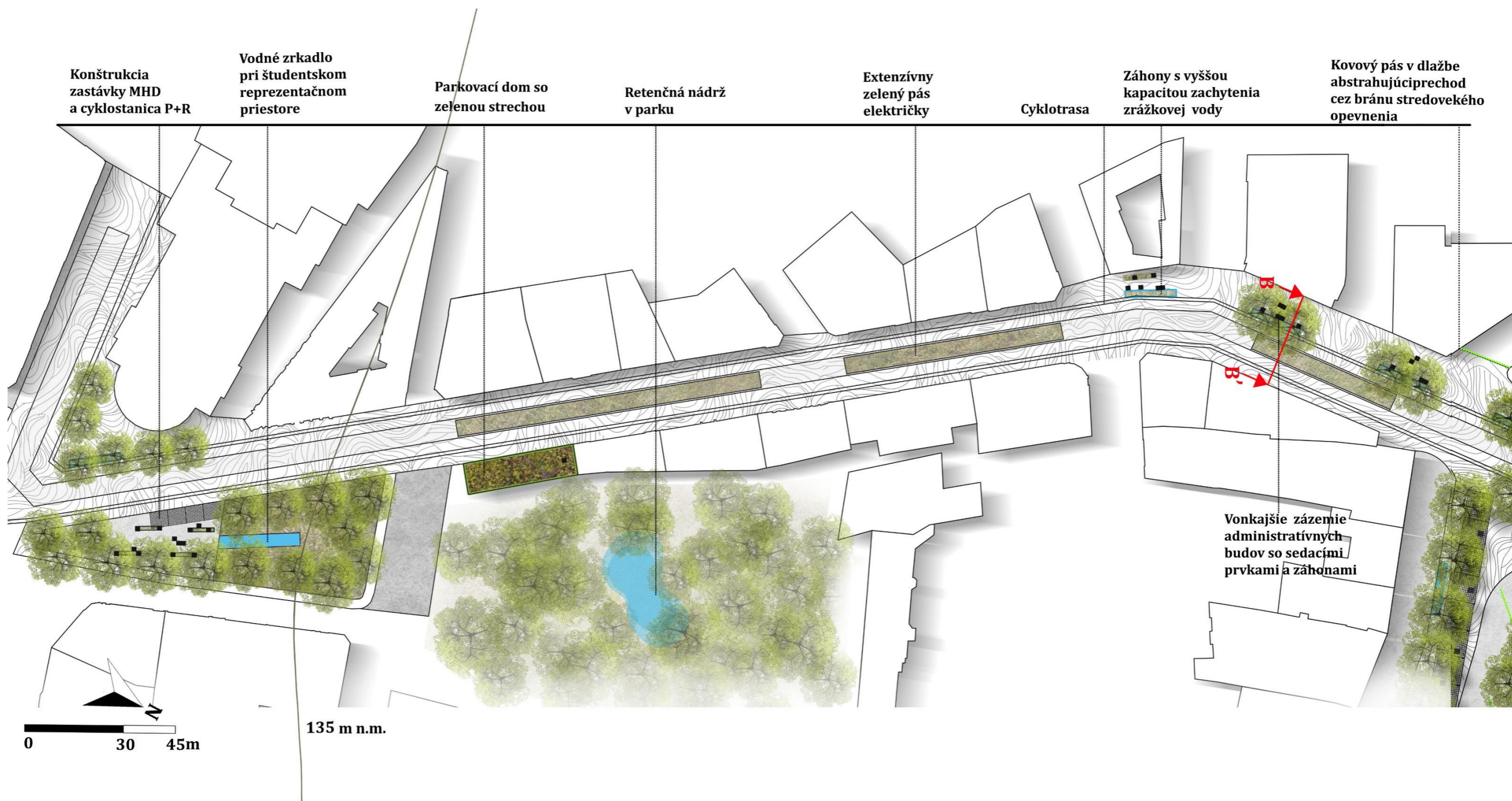

Obr. 103: Vizualizácia – Priestor detského ihriska vo vnútrobloku, pohľad na galériu a prezentáciu

Obr. 104: Vizualizácia – Umelecká promenáda

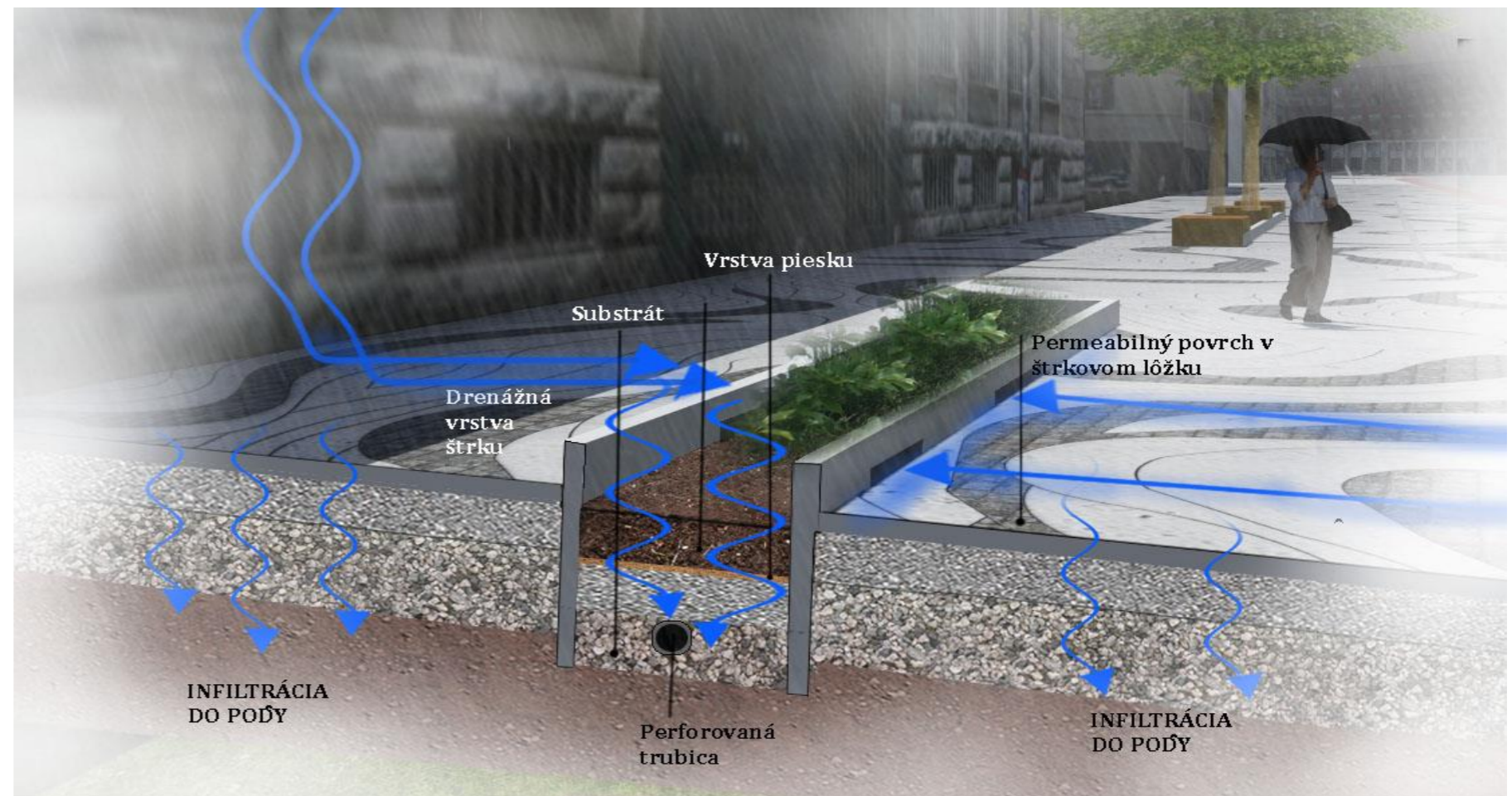
•Štúrova ulica a námestie pred Univerzitou Komenského

Obr. 105: Návrh riešenia – Štúrova ulica a námestie pred Univerzitou Komenského

Kamenné námestie vo svojej južnej časti vyúsťuje do Štúrovej ulice, ktorá je komunikačnou spojnicou medzi verejným priestorom námestia a nábrežia. Návrh pojednáva usporiadanie dopravy do jednej úrovne s chodcom pričom nástup do ulice zo severnej strany poskytuje veľkorysé parametre so šírkou uličného profilu takmer tridsať metrov. Táto zóna je z funkčného hľadiska obchodne administratívnou oblasťou na čo návrh reaguje dotvorením uličného parteru systémom sedacích prvkov a trvalkových záhonov poskytujúce zázemie mestským inštitúciám. V miestach s dostatočnou šírkou uličného profilu je navrhnutá vegetácia skupín stromov, ktoré vytvárajú optické záchytné body v pešom ťahu. Významné napojenie ulice na historické centrum, predovšetkým v mieste vstupnej brány stredovekého opevnenia do mesta sú podtrhnuté kovovými pásmi v dlažbe, ktoré prezentujú otláčok minulosti a zároveň sú funkčným a estetickým prvkom. Počas letných dní slúžia ako rozprašovač vodnej pary a v noci ako svetelná inštalácia predstavujúca stredovekú bránu.

Návrh ďalej koncepčne zapracováva manažment so zrážkovou vodou a odvodnenie ulice a okolitých budov použitím permeabilných dlažbových materiálov z priepustného betónu. Znížením množstva jemných častí v zmesi vytvára porézny materiál zabezpečujúce priesak vody. Dlažbové prvky sú položené na kamenné lôžko s frakciou častíc 3 – 5 cm. V prípade väčších návalov zrážok je voda odvádzaná do znížených záhonov s vyššou retenciou vody, kde je zabezpečená jej infiltrácia do pôdy. Tieto systémy umožňujú znížiť objem vody odtečenej do kanalizácie, podpora výpar a tým pomáhajú zlepšiť mikroklimu mestských priestorov. V okolí ulice sa nachádza park na Šafárikovom námestí, kde návrh ráta s vytvorením retenčnej nádrže.

Obr. 106: Záhon s výšnou retenciou zrážkovej vody

V južnej časti ulice nadväzuje na verejný priestor pred aulou Filozofickej fakulty Univerzity Komenského, kde návrh dotvára jeho reprezentatívnu tvár v duchu parkového námestia s použitím umeleckého diela sochy jazykovedca a filozofa P. J. Šafárka, ktorého dôležitosť podtrhuje vodné zrkadlo.

V tejto časti ulice dochádza k doplneniu urbánnej štruktúry a využitie novej budovy ako parkovacej garáže, ktorá odľahčí statickú dopravu na Fajnorovom nábreží.

Obr. 107: Vizualizácia – vstupná brána stredovekého opevnenia

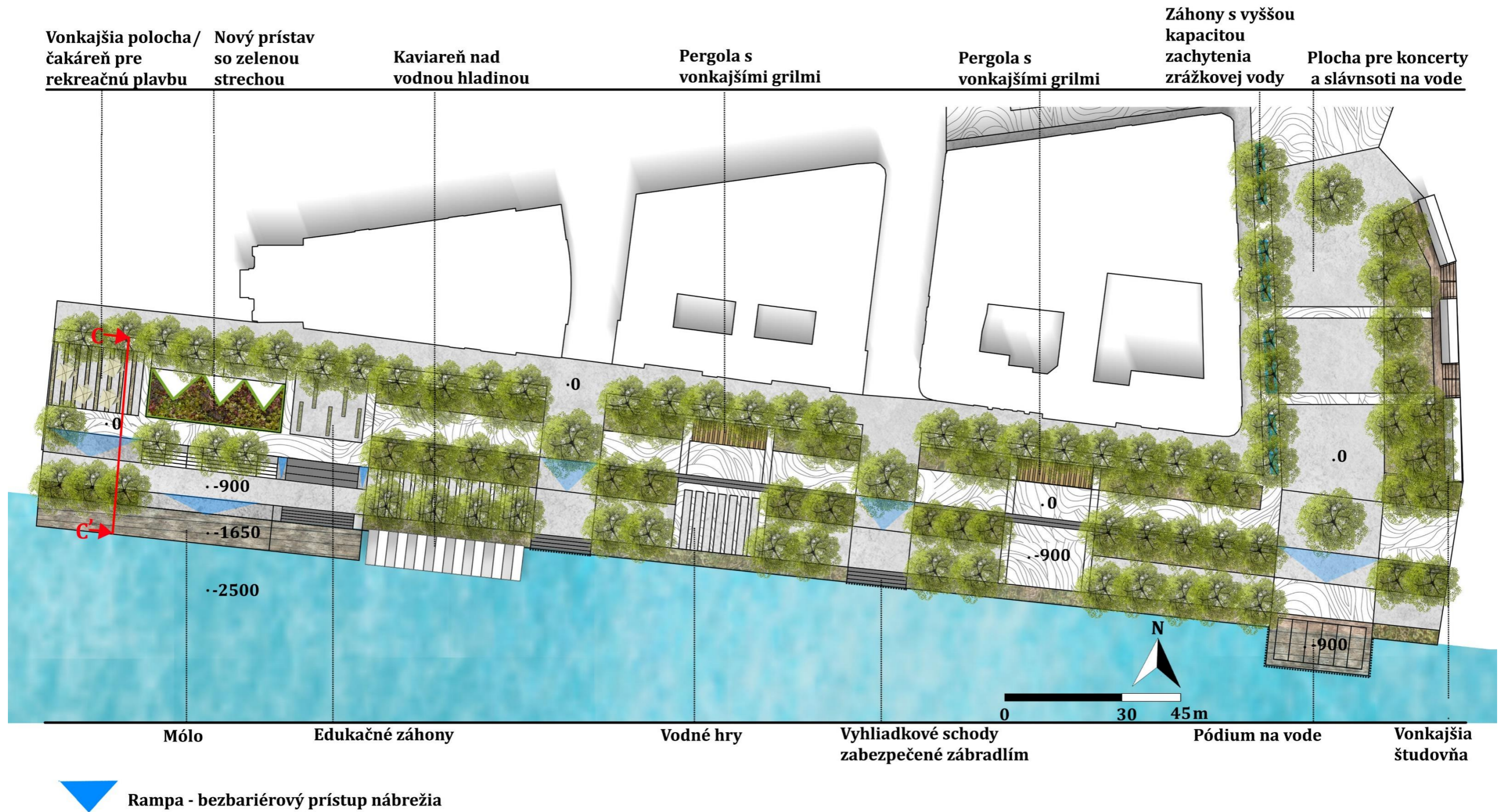

Obr. 108: Rezopohľad Štúrovej ulice B - B'

Obr. 109: Vizualizácia – námestie pred Univerzitou Komenského

•Fajnorovo nábrežie

Obr. 110: Návrh riešenia – Fajnorovo nábrežie

Fajnorovo nábrežie je zakončením osy verejných priestorov tiahnúcej sa na línii od Kamenného námestia. Zároveň jedným z mála priestorov za protipovodňovou hrádzou s možnosťou vybudovania zhromažďovacieho mestského verejného priestoru pri vode.

Návrh riešenia zohľadňuje prítomnosť okolitých vzdelávacích inštitúcií ako aj požiadavky verejnosti na vybudovanie obytného nábrežia. Návrh nadväzuje na stávajúcu zeleň a začleňuje ju do navrhnutého parčíku pri univerzite. Jeho súčasťou je vonkajšia študovňa a knižnica s možnosťou občerstvenia. K priestoru prilieha väčšia spevnená plocha, ktorá je určená na príležitostné akcie a koncerty pod Starým mostom s pódium na vode.

Celé nábrežie je riešené v dvoch peších úrovniach pričom ich prechod je riešený bezbariérovou pomocou rampových plošín. Celá kompozícia nábrežia má lineárny charakter s prerušeniami a miestami pre aktívnu a pasívnu rekreáciu. Pred Strednou priemyselnou školou strojníckou sa nachádza plošina venovaná vodným hrám založených na hydraulických zákonoch, ktoré okrem funkcie rekreačnej dodávajú prvku edukačný rozmer. Okrem fyzikálnych princípov nábrežie poskytuje miesto zamerané na prírodné vedy a pomocou edukačných záhonov prezentuje funkciu foriem vegetácie a jej ekosystémových služieb v meste. Náučná funkcia je striedaná s plochami pre relax s verejnými lehátkami a vyhlídkami na riečnu krajinu a dominanty mesta. Súčasťou relaxačnej zóny je kaviareň vysunutá nad rieku, ktorá vizuálne poskytuje priamy kontakt s vodnou hladinou.

Dôležitým bodom návrhu je nová budova osobného prístavu s nástupnou plochou a zázemím pre rekreačné plavby. Okrem iného priestor ponúka reštauračné služby a je využiteľný aj mimo

Obr. 111: Axonometria - Fajnorovo nábrežie - pohľad na plochu pre koncerty a slávnosti pri vode

prevádzku plavieb. Nástupná plocha je zobytnená tienidlami v tvare plachetníc s možnosťou pohodlného čakania medzi záhonmi trvaliek.

Obr. 112: Axonometria – Fajnorovo nábrežie – pohľad na prístav

Obr. 113: Rezopohľad - Fajnorovo nábrežie C - C'

Obr. 114: Vizualizácia – plocha pre koncerty a slávnosti pri vode, pódium na vode

Obr. 115: Vizualizácia – plocha pre koncerty a slávnosti pri vode, možnosť nočného života

Obr. 116: Vizualizácia – Vonkajšia študovňa

Obr. 117: Vizualizácia – Vodné hry

Obr. 118: Vizualizácia – kaviareň nad vodnou hladinou

Obr. 119: Vizualizácia – vonkajšia plocha/ čakáreň pre rekreačnú plavbu

19. DISKUSIA

Architektonický návrh systému verejných priestorov Bratislavy mestskej časti Staré mesto predstavuje ideovú štúdiu zameranú na revitalizáciu vybraných urbánnych štruktúr mesta a podporenie ich previazanosti použitím metód a nástrojov krajinárskej architektúry.

Ako prvé je treba zmieniť, že preložené riešenie nie je možné považovať za jedinou možnosť, nakoľko návrh je subjektívnym pohľadom autorky. Podrobné spracovanie analýz formou objektívneho výskumu prebehlo na základe faktických údajov. Ich syntézou a vypracovaním architektonickej štúdie je možné udať istý smer akým spôsobom môže prísť k zhodnoteniu urbánnych priestorov v meste.

Vzhľadom k významnosti verejných priestorov Kamenného námestia, Štúrovej ulice a Fajnorovho nábrežia a ich centrálného postavenia v rámci mesta Bratislava, predstavuje ich revitalizácia veľmi citlivú tému, ktorej sa dotýka mnoho problémov. Prelínanie verejných a súkromných záujmov môže vyvolať celú radu diskusií, ktoré v konečnom dôsledku môžu revitalizáciu verejných priestorov pozdržať alebo modifikovať. Aby bolo možné pristúpiť k finálnemu stanovisku je nutné zapojiť všetky dotknuté strany a dospieť k spoločnému kompromisu.

Príkladom je návrh rozšírenia podzemných garáží na území Kamenného námestia, kde môže prísť k problému presadenia návrhu z hľadiska vlastníckych práv a vzťahov. Do stretu sa dostávajú majitelia súkromných pozemkov obchodného domu Tesco s mestom, ktoré vlastní značnú časť plochy námestia. Dôležitým aspektom, ktorý dopomôže k realizácii je vzájomná komunikácia a dohoda obidvoch sektorov a uvedomenie si, že projekt môže priniesť benefity obidvom stranám.

V prípade implementácie modrej infraštruktúry práca poskytuje len koncepčné riešenie, ktoré slúži ako inšpiračný príklad možnosti narábania so zrážkovou vodou. Zároveň reflektuje snahy mesta integrovať stratégie EU pre adaptáciu európskych miest k zmene klímy. Zapojenie prvkov na vsakovanie dažďovej vody vychádza z analyzovaného predpokladu priepustného podlažia, miernej svahovitosti terénu k prírodnému vodnému prvkovi rieky a prítomnosti existujúcich prvkov zelene ako je park na Šafárikovom námestí. Pre detailnejšie riešenie by bol však potrebný rozsiahlejší výskum hydrologického cyklu územia a odborný posudok, čo nie je v rozsahu a zadaní tejto diplomovej práce. V každom prípade zváženie možnosti práce s dažďovou vodou a prvkami odvodnenia povrchov prirodzenou cestou má z dlhodobého hľadiska význam. Preto sa práca snaží poukázať na dôležitosť ich implementácie už v procese plánovania.

Územie Štúrovej ulice prešlo v roku 2015 rekonštrukciou dopravného priestoru. Súčasný riešenie však neodpovedá potenciálu, ktoré miesto poskytuje. Povrch asfaltu vozovky jasne definuje podradenosť peších. Práca poskytuje ideový náhľad na fungovanie ulice ako mestského bulváru so zrovnoprávnením všetkých členov prevádzky.

Na zaver je potrebné podotknúť, že na potrebe revitalizačného zásahu vo vybraných urbánnych priestoroch sa zhodne väčšina obyvateľov a predstaviteľov mesta. Architektonická štúdia predkladá možnosti akým smerom by sa mohlo mesto uberať. Konkrétna forma je ďalej závislá na ďalších diskusiách medzi architektom, hlavnými predstaviteľmi mesta a verejnosťou.

20. ZÁVER

Záverom možno konštatovať, že prístup dotvorenia systému verejných priestorov pomocou nástrojov a metód krajinárskej architektúry je založený na chápaní priestoru ako organizmu, ktorý sa skladá zo svojich štruktúr a vrstiev. Základným predpokladom pre správne uchopenie priestoru je v prvom rade získanie názoru na územie od samotných užívateľov, ktorý udávajú predstavy o využití územia. Konfrontáciou so zistenými poznatkami dochádza k aplikácii nových funkcií podporených dizajnom a stvárnením priestoru pomocou prvkov vegetácie, nových povrchov, vody, umenia, práce s terénom apod.

Verejné priestory Kamenného námestia, Štúrovej ulice a Fajnorovho nábrežia sú významnými mestskými priestormi Bratislavy, ktoré vo svojej súčasnej podobe nepodávajú obraz o svojom veľkom potenciáli, ktoré pre mesto majú. Pri hľadaní cesty akým smerom sa pri revitalizácii vybraných území uberať bolo veľkým prínosom štúdiám podobných príkladov zo zahraničia analyzovaných v literárnej časti práce. Štúdia vyzdvihuje dôležitosť jednotlivých priestorov a zmysel ich prepojenia a začlenenia do organizmu mesta, zvýšenie priestupnosti centrálnych pozícií mesta pre peších ako aj začlenenie prvkov vegetácie a vody ako nástroju pre udržateľný rozvoj a skvalitnenie života ľudí v meste. Okrem toho význam týchto verejných priestorov spočíva v ich funkcií významného fóra pre kontakty a komunikáciu jednotlivých segmentov spoločnosti, čím pomáhajú presadzovať spoločenskú kohéziu na základe podpory vzájomného porozumenia medzi stále rozmanitejšími skupinami dnešnej mestskej spoločnosti.

V určitom smere je možné považovať túto prácu za inšpiráciu pre mesto, ktorej cieľom je obrátiť pozornosť na zanedbané mestské priestory v centrálnych pozíciách hlavného mesta Bratislavy.

21. ZHRNUTIE

Táto diplomová práca je zameraná na problematiku systému verejných priestorov dotvorených metódami a nástrojmi krajinárskej architektúry. Tézy práce sú overované na konkrétnom príklade vybraných urbánnych priestorov Kamenného námestia, Štúrovej ulice a Fajnorovho nábrežia, ktoré sú aj napriek svojej polohe blízko mestského centra nefunkčnými a vizuálne problematickými miestami.

Práca je rozdelená do troch častí. Teoretická časť pojednáva literárny prehľad zameraný na problematiku systému verejných priestorov. Analytická a návrhová časť je doložená predovšetkým grafickými výstupmi vo forme situácií, schém, rezov a vizualizácií.

Práca predkladá výtvarne-architektonickú štúdiu zameranú na vytvorenie nového „*image*“ miesta v rámci revitalizácie mestských priestorov. Strnulé priestory zvierajúce historické centrum sú rozprúdené smerom k nábrežiu Dunaja použitím nových materiálov a prvkov krajinárskej architektúry.

Kľúčové slova: verejný priestor, systém verejných priestorov, konektivita, prvky, nástroje a metódy krajinárskej architektúry

22. RESUMÉ

The issue of this diploma thesis is focused on system of public spaces designed by methods and tools of landscape architecture. For purpose of this thesis were chosen three places of public spaces: square, street and riverbank - Kamenné námestie, Štúrova ulica and Fajnorovo nábrežie. Although of their central location, the places are functionless and visually unsightly.

The diploma thesis is divided in three parts. Theoretical part is specialized on literary research about system of public spaces. The part of analyzing and designing is accompanied by graphical outputs of topviews, schemes, sections and visualizations.

This diploma thesis provide visual and architectonic study focused on new image and reconnecting mentioned places. Tense public places, clutching the city center, are brisk up down to Dunaj riverbank with useing new materials and features of landscape architecture.

Key words: public space, system of public spaces, connections, features, tools and methods of landscape architecture

23. ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

Knihy a tlačené materiály

ČABLOVÁ, M. et al. Kvalitní veřejné prostory: *Metodika tvorby a obnovy veřejných prostranství*. 1. vyd. Brno, Nadace partnerství, 2011. 129 s.

ČECHOVÁ, H. Územný general zelene mesta Bratislavy. Bratislava: Magistrát hlavného mesta SR Bratislavy, 1999. 173 s.

BUČEK, J. KOREC, P. Moderná humánna geografia mesta Bratislava, priestorové štruktúry, siete a procesy. Bratislava, Prírodovedecká fakulta, Katedra humánnej geografie a demografie, 2013. 88 s. ISBN 978-80-223-3516-4.

FUTÁK, J. (1984). Fytogeografické členenie Slovenska. In: Bertová, L. (ed.), Hlavaček, A., Holub, J. et al. Flóra Slovenska. Ročník IV/1. 419 S.

GEHL, J. a GEMZØE, L. Nové městské prostory. Brno: Vydavatelství ERA, 2002. 263 s. ISBN 80-86517-09-8

GEHL, J. – GEMZØE, L. Public Spaces. In: *Veřejné prostory v územně plánovacím procesu*. 1. vyd. Brno: Vysoké učení technické v Brně, 2003. 144 s. ISBN 80-214-2505-9.

GEHL, J. Život mezi budovami: *užívání veřejných prostranství*. Brno: Nadace Partnerství, 2000. 202 s. ISBN 8085834790.

HELLMUND, P. C., SMITH, D. Designing Greenways: *Sustainable Landscapes for Nature and People*. Washington, DC.: Island press, 2006. 288 s. ISBN 1-55963-329-8

HRŮZA, J. Charty moderního urbanismu. Praha: Agora, 2002. 93 s. ISBN 80-902945-4-5

JEBAVÝ, M. Teorie zahradního města, příklady založení zahradních měst na počátku 20. století, vliv na současné zakládání městských čtvrtí. In: Zahradní města – příspěvek na konferenci. Luhačovice: Katedra zahradní a krajinné architektury v Praze, 2012. 14 s.

JELICOE, G. -- JELICOE, S. The landscape of man: *shaping the environment from prehistory to the present day*. 3. vyd. New York, Thames and Hudson, 1995. 408 s. ISBN 978-0-500-27819-2

KABISCH, N. a D. HAASE. Green spaces of European cities revisited for 1990–2006. In: Landscape and Urban Planning. Vol. 110, 2013. 113-122 s. ISSN 0169-2046.

KOPÁČIK, G. et al. Typologie ulice. *Habilitační a inaugurační spisy*. Brno: FA VUT v Brně, 2005. 30 s.

KUČERA, P. Obnova a rozvoj systému zeleně sídel: *Obnova zeleně v podmínkách sídel*. Praha: SZKT, 1997. 5-6 s.

MIKOVÁ, K. et al. Verejné priestory – ako tvoriť priestory s príbehom, pre ľudí a s ľuďmi. Banská Bystrica: Nadácia Ekopolis, 2010. 136 s. ISBN 978-80-89505-00-5

LYNCH, K. Obraz města. Praha: Nakladatelství RNDr. Ivana Hexnerova - BOVA POLYGON, 2004. 202s. ISBN 80-7273-094-0-0

MELKOVÁ, P et al. manuál tvorby veřejných prostranství hlavního města Prahy. Praha: Institut plánování a rozvoje hl. m. Prahy, 2014. 290 s. ISBN 978-80-87931-11-0

NORBERG-SCHULZ, CH. Genius loci: *Krajina, místo, architektura*. Praha: Odeon, 1994. 224 s. ISBN 80-207-0241-5.

ÖBERSTEIN, I. - CACH, J. Názvosloví urbanismu a územního plánování. Praha: FA ČVUT, 2001. Materiál z výzkumného úkolu MSM 210000026 „Proměny urbanismu“.

ONDREJIČKA, V. a ONDREJIČKOVÁ, S. Urbánna bezpečnosť ako základné východisko kvality priestoru: In Urbanizmus a územní rozvoj. Ročník XVI, 2013. 24 – 28 s. ISSN 1212-0855

PLESNÍK, P. Fytogeograficko-vegetačné členenie. In Atlas krajiny Slovenskej republiky. Bratislava: Ministerstvo životného prostredia, 2002. 113 s.

SALNER, P. et al. Bratislava. Taká bola. Bratislava: vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1990. 198 s. ISBN 80-224-0252-4

SITTE, C. Stavba měst podle uměleckých zásad. 2. české vyd. Brno: ÚÚR, 2012. 111 s. ISBN 978-80-87318-21-8.

STILES, R. Spoločná stratégia tvorby verejných priestranstiev. Bratislava: REC Slovakia, 2013. 50 s.

ŠILHÁNKOVÁ, V. Veřejné prostory v územně plánovacím prostoru. 1. vyd. Brno: Vysoké učení technické, Fakulta architektury, Ústav teorie urbanismu, 2003, 144 s. ISBN 80-214- 2505-9.

ŠIMON, M. Teoretické přístupy ke studiu urbanizace. Praha: 2006. Bakalářská práce. Přírodovědecká fakulta UK, Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje.

ŠIMEK, P. Management městské zeleně. Rukopis, 2014.

ŠINDLEROVÁ, V. Poznámky k systémovému pojetí veřejných prostorů českých měst. In: Urbanismus a územní rozvoj. Ročník XII., číslo 5, 2009, 23 – 27 s. ISSN 1212-0855, MK ČR E 7021.

ŠTENCEL, V., SOUČEK, V. a ŠONSKÝ, D. Architektonické úpravy veřejných prostranství. 1. vyd. Praha: Státní nakladatelství technické literatury, 1983. 170 s. (s. 18).

ŠTEFANCOVÁ, L. a BAŠOVÁ, S. Smart Cities: In Eurostav. Ročník XXII, číslo 5, 2016. 72 s. ISBN 1335-1249

VOKÁLOVÁ, E. Rozdělení veřejných prostorů v Evropě podle vnějších vlivů působících při jejich vytváření. In: Člověk, stavba a územní plánování. Ročník V. Fakulta stavební ČVUT v Praze, 2011. 307-317s. ISBN 978-80-01-04753-8

WILHELMOVÁ, D. a DAMEC, J. Zahrada a město: *katalog výstavy*. 1. vyd. 159 s. ISBN 978-80-7509-312-7

Online zdroje

BÁRTA, D. et al. Metodika konceptu inteligentních měst. [online]. Brno: Ministerstvo pro místní rozvoj, 2015. [cit. 2017-3-24]. Dostupné z: <https://www.mmr.cz/getmedia/b6b19c98-5b08-48bd-bb99-756194f6531d/TB930MMR001_Metodika-konceptu-Inteligentnich-mest-2015.pdf>.

ČUPKOVÁ, Z. a PAULINIOVÁ, Z. „Oživme veřejné prostory“. *Závěrečná správa zo zapojenia verejnosti pri plánovaní skvalitnenia verejných priestorov štvrti Južné predmestie v mestskej časti Bratislava - Staré Mesto.* [online]. Bratislava: PDCS, 2016. [cit. 2017-3-23]. Dostupné z: <http://www.staremesto.sk/data/MediaLibrary/35/35512/Juzne_predmestie_sprava.pdf>.

DETKO, M. Vrstvy. [online]. Bratislava: Archinfo, 2015. [cit. 2017-3-29]. Dostupné z: <<https://www.archinfo.sk/diela/architektura/vrstvy.html>>.

GREGOROVÁ, J. et al. Zásady ochrany pamiatkového územia, Pamiatková zóna Bratislavy – centrálna mestská oblasť. [online]. Bratislava: Krajský pamiatkový úrad Bratislava, 2015. [cit. 2017-3-19]. Dostupné z: <http://www.pamiatky.sk/Content/PZ_ZASADY/Bratislava_centralna_oblast/Zasady%20ochrany%20Pamiatkoveho%20uzemia%20Bratislavava-CMO_text.pdf>.

JEBAVÝ, M. Teorie zahradního města, příklady založení zahradních měst na počátku 20. století, vliv na současné zakládání městských čtvrtí. In: *Zahradní města – příspěvek na konferenci.* [online]. Luhačovice: Katedra zahradní a krajinné architektury v Praze, 2012. [cit. 2017-3-18]. Dostupné z:

<https://home.czu.cz/storage/54383_Zahradn%C3%AD%20m%C4%9Bsta_p%C5%99%C3%ADsp%C4%9Bvek%20do%20katalogu%20konference%20v%20Luha%C4%8Dovic%C3%ADch%202012.pdf>.

EARCH.CZ. Terminál hromadné dopravy v Hradci Králové, Rekonstrukce Riegerova náměstí v Hradci Králové. [online]. Praha: Redakce EARCH, 2009. [cit. 2017-4-15]. Dostupné z: <<http://www.earch.cz/cs/terminal-hromadne-dopravy-v-hradci-kralove-rekonstrukce-riegerova-namesti-v-hradci-kralove>>.

HEMILTON-BAILLIE, B. Shared space and street design. [online]. Bristol: City Planning Institute of Japan, 2010. [cit. 2017-3-22]. Dostupné z: <<http://www.cpij.or.jp/eng/file/hamilton-baillie.pdf>>.

CHAMBAUDAY, C. JING, Y. The redesign of public space in Rosengard. [online]. Malmö: Faculty of culture and society, 2014. [cit. 2017-3-26]. Dostupné z: <<https://dspace.mah.se/bitstream/handle/2043/18049/The%20Redesign%20of%20Public%20Space%20in%20Rosengard.pdf?sequence=2>>.

CHIESURA, A. The role of urban parks for the sustainable city: *Landscape and Urban Planning*, [online]. Wageningen: Department of Leisure, Tourism and Environment, 2004. [cit. 2017-3-21]. dostupné z: <<http://isfahan.ir/Dorsapax/userfiles/file/urbanlatin.pdf>>.

DAWSON, J. Cities of farmers: urban agriculture practices and processes. [online]. Iowa City: University of Iowa press, 2016 [cit. 2017-3-22]. Dostupné z: <https://books.google.sk/books?id=rUxKDQAAQBAJ&pg=PA304&lpg=PA304&dq=CORRIGAN,++M.++P.+Growing++what++you++eat:+Developing+community++gardens++in++Baltimore&source=bl&ots=osy2Xg9tXz&sig=TdRbt_n_03Z9CMI2-a41rjFe0Pp0&hl=en&sa=X&ved=0ahUKEwiMq7D538vTAhVKI1AKHSPHCjkQ6AEIRzAF#v=onepage&q&f=false>.

KRÁTKÁ ADÁMKOVÁ, B.; MAGNI, A. Metodika navrhování veřejných prostorů nově zakládaných obytných souborů s důrazem na zahradní a krajinnou architekturu. [online]. Brno: Ústav zahradní a krajinné architektury, Zahradnická fakulta, Mendelova univerzita v Brně, 2016. [cit. 2017-4-22]. Dostupné z: <http://web2.mendelu.cz/zf_563_krarch/1.1.2_METODIKA_navrhovani-verejnych-prostoru/Certifikovana-Metodika-navrhovani-verejnych-prostoru_komplet.pdf>.

LISICKÝ, M. a MUCHA, I. Přírodní pomery: Hydrologické podmienky a podzemná voda. [online]. Bratislava, 2003. [cit. 2017-4-10]. Dostupné z: <http://www.vvb.sk/old.gabcikovo.gov.sk/doc/zbornik_04/kapitola%203/kap3_text.htm>.

PULINIOVÁ, Z. a ČUPKOVÁ, Z. Hovorme o Šafku: Závěrečná správa zo zapojenia verejnosti do plánovania Šafárikovho námestia PDCS pre MČ Bratislava – Staré mesto. [online]. Bratislava: PDCS, 2015. [cit. 2017-4-21]. Dostupné z <[file:///C:/Users/natal/Downloads/SAFKO_sprava_final_mala%20\(3\).pdf](file:///C:/Users/natal/Downloads/SAFKO_sprava_final_mala%20(3).pdf)>.

PLENCNEROVÁ, J. et al. Územný general cestovného ruchu hlavného mesta SR Bratislavy. [online]. Bratislava: Hlavné mesto SR Bratislava, 2009. [cit. 2017-4-10]. Dostupné z: <<http://www.bratislava.sk/uzemny-general-cestovneho-ruchu-hlavneho-mesta-sr-bratislavy/d-11021433>>.

SIEBERT, M. et al. Urbanistická štúdia Kamenné námestie, textová časť. [online]. Bratislava: Siebert + Talaš, spol. s.r.o., 2012. [cit. 2017-4-30]. Dostupné z: <<http://bratislava.sk/verejna-prezentacia-urbanistickej-studie-kamenne-namestie/d-11039386>>.

SOJKOVÁ, E. et al. Metodika regenerace obytného vnitrobloku. [online]. Pruhonice: Výzkumní ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví, 2008. [cit. 2017-4-22]. Dostupné z: <http://www.sidlistemaj.cz/download/REGENERACE_OBYTNEHO_VNITROBLOKU.pdf>.

SZALAY, P. a ANDRAŠIOVÁ, K. Obchodno spoločenský komplex na Kamennom námestí v Bratislave. [online]. Brno: Archiweb, 2012. cit. [2017-3-20]. Dostupné z: <<http://www.archiweb.cz/buildings.php?action=show&id=3226&type=15>>.

ŠIMEČKOVÁ, J. a VEČEŘOVÁ I. Zelené střechy – zelené fasády – zelená parkoviště. [online]. Brno: Svaz zakládání a údržby zeleně, 2005. [cit. 2017-22-3]. Dostupné z: <<http://www.zelenestrechy.info/UserFiles/File/zelenestrechy-2005.pdf>>.

PETREK, A. et al. Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja mestskej časti Bratislava – Staré mesto. [online]. Bratislava: VVMZ. Spol. s.r.o., 2008. [cit. 2017-28-3]. Dostupné z: <<http://www.staremesto.sk/data/MediaLibrary/0/826/PHSR.pdf>>.

VIVE, S. Extraordinary Development Re-connects City With The River Bank. [online]. In Situ Architects Paysagistes, 2014. [cit. 2017-3-25]. Dostupné z: <<https://landarchs.com/extraordinary-development-re-connects-city-river-bank/>>.

VOREL, I.; BALABÁNOVÁ P. a KYSELKA, I. *Principy a pravidla územního plánování C. 5. Zeleň.* [online]. Brno: Ústav územního rozvoje, 2009. [cit. 2017-11-3]. Dostupné z: <www.uur.cz/images/pap/KapitolaC/2009/C5_Zelen_20090428.pdf>.

Green Infrastructure. [online]. Brussels: European Commission, 2010. [cit. 2017-4-01]. Dostupné z: <<http://ec.europa.eu/environment/nature/info/pubs/docs/greeninfrastructure.pdf>>.

Stratégia adaptácie na nepriaznivé dôsledky zmeny klímy. [online]. Bratislava: „Adaptačné stratégie pre európske mestá – EU Cities Adapt Project, 2015. [cit. 2017-4-01]. Dostupné z: <http://www.bratislava.sk/MsZ/Archiv/MsZ_14_07_03/064_Adaptacne%20strategie.pdf>.

Život v metropole: cyklodoprava. [online]. Bratislava: Mesto a jeho správa. 2016. Dostupné z <<http://bratislava.sk/cyklodoprava/d-77897>>.

Normy a právne predpisy

ČSN 83 9001. Sadovníctví a krajinářství - Terminologie - Základní odborné termíny a definice. Praha: Český normalizační institut, 1999.

Vyhláška č. 293/1996. Chránené areály v Slovenskej republike. In: Zbierka zákonov. 30.9. 1996. ISSN 1338-7995

Zákon č. 543/2002. O ochrane prírody a krajiny. In: Zbierka zákonov. 26.9.2002. ISSN 1338-2772

Zákon č. 128/2000. O obcích. In: Sbíрка zákonů. 1.1. 2015

Mapové podklady

Atlas krajiny Slovenskej republiky. [online]. Banská Bystrica: Slovenská agentúra životného prostredia, Centrum environmentálnej informatiky, 2013. [cit. 2017-3-2]. Dostupné z: <<http://geo.enviroportal.sk/atlassr/>>

HRAŠKO, J. Pôdna mapa Slovenska. M: 1:10 000. [online]. Bratislava: Výskumný ústav pôdoznanstva a ochrany prírody, 2017. [cit. 2017-3-2]. Dostupné z: <<http://www.podnemapry.sk/poda400/viewer.htm> >

KAŠER, Š. et al. Geologická mapa Slovenska. M: 1:10 000. [online]. Bratislava: Štátny geologický ústav Dionýza Štúra, 2005. [cit. 2017-4-8]. Dostupné z <<http://mapserver.geology.sk/gm50js/> >.

MALÍK, P. Hydrogeologická mapa Slovenska. M: 1:10 000. online]. Bratislava: Štátny geologický ústav Dionýza Štúra, 2010. [cit. 2017-4-8]. Dostupné z <http://www.geology.sk/new/sk/sub/ms/hg>>.

MAZÚR, E., LUKNIŠ, M. 1986: *Geomorfologické členenie SSR a ČSSR. Časť Slovensko.* Slovenská kartografia, Bratislava

Priestorové usporiadanie a funkčné využitie územia – komplexné riešenie. M: 1:10 000. [online]. Bratislava: Oddelenie územného rozvoja mesta, 2007. [cit. 2017-4-14]. Dostupné z <http://www.bratislava.sk/VismoOnline_ActionScripts/File.ashx?id_org=700000&id_dokumenty=11031309>.

Ochrana prírody, tvorba krajiny a územný systém ekologickej stability. M: 1:10 000. [online]. Bratislava: Oddelenie územného rozvoja mesta, 2007. [cit. 2017-4-14]. Dostupné z <<http://www.bratislava.sk/graficka-cast/d-11031295/p1=11049947>>.

POZSONY (1985). Staré mapy – historické mapy slovenských miest. [online]. Dostupné z: <<https://www.staremapy.sk/?zoom=14&lat=48.15028286717798&lng=17.115240097000413&map=Pozsony1895>>.

MESZAROS, (1931) Staré mapy – historické mapy slovenských miest. [online]. Dostupné z: <<https://www.staremapy.sk/?zoom=14&lat=48.15028286717798&lng=17.115240097000413&map=Pozsony1895>>.

Iné zdelenia

KNEHS, C., KAIL, E. The New Mariehiler Strasse [internet]. [Bratislava (Slovakia)]: Whatcity? Nápad pre ulice z Rakúska, Nemecka, Holandska a Česka; [2016] [cit. 2017-4-14]. Dostupné z: <<https://www.archinfo.sk/diskusie/blog/whatcity-2016-pozrite-si-zaznam-z-konferencie.html>>.

24. ZOZNAM OBRÁZKOV

- Obr. 1:** Koncept systému verejných priestorov pre mesto Brno (Zdroj: ČÁBLOVÁ, 2011)
- Obr. 2:** Pobytová strešná záhrada v Porte (Zdroj: Autorka, 2015)
- Obr. 3:** La Géode -Park La Vilete v Paríži (Zdroj: Autorka, 2016)
- Obr. 4:** Odpočívadlo a dlažobné povrchy v centre Eusebiushof, Arnhem (Zdroj: Autorka, 2015)
- Obr. 4:** Odpočívadlo a dlažobné povrchy v centre Eusebiushof, Arnhem (Zdroj: Autorka, 2015)
- Obr. 5:** Využitie vnútrobluku ako živej kaviarenskej zóny, Amsterdam (Zdroj: Autorka, 2015)
- Obr. 6:** Umelecký prezentácia oživujúca verejný priestor, Amsterdam (Zdroj: Autorka, 2015)
- Obr. 7:** Odvodňovacie kanále na zrážkovú vodu, Malmö (Zdroj: Urban storm water management in Augustenborg, dostupné z: <<http://climate-adapt.eea.europa.eu/metadata/case-studies/urban-storm-water-management-in-augustenborg-malmo>>.)
- Obr. 8:** Schéma prepojenia vybraných verejných priestorov v Lyone (Zdroj: Autorka, 2017)
- Obr. 9:** Súčasné nábregie (Zdroj: In SITU Architects paysagistes, dostupné z: <<https://landarchs.com/extraordinary-development-re-connects-city-river-bank/>>.)
- Obr.10:** Stav pred revitalizáciou nábregia (Zdroj: In SITU Architects paysagistes, dostupné z: <<https://landarchs.com/extraordinary-development-re-connects-city-river-bank/>>.)
- Obr. 11:** Pohľad na vodné striky na Place de la République, dostupné z: <http://www.lyon-photos.com/diaporama/grande_2062.htm>.
- Obr.12:** Schéma prepojenia železničnej stanice Wien Westbahnhof a Muzeumsplatz cez ulicu Mariehilfer Strasse (Spracovala: Autorka, 2017)
- Obr. 13:** Muzeums Quartier – námersie pred galériou moderného umenia (Zdroj: Autorka, 2016)
- Obr. 14:** Mariehilfer Strasse (Zdroj: Autorka, 2016)
- Obr.15:** Schéma prepojenia štvrte Rosengård s centrom mesta (Spracovala: Autorka, 2017)
- Obr. 16:** Pretvorenie verejného priestoru na Rosens röda Matta, 2015 (Zdroj: HANKANSSON a STRACK, dostupné z <http://civitas.eu/sites/default/files/documents/civitas_session10_malmo.pdf>.)
- Obr 17.** Bývalé parkovisko na Rosens röda Matta, 2015 (Zdroj: HANKANSSON a STRACK, dostupné z <http://civitas.eu/sites/default/files/documents/civitas_session10_malmo.pdf>.)
- Obr.18:** Námestie Örtagårdstorget, 2015 (Zdroj: HANKANSSON a STRACK, dostupné z <http://civitas.eu/sites/default/files/documents/civitas_session10_malmo.pdf>.)
- Obr. 19:** Schéma prepojenia Riegrovo náměstí – Ulice S.K. Neumana – Náměstí 28. října (Z Spracovala: Autorka, 2017)
- Obr. 20:** Ulica S.K. Neumana, 2015 (Zdroj: PRŮCHA a HÁJEK, dostupné z <<http://www.landezine.com/index.php/2015/08/28-rijna-square-in-hradec-kralove-by-atelier-hajek/> pdf>.)
- Obr.21:** Pirestor pred kostolom, na Náměstí 28. října (Zdroj: Bc. Ondřej Valigura, 2017)
- Obr. 22:** Pirestor pre relax na Náměstí 28. října (Zdroj: PRŮCHA a HÁJEK, dostupné z <<http://www.landezine.com/index.php/2015/08/28-rijna-square-in-hradec-kralove-by-atelier-hajek/> pdf>.)
- Obr. 23:** Riegrovo náměstí (Zdroj: Autorka, 2016)
- Obr. 24:** Lokalizácia Bratislavy v rámci Slovenskej republiky (Spracovala: Autorka, 2017)
- Obr. 25:** Širšie vzťahy – dopravné napojenie, prírodné dominanty (Spracovala: Autorka, 2017)
- Obr. 26:** Širšie vzťahy – pohľadové z mostu SNP na dominanty mesta (Spracovala: Autorka, 2017)
- Obr. 27:** Širšie vzťahy – významné miesta v území MČ Staré mesto (Spracovala: Autorka, 2017)
- Obr. 28:** Historický vývoj územia– Osídlenie Bratislavy 1895 (Spracovala: Autorka, 2017 na podklade Staré mapy: Pozsóny, 1985)
- Obr. 29:** Historický vývoj územia– Osídlenie Bratislavy 1931 (Spracovala: Autorka, 2017 na podklade Staré mapy: Mezarosz, 1931)
- Obr. 30:** Historický vývoj územia– Osídlenie Bratislavy 2017 (Spracovala: Autorka, 2017)
- Obr. 31:** Mapa chránených priehľadov, areálov, historickej zelene (Spracovala: Autorka, 2017 na podklade mapy: Zásady ochrany pamiatkovej zóny)
- Obr 32-38:** Chránené pohľady (Zdroj: Zásady ochrany pamiatkovej zóny, 2002)
- Obr.39:** Prevádzkové vzťahy - Mapa dopravnej infraštruktúry (Spracovala: Autorka, 2017)
- Obr. 40** Funkčné vzťahy – Mapa funkcií (Spracovala: Autorka, 2017 na podklade: Priestorové usporiadanie a funkčné využitie územia, územný plán Bratislava, 2007)
- Obr. 41:** Prírodné pomery – Geologická mapa (Zdroj: Geologická mapa Slovenska, 2005)
- Obr.42:** Prírodné pomery – Pedologická mapa (Zdroj: Pôdna mapa Slovenska, 2017)
- Obr.43:** Prírodné pomery – Hydrologická mapa (Zdroj: Hydrogeologická mapa Slovenska, 2017)
- Obr.44:** Prírodné pomery – Prvky USES (Spracovala: Autorka, 2017 na podklade: Ochrana prírody, tvorba krajiny a územný systém ekologickej stability, územný plán Bratislava, 2007)
- Obr.45:** Kamenné námestie – Pôvodná historická podoba bloku (Zdroj: Neuropea, dostupné z <<https://www.asb.sk/aktualne/sutaze/lordship-s-tescom-uz-chystaju-sutaz-na-kamenne-namestie>>.)
- Obr.46:** Kamenné námestie pred asanáciou (Zdroj: Neuropea, dostupné z <<https://www.asb.sk/aktualne/sutaze/lordship-s-tescom-uz-chystaju-sutaz-na-kamenne-namestie>>.)
- Obr.47:** OD Prior ako obchodne spoločenské centrum (Zdroj: Neuropea, dostupné z <<https://www.asb.sk/aktualne/sutaze/lordship-s-tescom-uz-chystaju-sutaz-na-kamenne-namestie>>.)
- Obr. 48:** Plocha s lavičkami pred OD Tesco; v pozadí orloj na fasáde (Zdroj: Autorka, 2017)
- Obr. 49:** Plocha parkoviska (Zdroj: Autorka, 2017)
- Obr. 50:** Vnútroblok za OD Tesco, plocha parkoviska (Zdroj: Autorka, 2017)
- Obr. 51:** Prvky mobilnej zelene (Zdroj: Autorka, 2017)
- Obr. 52:** Stávajúca zeleň (Zdroj: Autorka, 2017)
- Obr.53:** Pohľad zo schodiska OD Tesco (Zdroj: Autorka, 2017)
- Obr. 54:** Pohľad na Starú tržnicu (Zdroj: Autorka, 2017)
- Obr. 55:** Nekvalitné povrchy a chaotické cyklistické značenie (Zdroj: Autorka, 2017)
- Obr. 56:** Kamenné námestie- Mapa prevádzky (Spracovala: Autorka, 2017)
- Obr. 57:** Kamenné námestie - Mapa funkcií (Spracovala: Autorka, 2017)
- Obr. 58:** Kamenné námestie– mapa esteticko-vizuálnych hodnôt a problémov (Spracovala: Autorka, 2017)
- Obr.59:** Kamenné námestie – problémová mapa (Spracovala: Autorka, 2017)
- Obr. 60:** Kamenné námestie - mapa zelene (Spracovala: Autorka, 2017)
- Obr. 61:** Historický pohľad na Barosovu ulicu (dnešná Štúrova ulica) (Zdroj: Stará Bratislava, archív fotografií, dostupné z <<http://lacohephotos.tumblr.com/page/3>>.)
- Obr. 62:** Historický pohľad – vyústenie Jesenského ulice, nová zástavba (Zdroj: Stará Bratislava, archív fotografií, dostupné z <<http://lacohephotos.tumblr.com/page/3>>.)
- Obr. 63:** Historický pohľad – Štúrova ulica ako významný peší ťah (Zdroj: Stará Bratislava, archív fotografií, dostupné z <<http://lacohephotos.tumblr.com/page/3>>.)
- Obr. 64:** Secesná budova bývalej kaviarne Tulipán (Zdroj: Autorka, 2017)
- Obr. 65:** Pohľad do ulice a jej architektúru (Zdroj: Autorka, 2017)
- Obr. 66:** Budova Generálnej prokuratúry na pozadí (Zdroj: Autorka, 2017)
- Obr. 67:** Pohľad od Univerzity Komenského (Zdroj: Autorka, 2017)
- Obr. 68:**Prechod k Fajnorovmu nábregiu (Zdroj: Autorka, 2017)
- Obr. 69:** Rekonštruované povrchy, prioritné postavenie dopravy (Zdroj: Autorka, 2017)

Obr. 70: Aula Univerzity Komenského (Zdroj: Autorka, 2017)
Obr. 71: Štúrova ulica – mapa prevádzky (Spracovala: Autorka, 2017)
Obr. 72: Štúrova ulica – mapa funkcií (Spracovala: Autorka, 2017)
Obr. 73: Štúrova ulica – mapa esteticko-vizuálnych hodnôt a problémov (Spracovala: Autorka, 2017)
Obr. 74: Štúrova ulica – Problémová mapa (Spracovala: Autorka, 2017)
Obr. 75: Železničný most (Zdroj: Fotoarchív Pozsony, dostupné z <<https://bratislava.sme.sk/c/7007303/stary-most-je-mrtvy-bude-novy-viete-ze-nebol-jeden-ale-dva.html>>.)
Obr.76: Pohľad na nábrežie a múzeum s jazdeckou sochou Márie Terézie (Zdroj: Stará Bratislava, archív fotografií, dostupné z <<http://lacohephotos.tumblr.com/page/3>>.)
Obr. 77: História – Nábrežie Dunaja pred Odbornou školou kovorobnou (Zdroj: Stará Bratislava, archív fotografií, dostupné z <<http://lacohephotos.tumblr.com/page/3>>.)
Obr. 78: História – pohľad na Odbornú školu kovorobnú (Zdroj: Stará Bratislava, archív fotografií, dostupné z <<http://lacohephotos.tumblr.com/page/3>>.)
Obr. 79: Zanedbané plochy na nábreží (Zdroj: Autorka, 2017)
Obr. 80: Plocha parkoviska (Zdroj: Autorka, 2017)
Obr. 81: Prechod k upravenému nábrežiu pri Eurovei (Zdroj: Autorka, 2017)
Obr. 82: Výhľad na rieku a krajinu (Zdroj: Autorka, 2017)
Obr. 83: Stávajúca asfaltová plocha chodníku pri rieke (Zdroj: Autorka, 2017)
Obr. 84: Pohľad zo Strednej priemyselnej školy (Zdroj: Autorka, 2017)
Obr. 85: Budova prístavu neodpovedajúca moderným štandardom (Zdroj: Autorka, 2017)
Obr. 86: Fajnotovo nábrežie – mapa prevádzky (Spracovala: Autorka, 2017)
Obr.87: Fajnorovo nábrežie – mapa funkcií (Spracovala: Autorka, 2017)
Obr. 88: Fajnorovo nábrežie - Mapa esteticko-vizuálnych hodnôt a problémov (Spracovala: Autorka, 2017)
Obr. 89: Fajnorovo nábrežie - Problémová mapa problémov (Spracovala: Autorka, 2017)
Obr. 90: Fajnotovo nábrežie – mapa zelene (Spracovala: Autorka, 2017)
Obr. 91: Koncept riešenia (Spracovala: Autorka, 2017)
Obr. 92: Vrstvy návrhu (Spracovala: Autorka, 2017)
Obr. 93: Návrhové riešenie (Spracovala: Autorka, 2017)
Obr. 94: Návrhové riešenie – verejný priestor Kamenného námestia, Stará tržnica (Spracovala: Autorka, 2017)
Obr. 95: Vizualizácia: plocha námestia s centrálnym vodným prvkom (Spracovala: Autorka, 2017)
Obr. 96: Vizualizácia: plocha pred Starou tržnicou (Spracovala: Autorka, 2017)
Obr. 97: Vizualizácia: možnosť letného premietania na streche OD Tesco (Spracovala: Autorka, 2017)
Obr. 98: Vizualizácia: výhľad zo strešnej kaviarne na dominanty mesta Bratislava (Spracovala: Autorka, 2017)
Obr. 99: Vizualizácia: axonometria – plocha námestia (Spracovala: Autorka, 2017)
Obr. 100: Návrh riešenia – vnútroblok za Tescom (Spracovala: Autorka, 2017)
Obr. 101: Rezopohľad vnútrobloku A - A' (Spracovala: Autorka, 2017)
Obr. 102: Vizualizácia – Galéria architektúry a slovenského funkcionalizmu (Spracovala: Autorka, 2017)
Obr. 103: Vizualizácia – Priestor detského ihriska vo vnútrobloku, pohľad na galériu a prezentáciu ((Spracovala: Autorka, 2017)
Obr. 104: Vizualizácia – Umelecká promenáda (Spracovala: Autorka, 2017)
Obr. 105: Návrh riešenia – Štúrova ulica a námestie pred Univerzitou Komenského (Spracovala: Autorka, 2017)
Obr. 106: Záhon s výšnou retenciou zrážkovej vody (Spracovala: Autorka, 2017)
Obr. 107: Vizualizácia – vstupná brána stredovekého opevnenia (Spracovala: Autorka, 2017)
Obr. 108: Rezopohľad Štúrovej ulice B - B' (Spracovala: Autorka, 2017)
Obr. 109: Vizualizácia – námestie pred Univerzitou Komenského (Spracovala: Autorka, 2017)

Obr. 110: Návrh riešenia – Fajnorovo nábrežie (Spracovala: Autorka, 2017)
Obr. 111: Axonometria - Fajnorovo nábrežie - pohľad na plochu pre koncerty a slávnosti pri vode (Spracovala: Autorka, 2017)
Obr. 112: Axonometria – Fajnorovo nábrežie – pohľad na prístav (Spracovala: Autorka, 2017)
Obr. 113: Rezopohľad - Fajnorovo nábrežie C - C' (Spracovala: Autorka, 2017)
Obr. 114: Vizualizácia – plocha pre koncerty a slávnosti pri vode, pódium na vode (Spracovala: Autorka, 2017)
Obr. 115: Vizualizácia – plocha pre koncerty a slávnosti pri vode, možnosť nočného života (Spracovala: Autorka, 2017)
Obr. 116: Vizualizácia – Vonkajšia študovňa (Spracovala: Autorka, 2017)
Obr. 117: Vizualizácia – Vodné hry (Spracovala: Autorka, 2017)
Obr. 118: Vizualizácia – kaviareň nad vodnou hladinou (Spracovala: Autorka, 2017)
Obr. 119: Vizualizácia – vonkajšia plocha/ čakáreň pre rekreačnú plavbu (Spracovala: Autorka, 2017)

25. ZOZNAM PRÍLOH

Príloha č. 1: Inventarizačný súpis

Príloha č. 2: Mentálne mapy

Príloha č. 3: Poster 1/4, 2/4, 3/4, 4/4

Príloha č. 1:

Poradové číslo	Názov	Vekové štádium	Výška (m)	Šírka (m)	Tĺšťka kmeňa (cm)	Zrdavotný stav	Vitalita	Sadovnícka hodnota
1	<i>Sophora japonica</i>	4	18	14	80	3	3	3
2	<i>Sophora japonica</i>	4	18	14	70	3	3	3
3	<i>Sophora japonica</i>	4	18	12	70	3	3	3
4	<i>Sophora japonica</i>	4	18	12	80	3	3	3
5	<i>Sophora japonica</i>	4	20	14	80	3	3	3
6	<i>Sophora japonica</i>	4	18	10	70	4	3	3
7	<i>Sophora japonica</i>	4	18	10	80	4	3	3
8	<i>Sophora japonica</i>	4	15	8	60	3	3	3
9	<i>Sophora japonica</i>	4	15	7	60	4	3	3
10	<i>Tilia cordata</i>	2	5	4	20	3	3	3
11	<i>Carpinus betulus</i>	2	5,5	4	0	3	3	3
12	<i>Tilia x europaea</i>	2	6	4	30	3	3	2
13	<i>Tilia cordata</i>	2	6	4	30	3	3	2
14	<i>Tilia cordata</i>	2	6	4	20	3	3	3
15	<i>Tilia x europaea</i>	2	6	3	20	3	3	2
16	<i>Tilia cordata</i>	2	5,5	4	20	3	3	3
17	<i>Tilia cordata</i>	2	5,5	4	20	3	3	3
18	<i>Tilia x europaea</i>	2	6	4	30	3	3	2
19	<i>Fraxinus excelsior</i>	2	6	4,5	30	3	3	3
20	<i>Acer platanoides</i>	3	8	6	40	4	3	4
21	<i>Tilia cordata</i>	3	5	5	20	3	3	3
22	<i>Acer platanoides</i>	4	10	10	50	3	3	3
23	<i>Tilia x europaea</i>	3	5	5	30	3	3	3
24	<i>Tilia cordata</i>	2	3	3	30	3	3	3
25	extenzívny trvalkový záhon							
26	<i>Fraxinus excelsior?</i> extenzívny záhon <i>Yucca filamentosa</i>	4	15	16	80	3	3	4
27	<i>Yucca filamentosa</i>	0	0	0	0	0	0	0
28	<i>Sophora japonica</i>	4	7	6	60	4	4	4
29	<i>Prunus sp.</i>	3	5	4	30	3	3	3
30	<i>Prunus sp.</i>	1	2	2	10	4	3	3
31	<i>Corylus colurna</i>	3	8	6	30	3	3	2
32	<i>Taxus baccata</i>	3	2	0.1	0	3	3	3
33	<i>Acer platanoides</i>	2	3	2	5	3	3	3
34	<i>Tilia x europaea</i>	4	7	6	40	4	3	4
35	<i>Paulownia tomentosa</i>	4	7	12	100	3	3	3
36	<i>Tilia cordata</i>	3	6	5	40	4	3	3
37	<i>Corylus colurna</i>	2	5	3	20	3	3	3
38	<i>Picea pungens</i>	3	8	5	40	3	3	3
39	<i>Thuja plicata</i>	2	2,5	1,5	10	3	3	3
40	<i>Thuja occidentalis</i>	2	2,5	1	10	3	3	3
41	<i>Taxus baccata</i>	3	3	5	0	3	3	3
42	<i>Morus alba</i> 'Pendula'	2	2	2	20	3	3	4
43	<i>Cotinus coggygria</i>	4	3	3	0	4	4	4
44	<i>Juniperus sabina</i>	3	3	3	0	3	3	3
45	<i>Fraxinus ornus</i>	3	6	5	30	3	3	3
46	<i>Fraxinus ornus</i>	3	6	5	30	3	3	3
47	<i>Fraxinus ornus</i>	3	5	6	40	3	3	3

48	<i>Fraxinus ornus</i>	3	5	6	40	3	3	3
49	<i>Fraxinus ornus</i>	3	5	6	40	3	3	3
50	<i>Fraxinus ornus</i>	3	7	7	60	3	3	3
51	<i>Fraxinus ornus</i>	3	5	6	50	3	3	3
52	<i>Fraxinus ornus</i>	3	5	6	50	3	3	3
53	<i>Fraxinus ornus</i>	3	6	6	50	3	3	3
54	<i>Fraxinus ornus</i>	3	6	7	60	3	3	3
55	<i>Fraxinus ornus</i>	3	5	5	30	3	3	3
56	<i>Fraxinus ornus</i>	3	6	6	50	3	3	3
57	<i>Fraxinus ornus</i>	3	6	6	50	3	3	3
58	<i>Fraxinus ornus</i>	3	6	6	50	3	3	3
59	<i>Fraxinus ornus</i>	3	6	5	50	3	3	3
60	<i>Fraxinus ornus</i>	3	6	6	50	3	3	3
61	<i>Fraxinus ornus</i>	3	5	6	50	3	3	3
62	<i>Fraxinus ornus</i>	3	5	6	50	3	3	3
63	<i>Fraxinus excelsior</i>	4	13	20	60	3	3	3
64	<i>Fraxinus excelsior</i>	4	13	17	60	3	3	3
65	<i>Fraxinus excelsior</i>	4	18	8	80	3	3	3
66	<i>Fraxinus excelsior</i>	4	18	10	80	3	3	3
67	<i>Aesculus hippocastaneum</i>	3	12	5	60	3	3	3
68	<i>Ailanthus altissima</i>	4	8	6	3x40	4	4	4
69	<i>Magnolia kobus</i>	3	3	2	20	4	4	4
70	<i>Magnolia kobus</i>	4	7	6	40	4	4	4
71	<i>Magnolia kobus</i>	3	7	5	4x30	3	3	3
72	<i>Ailanthus altissima</i>	3	6	5	40	4	3	4
73	<i>Ailanthus altissima</i>	3	6	5	40	4	3	4
74	<i>Magnolia kobus</i>	3	6	6	40	4	3	4
75	<i>Magnolia kobus</i>	3	6	4	30	4	4	4
76	<i>Magnolia kobus</i>	3	5	4	30	4	4	4
77	<i>Magnolia kobus</i>	3	5	4	30	4	4	4
78	<i>Ailanthus altissima</i>	4	20	14	90	4	3	4
79	<i>Ailanthus altissima</i>	4	22	8	50	4	4	4
80	<i>Ailanthus altissima</i>	4	18	8	50	4	4	4
81	<i>Ailanthus altissima</i>	4	18	6	40	4	4	4
82	<i>Ailanthus altissima</i>	3	5	4	20	4	3	4
83	<i>Thuja plicata</i>	3	3	2	20	4	3	4
84	<i>Picea abies</i>	4	15	6	40	3	3	3
85	<i>Salix sp.</i>	3	2	2	20	3	3	4
86	<i>Ailanthus altissima</i>	4	18	7	60	3	3	4
87	<i>Acer pseudoplatanus</i>	4	18	7	70	4	3	4
88	<i>Ailanthus altissima</i>	4	18	7	30+40	4	4	4
89	<i>Acer pseudoplatanus</i>	4	18	6	40	4	4	4
90	<i>Paulownia tomentosa</i>	4	15	10	70	3	3	4
91	<i>Paulownia tomentosa</i>	4	15	10	80	3	3	4
92	<i>Acer platanoides</i>	4	14	8	30+40	3	3	3
93	<i>Prnus sp.</i>	3	2	2	20	4	4	4
94	<i>Prnus sp.</i>	3	2	2	20	4	4	4
95	<i>Prnus sp.</i>	3	3	3	20	4	4	4
96	<i>Ailanthus altissima</i>	4	15	7	50	3	4	3
97	<i>Ailanthus altissima</i>	3	12	5	40	3	3	3

98	<i>Acer pseudoplatanus</i>	4	15	6	60	3	3	3
99	<i>Paulownia tomentosa</i>	4	20	18	120	4	3	3
100	<i>Populus nigra</i>	4	20	8	120	4	4	4
101	<i>Elaeagnus angustifolia</i>	4	12	7	40	4	4	4
102	<i>Acer pseudoplatanus</i>	4	18	7	40	3	3	3
103	<i>Acer pseudoplatanus</i>	4	18	7	30	3	3	3
104	<i>Elaeagnus angustifolia</i>	4	6	5	70	4	4	5
105	<i>Celtis occidentalis</i>	3	15	5	30	3	3	3
106	<i>Acer pseudoplatanus?</i>	3	15	5	30	3	3	3
107	<i>Morus alba</i>	3	15	4	30	3	3	3
108	<i>Paulownia tomentosa</i>	4	16	14	70	3	3	3

Vývojové štádium	Sadovnícka hodnota					záhony	Celkom
	1	2	3	4	5		
1			1				1
2		4	11	1			16
3		1	32	14			47
4			23	18	1		42
5							0
záhony						2	2
Celkom	1	5	67	33	1	2	108

Poradové číslo	Názov	Vekové štádium	Výška (m)	Šírka (m)	Tláška kmeňa	Zdravotný stav	Vitalita	Sadovnícka hodnota
109	<i>Sophora japonica</i>	4	7	14	40	3	3	3
110	<i>Sophora japonica</i>	4	7	14	80	3	3	3
111	<i>Sophora japonica</i>	4	7	14	80	3	3	3
112	<i>Sophora japonica</i>	4	7	14	60	3	3	3
113	<i>Sophora japonica</i>	4	7	14	90	3	3	3
114	<i>Sophora japonica</i>	4	7	14	80	3	3	3
115	<i>Fraxinus excelsior</i>	4	7	14	80	3	3	3
116	<i>Sophora japonica</i>	4	7	14	70	3	3	3
117	<i>Sophora japonica</i>	4	7	14	80	3	3	3
118	<i>Sophora japonica</i>	4	7	14	70	3	3	3
119	<i>Sophora japonica</i>	4	7	14	80	3	3	3
120	<i>Sophora japonica</i>	4	7	14	80	3	3	3
121	<i>Sophora japonica</i>	4	7	14	70	3	3	3
122	<i>Sophora japonica</i>	4	7	14	70	3	3	3
123	<i>Sophora japonica</i>	4	7	14	90	3	3	3
124	<i>Robinia pseudoacacia</i>	4	18	8	60	3	3	3
125	<i>Populus nigra</i>	4	20	15	100	3	3	3
126	<i>Populus nigra</i>	4	6	5	50+70	4	4	5
127	<i>Populus nigra</i>	4	20	15	100	3	3	3
128	<i>Populus nigra</i>	4	20	15	80	3	3	3
129	<i>Populus nigra</i>	4	20	15	90	3	3	3
130	<i>Populus nigra</i>	4	20	15	90	3	3	3
131	<i>Populus nigra</i>	4	20	15	100	3	3	3
132	<i>Populus nigra</i>	4	20	15	100	3	3	3
133	<i>Populus nigra</i>	4	20	15	90	3	3	3
134	<i>Populus nigra</i>	4	20	2	80	4	4	5
135	<i>Populus nigra</i>	4	20	15	90	3	3	3
136	<i>Populus nigra</i>	4	20	15	100	3	3	3
137	<i>Populus nigra</i>	4	20	15	100	3	3	3
138	<i>Populus nigra</i>	4	20	15	100	3	3	3
139	<i>Populus nigra</i>	4	20	15	80	3	3	3
140	<i>Fraxinus excelsior</i>	2	5	4	30	3	3	2
141	<i>Fraxinus excelsior</i>	2	5	4	30	3	3	2
142	<i>Fraxinus excelsior</i>	2	5	4	30	3	3	2
143	<i>Fraxinus excelsior</i>	2	5	4	30	3	3	2
144	<i>Fraxinus excelsior</i>	2	5	4	30	3	3	2
145	<i>Fraxinus excelsior</i>	2	5	4	30	3	3	2
146	<i>Fraxinus excelsior</i>	2	5	4	30	3	3	2
147	<i>Fraxinus excelsior</i>	2	5	4	30	3	3	2
148	<i>Fraxinus excelsior</i>	2	5	4	30	3	3	2
149	<i>Fraxinus excelsior</i>	2	5	4	30	3	3	2
150	<i>Fraxinus excelsior</i>	2	5	4	30	3	3	2
151	<i>Fraxinus excelsior</i>	2	5	4	30	3	3	2
152	<i>Acer pseudoplatanus</i>	2	5	4	30	3	3	2

153	<i>Fraxinus excelsior</i>	2	5	4	30	3	3	2
154	<i>Fraxinus excelsior</i>	2	5	4	30	3	3	2
155	<i>Fraxinus excelsior</i>	2	5	4	30	3	3	2
156	<i>Fraxinus excelsior</i>	2	5	4	30	3	3	2
157	<i>Fraxinus excelsior</i>	2	5	4	30	3	3	2
158	<i>Fraxinus excelsior</i>	2	5	4	30	3	3	2
159	<i>Fraxinus excelsior</i>	2	5	4	30	3	3	2
160	<i>Fraxinus excelsior</i>	2	5	4	30	3	3	2
161	<i>Fraxinus excelsior</i>	2	5	4	30	3	3	2
162	<i>Fraxinus excelsior</i>	2	5	4	30	3	3	2
163	<i>Fraxinus excelsior</i>	2	5	4	30	3	3	2
164	<i>Fraxinus excelsior</i>	2	5	4	30	3	3	2
165	<i>Fraxinus excelsior</i>	2	5	4	30	3	3	2
166	<i>Fraxinus excelsior</i>	2	5	4	30	3	3	2
167	<i>Fraxinus excelsior</i>	2	5	4	30	3	3	2
168	<i>Ailanthus altissima</i>	3	6	4	40	3	3	3
169	<i>Fraxinus excelsior</i>	3	6	3	20	3	3	3
170	<i>Fraxinus excelsior</i>	3	6	4	20	3	3	3
171	<i>Acer platanooides</i>	3	10	2	30	4	4	4
172	<i>Fraxinus excelsior</i>	3	8	2	30	4	4	4
173	<i>Syringa vulgaris</i>	3	2	1	0	4	3	4
174	<i>Fraxinus excelsior</i>	2	5	4	30	3	3	2
175	<i>Fraxinus excelsior</i>	2	5	4	30	3	3	2
176	<i>Acer platanooides</i>	4	10	8	60	3	3	3
177	<i>Acer platanooides</i>	4	6	5	40	4	4	4
178	<i>Acer platanooides</i>	4	6	5	30	3	4	4
179	<i>Acer platanooides</i>	4	6	4	30	3	4	4
180	<i>Acer platanooides</i>	4	6	4	50	4	4	5
181	<i>Fraxinus excelsior</i>	2	5	4	30	3	3	2
182	<i>Fraxinus excelsior</i>	2	5	4	30	3	3	2
183	<i>Fraxinus excelsior</i>	3	15	6	40	4	4	4

Vývojové štádium	Sadovnícka hodnota					záhony	Celkom
	1	2	3	4	5		
1							0
2		32					32
3			3	4			7
4			30	3	3		36
5							0
záhony						0	0
Celkom	0	32	33	7	3	0	75

